

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Casus concientiae - Cod. Ettenheim-Münster 211

Bayer, Rochus

[S.l.], um 1660-1661

Tractatvs primus

[urn:nbn:de:bsz:31-118955](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-118955)

Quia de quibusvis viis nisi iusto iterum consecrare expetitur solum verbis
Essentialibus ad consecrationem requiritur ita hec: Hec et alij vide
etiam De: pa. 2. Tra: sq. Rq: 70. Error autem quo ad accidentalium
presertim si celebrans aliquantulum progressus sit nisi nulla ordinario supponat
nisi nisi talis Error facile corrigi potest. ita Bo: Dq. Goltina. p. 10.
n. 36. Coniure suarq. et Alj.

Si Hostia per incuriam cadat in lapidem vel alio modo periculis verber
non sunt comburenda sed ad priorum vel ad huiusmodi, quae a dicuntur in missali
de cori gerantur defectibus (sicut plerumque alia) sunt tamen instructiones doctrinales
non per modum precepti sed consilij aut deviationis ita Coniure et Alj:
apud viam parte tra: sq. Rq: 70. si subitety de puenir
habetur an consecrata sint, sicut sub conditione (id est si non sint consecrata)
consecrata a sacerdotibus sequata ita suarq. Heini: Bonaz: Dq.
extrema puncto 10. et 12.

TRACTATUS

Virgite De Religionis

Primus

De

Oratione et Horis Canonicis

Religio est virtus que debitum Cultum Deo tanquam primo eorum
omni principio exhibet iuxta Letha L. 2. c. 26. n. 2. Religionem
huius virtutis circa quae versatur sunt oratio, votum, iuramentum in
suis opus bonum libet per Dei cultum.

Oratio necessaria est ad vitam recte vivendam ad salutem consequendam
nisi breviter vita obitet quae sine hac nempe sine oratione saltem
non potest cum per hanc obtineri solent auxilia persequendi temptationem
vincendi (in Quarta Math. 17. petite et accipietis scilicet
gratiam et auxilium Divinum aliam non accepturi ita suarq. Thoma
2do. de religione L. 3. de oratione. et S. Augustini L. 2.

115

de dono precantia ob. condat Deū etiam non orantibus
quodam concedere v.g. in iudic. sicuti dicitur quodam
autē nisi orantibus precasse qualis v.g. per succubum dicitur
iuxta Layman d. p. c. 1. 22. Ceterum tuncq. certū
quo p. se obligat oratio n. p. assignari ut autē nō nā negligenter
salutis nī qua Lassi d. 2. c. 27. n. 22. si q. ad
mentem unam vol. aliam differret, porro iustq. p. oratione
certo impetrare p. Donū precantia si nōstante frequentē et
cum p. bitis conditionibus b. ant. ita p. s. s. 2.
de dono precantia ob. Lay d. q. c. 1. n. 10. q. est qd
necesse ad salutem consequenda sunt oratio et pia
opra ex auxilio Dei facta ita nō dicitur capitulo de oratione qd
sanctus peccator p. suam confessionem seu i. i. catione
certo impetrare si nōstante et p. succubum. b. bit ad cog
sistat et d. r. oner. conditionis iuxta s. Thomam q.
q. 3. ar. 1. ut de. pro se n. p. alio petat item nōstante
vel utilia ad salutem petat p. ac. succubum, Marco
24. oīa quae unq. orator petit creditur accipi =
ctur Mathei 7. oīa q. petit accipit s. q. sit
sive peccator ita Lay. d. q. tra. 1. c. 1. n. 4.
suoz et alij. quamvis ut peccator piam oratione
fundat id sive gratia Dei p. veniente et adiuante,
licet autem opia peccatoris n. valent ut
necesse et s. bit factiorem utilia sanior s. ant. ad
impetrandum sive fide et spe nī Deum procedant.
uti docet ibid. Lay. d. q. tra. q. c. 1. n. 10.

Horar. anonicar. vel notabilem earum partem
sive iuxta eam oratione p. peccatum grave sive notabile
ita d. Lay. d. 1. c. 24. n. 52. notabile pars videtur

eo si vna ex paruis horis vel huic aequalis pars
 ut magis horis onittant vide D: verbo hora n. g.
 unde si vel vna psalmum orer in hora parua ex
 a saucis a mortali hora n. nemini videt parua nra
 se onittant & lectiones cum responsijs suis. Secg
 si g. lectiones onittant ita saneq. l. i. c. 19. n. 5.
 alij videt magna nra si vnam partem horarum
 canonicarum onittat sed videt res aliquas iudicio
 pudet ut sit nra forte hinc quereb an sit vnu
 peccatu oer horas soci onittere

Alij dicunt eo vnu peccatu vnde onittent horas oer rebe arbitraty dicendo
 peccatu peccati n. onittente horaru reg. op. ait onittente horas nec eam
 numerum videre ego sapig voluntatem quilibet horarum repetitur
 vno nigupto n. sit facta p. peccatum rāo est qd continuaty hoc peccu
 n. vna onissione Extrema ita saneq. c. 7. n. b. Sa verbo hora
 n. 10. Diapa p. 2. Tr. 12. Res. 5. Sed Alij d. putant eo tot p. qd
 numerus ditta qd hora onittunt ita Lobbig l. 2. c. 37. hāc post.
 ga sunt ditta orationes et hora dicuntur temporibz soluenda. Ea hac
 ditta sentia scyly si qd ex pluribz horis parum aliqd onitteret
 ita ut sciet nra magna nitoto officio n. peccaturum mortaliter.
 Item d. vnu peccatu onittere horas contra religionē vel obedientia
 Edo pluribz titulis ut rāone ordinis vel bene ditiorū qd car. occidantur
 tenentur qd nituitu religionis vel sub vno titulo laudis fm. precij & tū
 recitatio horarū.

Tertio. Ea onissione horarū canonicarū in Clericis benefi-
 ciatibz vny religitacionis ut q. totū officium onittet oer scyly
 illig. Dicit religitacione tenentz q. totum matutinū vel reliquat horas
 diuidiam q. vno vna tū horam neglexit vnam partem ita habet
 ni Bulla Pij sti Ho. 3. 5. 7. 1. Ea Consilio detranensi apud Nauarū
 c. 25. n. 22. et Lobbig c. 37. n. 175. Sed hac Bulla n. nisi cum
 moderamine e. recepta ut sig. et Barochy otam Canonig. P. An. Alij

H. R.

Beneficij etiam partem fructu restituant p̄ alia causa hori
 anona vide Henr. d. 13. c. 13. n. 2. apud Dianam v. hora n. 2.
 Dicitur in beneficij
 niam solum ratione ordinis vel professionis n̄ tenentur ad restitutionem
 addit philo: T. 3. n. 319. no omi sicut minor qm̄ vniq̄ hora n̄ teora
 vel equalentur n̄ eo aliq̄ restituentur etiam si in singulis horis par
 onititatz et tandem veniat ad noiam n̄ in oibz. h̄o e' q̄a se
 ait pro omissione singulariu horaru eo restituentur idz valet
 etiam si in minore omissione peccat mortalitatz vide dea: p̄ 2. T. 2. R. d. l.
 ad hoc n̄ e' restituentur nisi peccat mortalitatz in omi sicut nec quando
 pars restituentur n̄ p̄cipit ad furtum mortale tum saltem sub mortali
 restituentur n̄ tenentur ita Dianam v. hora. debet autem hanc restitutio
 fieri vel fabrica ecclesia vel pauperibz p̄ fabricam intelligit ecclesia
 beneficij vel domij beneficij aut aut Eig hori ut n̄ tenentur
 ita Suarez de Religione Thoro 2. d. 2. c. 2. n. 19. p̄ pauper intelligit
 quicq̄ paup̄ etiam absterora et ipse bene dicitur qm̄ cognati si sint
 pauper. Quatuor vbi sunt qm̄ scaria ad statu scilicet item a ma
 ni purgatorio. Sacerdos n̄ tenet h̄i solz n̄ pot̄ orare horas n̄
 tenentur quere soltem etiam si pot̄ in eo orare. S. 2. de Juramento.

§ Secundus

De

Juramentum

Primo oia Juramenta Deo facta sunt Eig domij speciei qm̄ n̄ oibz
 e' eadem ratio Juramenti quae e' ut vocat Deo n̄ tenentur delictatq̄ religio
 sunt materialia qm̄ e' ut verbi tenent et movens modo sine p̄ Exsecratorio
 sine p̄ simplicem assertionem sine pronuntiatione sicut sine p̄ Deum sine p̄
 creaturam. Tenentur sicut p̄ factu Evangelij sine p̄ iller. Ita Suarez
 L. 1. c. 1. n. 19. d. 1. c. 2. n. 9. Suarez L. 1. de Juramento
 h̄i e' p̄nitiendi contentenda aut sapit utram p̄ Deum vel a lity sed p̄ factu
 factum autem utram p̄ factu qm̄ saltem utram e' gravi unde
 addendy e' materia sequi si utram iurely p̄ntendit t̄ admittent h̄a
 peccata vo: in iustitia vel Danu. si tenentur utram p̄nitiendi
 cum baro p̄nitiendi si Juramento Exsecratorio si qm̄ dicit saltem
 peccam si hoc n̄ sit verum e' idco duplex peccata tenentur h̄i p̄
 iurij altera in imprecationis vel qm̄ n̄ sit Examinis vel qm̄ id malum

interditi nuptias se fulst' nectet vnde sancto dicitur; et sancto de religione
L. d. c. 10.

Hoc si quis videret se velle alium occidere aut gravem peccatum
ob hoc velle voluntarium a tu ratione irruenti quod dicitur in tali casu
non adducit tamen approbator nali sed tunc ut testis veritatis vna sanctorum
L. d. c. 23. sancto Thoma de iuramento d. i. d. 2. ab. d. de Voto.

§ Tertius

De Voto

Notandum primo; Team gratia voti spiritus e. e. ydem speciei et mortalitatis
in se deam ratiocinatio sit vbi sine solentur sicut complexio quae tempus
e. contra rationem voluntatem. At contra eandem rationem voluntatem religio
ita sanctorum d. c. 23. n. 23. recte cogit confitetur quod se pro eo vovisse
vnde de non adducit quae postea sunt deam ut gravi nam se vovisse tunc pater
et hoc est vnde dicitur in d. c. 23. n. 23. tenent obligati quae inducit in d. c. 23. n. 23.
L. c. 23. n. 23. hinc se deam obliget subditu sub obedientia
ut a consuetudine carere tunc potest contra votu obedientia a contra
temporaria se consuetudine carere si recipiat inem sub excommunicatione
cit tunc contra temporariam vel eam voluntatem vna cui non recipit.

Secundo quod dubitavit an dicitur aliquis a obligatus voto dicitur d. c. 23. n. 23.
Hinc si dubitavit an castitatem an absterentiam a matris an nullum an
centum florenorum tempore vovetur tunc ad magis ita dicitur d. c. 23. n. 23.
dicitur quod dubitavit an sollicitate vovetur an dicitur in matris vovetur,
se sit esse obligandi an pater officio rationis dicitur quod non a voti sit bona
sua apta an propudicium tunc a tenet voto quod de iure rebus dubitare
pate dicitur an de ipsa promissione seu certia voti dubitare. Sic votu
vel promissione emendationis confitentis censetur tunc de proposito ma-
item si quod dubitet de intentione sua censetur tunc de proposito ma-
vnde sancto d. i. d. c. 23. n. 23. quod dicitur quod non a voti sit bona
sua apta an propudicium tunc a tenet voto quod de iure rebus dubitare
pate dicitur an de ipsa promissione seu certia voti dubitare. Sic votu
vel promissione emendationis confitentis censetur tunc de proposito ma-

§ Quartus

Quomodo Tollatur Votum.

Tollitur votu vel fura mentu malitione mala seu condonatione
ut si pauperi vovi vel meam (etiam in tu tu dei) dare pecuniam.

Tractatus De

Conscientia

Capitulum I

Quid sit Conscientia

Inductio q̄ hinc ap̄ta, p̄p̄t̄, nobis hinc p̄ia generaliorum specu-
labitum ita et p̄ia v̄tia rerū agibilia ab eadem n̄a nobis
n̄bita sunt, qualia sunt v̄g: ista malum p̄c̄i fugiendū, bonū
honestum amplectendū cō C̄ atq̄ hec p̄ctica p̄ia nil aliud
sunt q̄m v̄tor at p̄ se nota h̄ma n̄aū actionū regula sicut
autem p̄ia speculativa spectant ad peculiarem habitum q̄ ab h̄te
q̄ntellectū vocat̄, ita etiam p̄ia p̄ctica ad peculiarem habitū spectant
q̄ sententia appellat̄.

Ex h̄c patet, Conscientia de qua agitur recte sic definitur.
Est actū intellectū p̄ctici iudicant̄, atq̄ h̄c et n̄q̄m p̄sonū cō vel fuisse
tamq̄m deū honestū. Vel contra fuicabū cō aut fuisse, tamq̄m
malū et inhonestū ut ad: Ut malū p̄c̄i fugiendū ē, adulteriū ē tale: q̄
porro conscientia n̄ solum se extendit ad Opera nostra p̄sentia sed
etiam ad futura et p̄terita, et q̄dem si Opera p̄terita mala sunt
cāq̄ conscientia occidat vocat̄ remorsū Conscientia si autem bona
sint eaq̄ commendat vocat̄ Testimonium Conscientia. Ex quo patet sententia
cō quendam habitū binatū, circa v̄tissima p̄ia prudentia ipsam autē
autem Conscientiam de rebus futuris seu agendis cō actum elicitū
a virtute prudentia.

Porro Conscientia varia dividit̄, seu s̄uo dividit̄ in Conscientia
veram seu rectam et in falsam seu errantem. Recta q̄
vera Conscientia ē que ex p̄p̄o p̄cticiū edum cōr̄ circumstantiarū
recte applicat̄ n̄bit̄ aliqd̄ agendū vel n̄ agendū cō m̄tenduntē

applicatio ista priorum recta et vera e tan speculatiue qm practice
 ut si dicar cuiq restituenda e sua res hic agge rer potu. ^o
 interidum autem applicatio illa tm practice vera e, n speculatiue.
 et tm vide n orich pecum. talis fuit ratiocinatio Jacobi Patricide
 Genesir 29, dicitum e accodere ad propiam vxore, hac e mea
 vxor vi pudenter Existimo. Ergo: in quo dircursa minor fuit
 speculatiue falsa qa vxor illa qm patabat co suam, videlicet
 Lea n erat ipseg vxor, sed Rachel, pudenter tm Existimacdbat
 co suam vxorem neg n temco suspicari dbuit forcum suu tam
 fraudulentu fore vtdiam pro rachele substitueret vnde practice
 recte concludit et n percauit talis n consentia e regula bo, recte
 actionis ideoq atq vera prudentia qz deducit ex duobz ppr practice
 pcedico absolute vni, cuo vni speculatiue sit factu. Conscientia
 falsa seu erronea e qua ex falso pio practice male concludit aliqd adactu
 ee qd agendu n est vq: e. d: atq Charitatis e honestz sed p mendaciu
 libertate proximu a morte e atq Charitatis. e honestz qua ilatio
 falsa deducit e ex pio practice falso sc: p mendaciu libere
 proxima morte e atq Charitatis hac autem Conscientia erronea
 vltimz diuilibz in vincibilem et vincibilem, vincibilis est
 quando error ille practice moralit vitari potuit ac Debit
 ideoq etiam culpabilis e vtpote adirecte voluntariq. — Quin-
 uibilis e quando moralit vitari n potuit ideoq etiam ab o pecco
 immunis est, et licet talis atq Ex falso pio practice deducitq
 n sit vndiq et simplicitz bonz eo qd a rectitudine honestatis deficit.
 vnum applicationem medij qua e creorca, e tm bonz edum qd
 nempe vnum bonum effectum et intentionem finis.

Deniq Conscientia alia e consulear alia precipiar. Illa
 n obligat absolute sed tm suadet aliqd faciendū vo. nitere
 religionem. Hac absolute obligat vt quando dicit superioribz
 obediendum co. Conscientia dubia et scrupulosa p nocentz proprie
 nomea Conscientia cum n sint alienz practice detanato aliqd
 faciendum vel omittendu co iudicant. Cr. de conscientia poci-
 piente dubia et Oppositiua.

Caput 2um.

De

Conscientia precipiente Dubia et

Propositio sua. Conscientia recta quando aliquid precipit vel prohibet ita obligat voluntatem ut peccet nisi illam sequatur. Et si patet quod tua voluntas non sequitur in operando regulam suam proximam qualis est conscientia recte iudicans aut prohibens aliquid. Sicut proximam, nam remota voluntatis regula est. Sicut et cetera et dilectura aqua proxima velud radius a sole proveniunt.

Propositio 2^a. pari modo voluntas peccat quodvis aliquid agit contra conscientiam erroneam precipientem vel prohibentem ita contra Theologorum. Ratio est ista quod obiectum voluntatis sit bonum ut id prosequatur ac malum ut fugiat non quod modo cum sed si quantum a ratione apprehendatur, ideo si intellectus apprehendat aliquid ac voluntati proponat tanquam bonum verum ac precipitum, peccat si id non faciat etiam si seipsa bonum non sit, et eadem est ratio de malo si non fugiat. — Ceterum qui operatur aliquid contra conscientiam errantem hinc vincibiliter hinc invincibiliter id faciat peccat ea specie peccati et contra eam virtutem cuius actum hic et nunc elicendum esse iudicat ut si Erronee iudicat hic et nunc ratio mentionibus esse ex lege Charitatis erga proximum a gravi malo liberandum, peccat contra Charitatem si hic et nunc non movetur. Porro hanc differentiam est inter conscientiam erroneam vincibilem et invincibilem errantem quod errans vincibiliter obligat voluntatem ad sequendum quod dicitur faciendum aut omittendum, invincibiliter autem Errans non obligat ad sequendum sed deponendum. Errorem per negligentiam veritatis cum non hanc conscientiam dicitur hoc iudicium oportet hic et nunc movere, non potest voluntas obtemperare ad id sequendum, contradictionem non involvit obligati ad peccandum sed voluntas sequendo et operando eadem conscientiam errantem vincibiliter peccat non obligata ad eam sequendam, tunc autem Error invincibilis non cum intellectu aliquid faciendum vel non faciendum iudicat cum dubio et formidine oppositi explicito vel explicito dicitur rem magis explorandam esse et tunc voluntas non debet velle quod intellectu dicitur, nec etiam velle sed debet modicum bonae voluntatis mentem applicare ad rem veli nisi ad danda.

ad hoc errorem deponere. Vnde error vincibilis, iudicium praeiudicatum
 se: iudicandum est ad liberandum proximum non est simpliciter proplex aut
 constitutus nisi absoluta necessitate peccandi contra virtutem
 veritatis vel Charitatis cum potest in eo debeat errorum deponere
 sed tunc est aliqua necessitas hypothetica si errorem nollet deponere
 et nilominus operari idcirco a peccato non excusatur;

Si ergo autem adeo proplex totum in pediculo casu ut putaret
 utrumque esse peccatum et mentiri sui contra veritatem et non mentiri
 contra Charitatem legi ab hoc errore et proplexitate liberare non
 potest nec quemquam habet quem consolaretur in tali angustia, tunc
 facere debet id quod minus malum ipsi videtur. Vnde: mentiri si
 autem adeo intrinsecus sit ut legi hoc ipsum dicitur nec potest
 utrum se: ex duobus malis minus sit tunc non peccabit quod facit.
 cum nemo. Ea necessitate sed libertate peccet, talis potest esse
 ut: parochus, qui festo die sacrificare debet coram populo iam
 coarctato, recordatur tantum se ieiunium non esse et non potest sedetare
 nullam nam ieiunare debet an dimittat putatur utrumque peccatum
 esse.

Propositio III. Dubium si hoc differt ab opinione et sententia
 quod dubium sit quando non ita haeret in medio seu ad libitum
 ut recte parti contradictionis assentiatur, opinio vero sit assensum
 seu accessum ad aliquam partem, quamvis cum fortitudine oppositi
 saltem virtuali: sententia autem sit firmum iudicium excludens
 omnem timorem oppositi. — prout Dubium (et eadem est ratio
 cum Opinione et Sententia) aliud est iuris aliud facti.

Dubium iuris est quando dubitatur de iustificatione et facultate legitima aliquid
 agendi vel non agendi, id est utrumque subdubium si dubium nec facultatum
 et iuratum, aliud est quando non quod in quod dicitur et proxime de
 proxi, utrum se: talis humana actio licita sit an non sed potest
 de valore aut alio legitimo ut si queratur an Baptismus in
 aqua rosata collatus legitime sit ac validus.

Dubium iuris practicum est quando dicitur quod queritur
 de proxi nam se: talis aut talis actio licita est, id est vel
 si licita sit si queratur. Haec licitum sit Dicit Dominus de
 venationem instituisse. Vel si parari, de: An Petro
 hic et nunc si hic circumstantiis licet dicit Dominus de
 nationem exerceat, et tale Dubium nam se: si parari

dubitatio vocatur iudicium prope et ratiocinatio practica. Sicut
 practice practica. Certe de Dubio. In illud
 appellatur quod dubitatur an aliquid factum sit. Vnde hodie
 iudicium dicitur an hoc sit, an missam audierim. Cui
 3. Quid vero dicitur notandum. In voce. Vel mittitur aliquid. Cum dubio
 practice practico semper de peccato. Nisi in ratione doctorum. Nam quod se exponit
 peccato peccandi peccat. hoc est. Ceterum. Hec est. Nisi qui se exponit peccato
 aliquid factum scripturae. quod amat peccata. parbit in illo. quod autem aliquid dicit
 vel mittit. cum dubio predicto dubitatur se. an peccando hoc vel mittendo
 peccet. et ponit se peccato peccandi. Et. Sed ita. iudicium prope et
 practice practica ita est. ut non est. moraliter. quod alio dicitur. et dicitur sit. hinc
 ut excludat non secundum opus. et rationem. Sicut. et dicitur. et dicitur. et dicitur.
 practice et de. et dicitur. Vnde dicitur. hinc. aut dicitur. et dicitur. et dicitur.
 peccato peccandi. Exponit quod peccat taliter. Operando. ratione. et practice
 iudicium. et oportet et non probabile. In hinc. et dicitur. et dicitur. et dicitur.
 et non excipitur. In talen. iudicium. De. et dicitur. et dicitur. et dicitur. et dicitur.
 caput 3. de dubio. practice. Vnde. De. et dicitur. et dicitur. et dicitur. et dicitur.

Caput 3. de Dubio

De Dubio Practice Viti Beto mty

Diueras D. D. Opiniones

probabiles

Probatum est quod in parte Questionis propositae oppositum
 assentit, pro nil omnino etiam alteram partem probatam iudicare
 et ei assentiri ut vas nam hoc ipso quod intellectus vni parti licet
 opinatio assentit, rem vnam esse iudicat. sic contra dicitur per
 fallam esse arduam et ita ut de eadem nil omnino probabilem esse
 potest. Certe et per intellectus assentit, propter rationem in dubio
 esse magis probabilem nisi apparet pro vni opposita, probo a vni
 et duabus probabilibus assentit veli. probabiliore assentit ratione illa de
 quod intellectus solite non penitus libere dum hinc iudicium non iudicet
 sed a ratione seu rationibus debet ad assentit vel dissentit determinat.
 Porro sententiam probabilem illam esse, quae licet intellectus assentit,
 prout in auctoritate, vel noni negotii ratione facti ad quod auctoritas
 etiam vni vni probi et docti. Existentio sufficit, sita talis vni. * Traditio
 sententiam alij scriptores pariter probi ac docti Excutiuntur tanquam
 erroneam lenocantem et improbabilem reiciunt, tunc desinit illa

sentia probabilitatem habeo, sicut et illa quae etiam plerumque
contra contrariam non dunt, alij autem postea mispidenter cum Vanitatis
sentiam improbabilem reiciunt.

Proptio 1^a. Ex duabz opinionibz probabilibz contra dicantur,
qua valent circa actione aliqua humana in ea licita sit nec ne,
magis in praxi amplecti ut quae voluerit, tan etiam amplectenti eam spec:
lelile magis probabilis appareat, ita cor Theolo: Doctrina: ead e est
Quia qd pudentz seq pt eam opinionem qua a recta ratione n e aliena
talit dicitur e quaevis opinio probabilis: Sedo. qd speculativa illa
opinio ce ppr utriusq rei posita e necita Sedo e pt ee regula
operandi e alia regula certior sequenda e. Ea ppr extrinsecus delumpta
Sci eata qd ad dubijs qgationibz circa actiones humanas qd oparii
pt psum sentiam qua a vniu Doctoz ut probabilis et in praxi tuta
defendit atq haec ipsa regula seu proptio n e tm probabilis
sed e practica recta e sequenda.

Proptio 2^a. Ex duabz huiusmodi opinionibz seu sentiy
probabilibz licitum est etiam eam seq qua magis tuta est, seq
qua magis exarbitrari ppe spece pcepti qntu eiq opposita ita cor qd:
ga multo moralibz e necesse seq qd intelligit est, subit seq qd
tutum est aliqda conditum e pcepto q dicitur, e autem tuta
qualibet probabilis opinio e licitum e, eam seq relicta tutiore
seu probabiliore e non abiciat. Illud Troffum in Thebys tutior via
elocenda e haec a regula consilium potiq est quam receptum necario
am placet aduere. Secudo, prope locu hbet in dubio practico practico ni illo
e obligat qd ad partem tutiorem. Hoc ipso e qd tu hic et nunc daretur
on licet tibi operari, tencur abstinere. Sedo tutiq est aliqda peccato
peccabite qm mltos e item locu hbet in dubio abstracto seu speculativo
cum hoc a dubio stare pt iudicium moralibz certum licitum ee nich
hic et nunc operari eam sentiam speculativam probabilis.

Ex periculis fundit colligere licet mo. Virum Doctum
alteri consulenti se suadere aliquid ppe faciendum vel omittere
eum potem aliorum DD: sentiam tenet si ipsemet eam falsa
eo iudicat. Sedo. Doctentem q eum probabilem DD:
opinionem operari vult, tenet Confessarij absolvere, licet ipsemet
certo tibi p suadent doctrinam illam seu opinionem ee falsam.
Ratio est. qd confessarij pccanti e eide dirposito absolueren
dare tenet, q autem idem potem sentiam operari vult e recte
dirpositiq. Sedo. — Itio supplicanti pccanti aliq

7.
Tunc opinio non probabilis subditis obedire, tunc etiam contra
proprietatem et rebellioem sentiam. Si n. subditis licite aliquid facere
et etiam sentiam potestatem etiam contra propriam rebellioem,
tenet id ipsum etiam facere iubente superiore, ino si subitū sit
an potestatis iure recipiat adhuc tenet subditis obedire nisi oratio
eade non modo tenet quia in tali subitū facienda est presumptio
pro superiore. c. de varijs subijs.

Capitulum ^{Primum} De Varijs Dubijs

Primum dubium. In eo quod dicitur illam quod sufficit quantum probatum
sentiam in obediendo legi in eo appellationem ad Questiones non pro
latuar tenet a alijs facultate potestatis in statu licitū
id est potestatis deducere sed hoc est practice potestatis de licentia
et nunc talium non oportet. Vnde si quis sit de Valore Baptismi
aut aliter sacramentum licet id aduocet eadem sentiam sentiam
latuar tunc potestatem et in casu hactenus adhibere et in se loquendo
alioquin sacramentum in tali casu ex potestate potestatis
et de reuerentia flit. prout dicitur in casu necessitatis licitum est
ita aduocare sacramentum de. si caput in hactenus Baptismo non potest,
manita saltem ex vico potestatis sacros. ibi in hoc a casu
talit Baptismi subij. recepta in valedy est, a loca alij solentur
conuenit.

Notandum tamen est in hoc regni tam strictam et exactam con-
tentionem sed sufficit etiam maxime probabiliter de. tendunt
De reo licitum est accipere sacramentum poenitentiae cum
sola attritione etiam cognita, contentum abolo probabiliter
et talit dolo in confessione sufficit contraria a sentia pro
improbabiliter est ut in hactenus de sacramentis dicitur.

Primum dubium. In eo quod dicitur illam quod sufficit quantum probatum
sentiam in obediendo legi in eo appellationem ad Questiones non pro
latuar tenet a alijs facultate potestatis in statu licitū
id est potestatis deducere sed hoc est practice potestatis de licentia
et nunc talium non oportet. Vnde si quis sit de Valore Baptismi
aut aliter sacramentum licet id aduocet eadem sentiam sentiam
latuar tunc potestatem et in casu hactenus adhibere et in se loquendo
alioquin sacramentum in tali casu ex potestate potestatis
et de reuerentia flit. prout dicitur in casu necessitatis licitum est
ita aduocare sacramentum de. si caput in hactenus Baptismo non potest,
manita saltem ex vico potestatis sacros. ibi in hoc a casu
talit Baptismi subij. recepta in valedy est, a loca alij solentur
conuenit.

Primum dubium. In eo quod dicitur illam quod sufficit quantum probatum
sentiam in obediendo legi in eo appellationem ad Questiones non pro
latuar tenet a alijs facultate potestatis in statu licitū
id est potestatis deducere sed hoc est practice potestatis de licentia
et nunc talium non oportet. Vnde si quis sit de Valore Baptismi
aut aliter sacramentum licet id aduocet eadem sentiam sentiam
latuar tunc potestatem et in casu hactenus adhibere et in se loquendo
alioquin sacramentum in tali casu ex potestate potestatis
et de reuerentia flit. prout dicitur in casu necessitatis licitum est
ita aduocare sacramentum de. si caput in hactenus Baptismo non potest,
manita saltem ex vico potestatis sacros. ibi in hoc a casu
talit Baptismi subij. recepta in valedy est, a loca alij solentur
conuenit.

Primum dubium. In eo quod dicitur illam quod sufficit quantum probatum
sentiam in obediendo legi in eo appellationem ad Questiones non pro
latuar tenet a alijs facultate potestatis in statu licitū
id est potestatis deducere sed hoc est practice potestatis de licentia
et nunc talium non oportet. Vnde si quis sit de Valore Baptismi
aut aliter sacramentum licet id aduocet eadem sentiam sentiam
latuar tunc potestatem et in casu hactenus adhibere et in se loquendo
alioquin sacramentum in tali casu ex potestate potestatis
et de reuerentia flit. prout dicitur in casu necessitatis licitum est
ita aduocare sacramentum de. si caput in hactenus Baptismo non potest,
manita saltem ex vico potestatis sacros. ibi in hoc a casu
talit Baptismi subij. recepta in valedy est, a loca alij solentur
conuenit.

Adverte dco. Judices loci in iudicio facit sententiam etiam
 opinione de iure probabiliora sunt a eis officium sit partibus libentibus
 ut dicitur ad am. necesse est eorum alicui sit cum potioris iuris
 rati, et necesse est eorum suam etiam legem et rationem probabilis de
 tendit, et potest iudex bona conscientia in probabiliora opinione
 sequi magis sanctorum doctrina sequenda. cum dicitur, si opinio est pro
 utraque parte et potior sit in iudice arbitrio et non abundare,
 cuius volucritate agatur, et respondet per legem rem tribuere quando
 duo ad eam equaliter ut habeantur in tali casu vel ad superiorum
 iudicem transire oportet vel non amia bilitate transire vel
 certe uti dicitur in alteri aliter dicitur ad iudicare.

Ceterum probabilior causa continet illa cuius res recepta
 magis patrociniatur, quoniam loci consuetudo licet. Optima
 legem interpretet, quoniam veri spiritus eorum, quoniam denique melior
 ratione stabilium, ino partat, uterorum sententia eorum magis
 eorum praefere. Id eorum. Efficacioris notat. — Quod si eorum
 paria sententia, praeferenda est opinio benignior. Quoniam fidei
 soligioni aut anime salutari conducit.

Adverte dco. aliam et rem iure aduocato quam in iudice
 cum a aduocato a dicitur legem solvere et decidere sed tamen
 parte litiganti patrocinium affare, licet officium iustitiae pro
 eam potest etiam si contempnam probabiliorum et iudicem. Item
 tamen aduocatus contra iustitiam peccat et obligationem iuravit
 damni compensandi si scierit causa iniusta patrocinium suscipiat
 vel si a patrocinando non desistat quam prius eam quam defendit
 iniustam et dicitur honoris tenet etiam potest diligentem eam
 inspectionem sine eo monere licentem suam quantum spea habeat
 victoriam optinenda alioquin si niam spe lactata mala recur-
 dat et ita sumptibus frustra facienda sociat, ad
 restitutionem damni tenetur. — Sit aduocatus in imperitia
 sed probabilis conuentione facti laborat et eam magis patrocinium
 bona fide suscipiat, potest vero errore detecto eam magis
 appareat, nil minus salarium suum petere potest. —
 etiam hoc dicitur notandum est. Aduocatum iudicem
 et Consiliarium si intelligat vel sciat alteram partem
 litigantem iniustam causam habere, non potest bona conscientia
 suadere ut rem ita se amia bilitate componat cum transactio

in re dubia solum locum habet
 Adverte Do. In actionibus dubium propter hanc notanda
 est. Si pro remanente bona fide possideat, postea autem
 dubium ei superveniat, non rer illa sua set et post diligentem veritatis
 investigationem vel certi cognoscere potest, habere talem rem retinere et
 imo et abstinere vel alienare ab eo ut q. tale possessor non dubio rem
 auferret peccet et rebitatorum obnoxiet, imo si postea demonstretur
 rem illam possessam et iam absumptam refra alienam fuisse,
 a pty tñ restituere obligabitur qm factu sit in de locupletior.
 nec desunt bona nota. Aliter q. tradunt, bona fidei possessorum
 ad nullam restitutionem tenent, etiam si speculatioe pro baldiguo deat
 rem alienam eo quod in moralis certitudinem non habet cuius rei
 fundum sunt q. ex regula iuris notissima in dubio nocetior e
 conditio possidentis. — rdo si q. ab itero habitant utrum iur
 habeat ad rem aliquam accipiendam eadem non bona sed mala fide possessione
 non cavet, tunc eam restituere debet. Dum proportionem iuris dubij
 ad altera non illa libere videtur, tali non possessori in hac causa ipsa possessio
 patrimonij non potest de q. enere aliquid q. Et q. suspecto de furto
 in rem eam enere in proposito. Secundum Donico. si comparat
 ad eam tanquam nepotiam et q. vltim hesturg ante possessionem incipit
 et Domino deinde comperenti illi restituere non debet qm adhuc possidet
 aut locupletior inde factu e.

Adverte Do. In actionibus valorem natiij hanc notanda est.
 Ino. Dubitatur an natiij qd contractu vult sit validum qm contractu
 natiij de nocte pccor coniugit nondum accepit natiij stante hoc dubio
 e natiij celebrando adducere tenent, alio q. se exponeret periculo natiij
 a natiij celebrando, statim stante predicto dubio nil coniugit contractat,
 coniugit dubium potest non pt qm dia dubium aliud pccurat, aliter in bona
 fide contractanti et dubium potest reddat tenent. — rdo. Si post
 natiij bona fide contractu deinde pccur dubium de illis valere superveniat,
 idq. post diligentem veritatis investigationem bonelli non potest lectu est de bitu
 de male potest, reddat aut natiij, nam dubium supervenient bona fidei
 possessor ob eo non debet iura regulam iuris, nec propterea periculo
 fornicationis sit aut peccati nota timenda, etiam si forte natiij
 recipia nulla et invalidum foret, quod q. non potest ignoranti a bona
 fidei possessor e peccato excusat. ut patet in eo q. cum dubio
 possidet bona fide bona que recipia sunt aliena. — Si tñ de factu q. d.

namque quicquid bonitudo celebrati non solum dubium sed manifeste demonstrat
 haud dubie abdicanda est haec credenda quae probando debilo renungant.
 cum talis copula est in contradietione sit locutione id quod verum est
 etiam si excommunicatione poena alicui nitentur.

Adversus ultimo quo ad bellum quando recte principer oritur dubium
 de iure proprietatis si principer nullum superiorem honorant, potior
 et melior de causa possessorum bona habet, ita ut ex rebus sit cogatur
 dolere de iustitia rei alienam esse si vero ab ipso possessor loco probabilis
 iudicet eam ad alteram partem tunc possessor in transactionem vel
 bonorum vicium arbitrium consentire debet, alioquin hoc ipso bellum
 causa cum gai et si pariter concordator superiorem non habent, si autem
 habent superiorem iudicet sententia standum erit.

Deo quotquot iunguntur aliqua recte principer absolutor
 quae superiorem non agnorant, amicitiaque et rationibus quibus componi potest,
 nunquam ad rem venientem est quando de quibusdam etiam necessitatibus
 non voluntatis est debet. et si recte concordentiam rem bona si possident,
 tunc alter alteram esse potest ut vel per arbitros vel per ultimum iudicium
 aut transactionem libere componi patiantur, si solit hoc ipso ut hostis bello
 parte potest et accidere fieri potest, namque ob concordantiam ut debet bellum ex
 utraque parte filij videtur quando ser vaggory putat se bono iure liti et
 procedere. Et tunc quod unig sigdency rogari subdidi sunt si de talibus
 de re aliqua recte se concordant tenentur, sententia sui Regis principer
 aut proclium rogari istos ordinare loquuntur, later atque se in bellum
 cogere non possunt, aliud est si alter concordare rogare illi passim debet
 tunc non eius sententia stare non tenentur. et quod sit dubium et questio facti.

Capitulum II.

Quid

sit Dubium et Questio Facti.

Adversus primo. Dubium facti est cum queritur an aliquid factum
 sit. Vo. an potius viginti quatuor amor compleverit, et quae per taliam
 questionem directe non queritur an operatio talis vel talis sit licet
 ideo haec questio seu dubium Speculativum potius respondere debet quam
 practicum.

Adversus secundo. Factum si dubio iuxta regulam iuris ordinari
 loquendo non resolvitur sed demonstrare debet, incumbit non probatio ei
 quae sicut seu affirmat aliquid non quod negat quod si aliquid ex officio

faciendum erat, et dubitatur an factum sit, presumptio est pro affirmative
 iuxta aliam regulam iuris. factum in dubio presumitur si id de
 iure faciendum erat. Delictum autem et delictus a presuntio sed denon-
 strari debet et si constet potius donum suum ab alio habere, in dubio presuntio
 debet cum oer acriar solennitater adhibuisse. Ex quo sequitur doctrina
 recte colligitur. in dubio an alicuius voluntas iuramentum, a emissa sit vel
 etiam huiusmodi pronuntiat ratio cessat debet obligari quia factum in dubio a
 presuntio sed denonstrari debet. ita tradit Cuius Theolo. oem sententia
 contra factum et hoc in utroque n. for. n. taro sc. et ex hoc verum est,
 quod nemo solvere cogatur antequam probetur esse debitor, imo sanctus probetur
 debet non tunc quodam alicuius voto obligari tanquam maior nichil et in
 eam partem quod si: odidit votum modo n. libeat iustitiam non nocentem.
 si vero constet votum. iuramentum. promissione a factum esse, dubitatur
 autem an factum sit, tunc presumptio est pro obligatione et
 satis legi adhuc debet, quia factum in dubio a presuntio.

Quo. si probabilis sit ideoque alicuius opinetur se voto suadatur:
 fecisse. Breuiarium recte alio, dubitatur soluisse a obligatione
 liber esse videtur.

Pro dicitur etio. in dubio a presuntio alicuius factum vel actum,
 si autem constet actum esse, presuntio etiam valde actum esse, in
 dubio a presuntio alicuius donatum esse, si autem constet factum esse
 donationem, presuntio etiam valde factam esse. — Qui dubitat
 utrum annus 21 Etatis compleverit in tenet quatuordecim sub precepto
 Ecclesiastico natus a in possessione libertatis sua. si dubitatur num
 puber fuerit, adoleverit adeoque in etatis annum impleverit cum
 votum edidit, a dicitur vel Tutoris id Cassari et. — Qui dubitat
 utrum 23 etatis annum attingit ab Ordine Sacrodotij ritum
 abstinere debet a lege periculum est ante legitimum etatem
 contra sacros Canones. — Qui dubitat an dies Quinij tenor
 acta sit seu quod idem est an nocet medicina sit exerceat verci
 non potest durante hoc dubio quia lex Quinij est in possessione —
 Qui vero dubitat an sequatur quinij dies incepta sit poterit
 carere edendo donec certum fiat quia ipse est in possessione libertatis sua.
 probabile autem est talem non obstantem in dubio postea de huiusmodi sacrificii
 aut coeque pro contra sacros, neque a lex illa Ecclesiastica tam rigorose
 accipienda est unde pari modo potest cogitari cum in quibusdam aliis
 nunciavit vel or aqua potuit deinde dubitat an alicuius deo iudicavit,

leg ab hac dubio resolueri n̄ pot̄. Sacram̄ coram̄ leide accipere p̄t̄.
 Aducate q̄to. Qui sit de peccam̄ mortale commissio. Dicitur autem
 utrum comitum confessio sit nec ne, tenet illud adhuc arbitrii consen-
 sientibz d̄bz. At: q̄a peccatum confitendi stat in possessione, q̄ uero
 dubitat utrum peccam̄ mortale commissio sit illud sub dubio arbitrii
 iuxta coram̄ Theolo: sentiam et receptam. Et c̄a praxin. Vnde
 audendum n̄ ē. Quidam Coniac q̄ n̄ sinuare videt̄ dubitationem an peccat
 mortalit̄ n̄ tenet id sub dubio confitendi eo q̄t̄. in dubio peccatum praxim
 n̄ debeat sed probari et in nullo foro a leḡ accusari vel damnari sciat
 de crimine de quo dubitatur an sit commissio. Sed q̄d̄ talia orationata
 locum dantur haberi in odioso n̄ autem in laborabilibz. Et autem
 confitendo minime odiosa sed salutaris. Atq̄ et laborabilis quidam dem-
 tate. T̄d̄: sc̄: sic. cano. ac. p̄. Confessio n̄ tam in punishmentem factam
 q̄a ad n̄iam salutem a Christo instituta ē pro peccati p̄sona. Et
 augenda gratia sanctificante.

Aducate q̄to. quando a leḡ d̄bitur utrum Excommunicatio
 aut aliam q̄m unam censuram Ecclesiasticam incurrit benignior
 pars p̄t̄. Accidit q̄t̄, ad q̄ talis d̄bitur excommunicatio de Excom: aut
 censuram n̄ incurrit. Item oia d̄ta dicant. R̄com̄ dubium
 eo absolucndū et hic maxime locū d̄bet regula. Quis, q̄d̄
 redringi, fauorē conuenit am̄ plari. Si n̄ iudex in foro catano
 acrimen damnari d̄bet si crimen ob q̄t̄, poena a iure secretat̄,
 n̄ sit sufficienter uonitū multo magis id oblatari d̄bet in foro
 conscientia.

Porro si constat Censuram uaḡ contractam eē, in dubio
 n̄ presumit̄ absolutionem datam eē. D̄bet q̄ d̄bitur absolutione
 adhuc petat̄.

Aducate q̄to. Circa dubium irregularitatis contracta
 h̄c obseruanda eē. Quo in dubio uirum acrimen irregularitatis
 censendam eē neq̄ in foro catano neq̄ in iudicio seu conscientia,
 patet ex Capitulo. et q̄ de sententia Excommunicationis in secto.
 ubi ad irregularitatem ob crimen aliq̄t̄ incurritur cogit̄.
 ut in iure in p̄t̄ sit. Sur dubium autem et controuersū
 n̄ ē salis Expressū. p̄m̄do in dubio uirum acrimen incurrit ideo 2
 onlaritatem aut aliam poenam. Sed neq̄ in dubio factis in vno
 foro catano s̄: vel iudicio irregularis aliq̄t̄ censeri d̄bet excepto

* crimen

solo dubio concedi n̄ iusta, non nisi. h̄c n̄ maxime loqui h̄ba
debet regula illa iuris in dubio neminem condemnandum esse. in
poenit̄ benivolentem interpretacionem faciendam. Deinde, talis
etiam ratio, quia n̄ est statuenda irregularitas nisi in casibus iure
expressis, sed ut in dubio facti aliqui. Censura debet irregularis n̄ est
expressum in iure. Excepto solo dubio, hanc idem iuriste patenti
q̄ n̄ est statuenda irregularitas in dubio facti, unde q̄ dicitur an
legitime sit ratio p̄ se pro legitimo habere et sacror. Ordines accipere.

Dei excepto dubio concedi patenti n̄ p̄t̄ ad id iura et s̄qui
ratione expressa exigunt ob specialem eiq̄ solemnitatem valde
videantur et tunc si postea innotuerit homicidium ad ministerium sacri
altaris accessisse ad vitandū q̄ periculum talis necessitas n̄ iuranda
abstinentium ē in tali dubio a functionibus sacratissimi altaris, quia
tā h̄c conditio odiosa est n̄ debet extendi ad homicidium iustum. Ut
in bello patratum sed tū ad iniustum, itea extendi n̄ debet ad mutilationem
sive afflictionem alieniq̄ n̄m̄bi cum talis mutilatio n̄ sit poenit̄ h̄onit̄
cedenda.

Qui rationabiliter seu probabiliter opinatur quod n̄ sine homicidio
operte se h̄onem n̄ occidisse, se mortaliter n̄ peccasse, aut hoc vel
illud peccatum mortale iam commissū ē, peccato securus ē ut ut n̄
amplius confitetur tunc ab idēq̄ deinde dēcedū est in alijs etiam casibus ut si
probabiliter opinatur se regulariter ablatum habere ad ordines accipiendos
potest peccato excommunicato h̄oc dicitur etatem idēq̄ ad ordines pro
moueri quoniam ubi ratio de valore sacri maior probabilitas vel
certo n̄tior op̄candi necessitas requiritur et supra dictū ē. Interdum
ob decessum circumstantiarum dicitur etiam regula moralis occurrunt
quo casu maior et fortior n̄tior seu d̄bitiori p̄sacenda ē q̄: si iure
Baptismi potat de eo autem d̄bitore an v̄ta r̄onem iam h̄beat
baptizari debet etiam reluctantijs parentibus nisi d̄bitore si periculum
in mora sit quia maior ē n̄tiora se peccato r̄one forte iam p̄dito
sacram negotij. q̄ nulla alia consideratio. — Quare si parator
p̄ccatum suū Baptismo n̄tali casu v̄ltro officiant ipse v̄ao reluctans * et dubio
n̄tominus baptizandus est minoris a estimandū ē periculum morale
debetur sacri qui d̄bitum patet spirituale si bene baptismo
decedere cum r̄t̄n̄o r̄eol.

— Adhuc de n̄tiora ex diuersis p̄p̄t̄ pro utraq̄ quæstionis
parte r̄onem probabiliter occurrere ita ut d̄bitore n̄ pot̄ quæ
nam ex illis maioris momenti sit idēq̄ q̄ n̄tali casu faciendum.

32.

— rdo regis de qd agit ager adun ocr circumstantiar pdegnorat
 sine a actio spontanea debet. Cuius piam e niggate coonocente
 senola ex qbg de. contra actionis dependet adeoq vt dicitur parricidium
 patiale opy est. Ito. — vt la ipse mang taur aduocar a alter
 car puin ni pollat. rdo. — vt licet co hoem n feram qm pcedit.
 — rdo. — vt licet gladiu co qd stringit n palem aut arundinem.
 — rdo. — vt licet peltante co tuu genitorum n alium qm ung hoem.
 Ea hic oibz a coelia actionis parricidalis dependat.

Ceterum spontaneo seu voluntario contradicendi opponitur a spont
 et a voluntariu; auitum. Vao et aivoluntariu ijsden opponit contrarie
 vade licet de auitum sit spontaneu et de aivoluntariu sit a voluntariu,
 a tu vicuusa vt a dicitur agere aivoluntarie et auitu regis positua
 voluntatis repugatio qd ad a voluntariu ni nimo regis car sit
 pura negatio. Icoq a voluntariu fieri pt pnciam ignoranciam,
 a autem aivoluntariu. prohibita.

Propositio 2da

— rdo libeae recte sic definitur. Actio qua post intentione
 finis et deliberationem rationis Ex Electione fit.

— rdo autem in tentio motu appetitu ratur in finem p media asequendu.
 ex quo apparet hanc actionem solis substantij rati by competere, solis
 a agere rale pcpit ordinem ac proportionem ad media p qua finis
 acqri pot, nam Beata animalia hanc proportionem mediocrium ad finem
 n conseruunt. vade a dicuntur pncipio p finem agere, sed rale et
 rario nntactu ni bonum suum agi et fieri. — deliberatio vao
 ratur oribz Ex aifferecia rerum intellectui ni hac vita propositaru,
 de n obiectum pariter proponi ei pt sub rano alicuius boni et alicuius
 mali, et consequentz Libere regni vel anare pt, sic vntz
 dicit pt hoc sub rano ecc honesta vel dicitur. vicium sub rano
 reidonea vel voluptuosa, ex quo itenu patet Beata de
 deliberatione a conseruare hanc a rano sua tnc sub vna certa rano
 nemp boni sepe debent apprehendunt adeoq a aifferecia. * obto

— rdo libeae recte et glorig etiam sic definitur. Quae positur
 vrbz ad aperdum regit ita fit vt pot n fieri, vel
 cig oppositua fieri. — porro libetor duplex e. vna e,
 quo ad exa aitem vocatq libetor a rano dicitur et aile hanc
 est qm aifferecia ad agend a vel a agend a. vo: hec et nunc

amare vel in amare, hoc et nunc obidde vel in obidde. nullum
 in obetum nisi haec vita voluntatem nostram ad Executiū actū
 necessitaret. post satisfactionem deliberationem adhibitam. —
 aliter libet in specificationis seu contrarietatis possit in
 circa obetum aliquid plene deliberatū contrariū actū Executiū et amorem
 vel obidde, aliter vel dissensū nullum a ut ante dixi partem obetum
 et intellectui in hac vita ita bonū appareat ut etiam aliquid mali
 vel difficile in ipso reperiri potest, et consequenter amorem vel obidde
 causare. Dixi obetum seu bonū partem, nam bonū in Cō nullam
 rationem mali habet ideō tū amari potest, malum autem in Cō nullam
 rationem boni habet ideō tū obidde causare potest autem amorem.

Ceterum Libet contrarietate opponit Necessario. et autem
 necessitatur alia Necessario, quando aliquid necessario et ratione fit ut procreare
 naturam et haec opponit Libet in necessitate ratione ut si
 aliquid fit in ratione nisi per se sed executione voluntatis sicut haec libet
 ut actiones moraliter alia et necessitatur legi prohibetur vel precipitur
 aliquid quod tū in hypothetica necessitatur si scilicet culpam et poenam
 ostendit velis.

Porro sola voluntas libet libera est a necessitate ratione
 intellectu autem et tū radicaliter libera seu quod. Sed in radice libera
 tū hoc ipso quod voluntati obetum proponit sub in differentia ad
 sub ratione boni et mali, et tamen intellectu et sit libet libera partem
 so quod detur ab obeto apprehendo tū quo ad Executiū actū quod
 quo ad specificationem et utique quod potest visiva necessario obetum
 ad videndum obeto ante occulor posito.

Aduerte hic Jaco. solar illar actioner proprie diu humanar,
 quae ex libera hōr deturratione p p hōm fuerit, ear vao actioner
 quar hō facit ex necessitate ratione diu p rator et naturi errore
 videt audere Ceterum autem humani seu liberi diu rator in Elector
 et imperator — Electi sunt, q a libera voluntate in obeto electi
 quorum ter vasa circa finem ut scilicet boni eo in la cordia, intus
 efficien idem bonū accendi, et fructu seu gaudet in bono in eo
 accipit. alij actū Electi vasa circa modū utique concordia,
 Electio, et vasa. — Concordia actū voluntatis q quod vasa
 accipere illud ipse modū q intellectu indicat ut accipi potest
 et adhibendum ad vasa executionem finem. — Electio de vasa modū

Effectus. si in nullo modo praecedat, in tali inadvocata, in consensu
 voluntariis nec in se nec in sua causa sapere etiam sit ut effectus in libera
 actione voluntariis crearetur, opporanti si hinc praevius, et tunc
 sit peccatum, foret autem peccatum si effectus illum directe intendisset
 vo. si deat de actione honesta quae sacret vo. ex eia sibi calidi
 in bonis resolutionibus iucaturam, eia quoniam illa indirectione volun-
 taria nullo modo tunc culpabilis cum ex actione honesta ac se licita
 sequatur. porro hoc in eo tempore.

Porro hoc in eo tempore peccat quo Erius occidit, cum in illa
 dispositione Eriola sit rapina moralis peccati, sed pig peccavit
 cum praevius periculo hominis idem locuturi nilominus se noceri auit
 et eam debet eodem modo aliorum effectum malorum quae in causa
 libere posita praecedat, et indirectione voluntariis sunt. In quo sequitur
 later eo se loquendo si confiteris te lapidem vo. in venestra
 procielle tum praevius probabili periculo hominis occidendi etiam directe
 occidere intendit atque adeo in opere addere in consensione utrum non
 recipia sit locuta sicut in qua tunc solum peccatum commisit cum
 lapidem iactari et eam noceri praebuiti nec quodam aspectu peccatum
 sive effectus sequatur sive non, pro accidit tunc explicare intentionem oportet
 an recipia non sit locuta ob compensationem damni vel irregularitatis
 contractam.

Ex dictis etiam hoc deducitur. Eum, qui ex intractata consuetudine
 quasi ex altera natura blasphemiarum effundit, licet tunc non peccet
 cum earum prologus, peccando tamen ante cum advertit sibi frequenter
 blasphemiarum deliberate peccat, aulatin consuetudinem et habitum
 regenerari haec a de causa sequentium blasphemiarum, proinde etiam
 sub peccato mortali obligatum est talem consuetudinem eradican-
 quatenus potest, aloga materialiter illa blasphemiarum licet in prope
 taler fiat nil omnino ei pro culpa imputabuntur.

300 Voluntas indirectione sit si homo effectum aliquem actione sua
 impedire vel tollere potest ac in super obstat sicut tunc occidit, tunc
 effectus illi moraliter et interpretatione voluntariis et ad peccatum
 imputatur. — Insuper autem (ac in super obstat) aloga absolute
 concedendum foret, omnia peccata Deo esse voluntaria, quando quod non omnia
 impedire potest quod tamen non facit, ut tenetur facere et ob hoc ipsum

et sunt ipsi voluntaria, et licet Deus peccata ipsa velit punire
 ex eo tamen non legem effectum passum esse ipsi voluntarium, sed tamen passivum
 ipsam esse voluntariam cum non habeat obligationem in peccando sicut homo
 habet et ideo talis effectus ipsius moraliter voluntarii sunt et ad culpam imputantur
 etiam quodam ut quod studium in peccato occidit, contra eam virtutem peccare
 cogitatur sit etiam cuius precepto in peccato obligatus fuit, sic quod eam non peccare
 potest a naufragio vel donum ab invidio idem facere studio et
 scientia occidit peccabit contra veritatem Charitatis, si vero ipse
 naufragum naufragum saluare peccabit peccabit neque contrarietate
 et ad damnum compensationem tenetur. quod malo exemplo alterum
 ad furandum impellit peccat contra Charitatem et tamen contra
 iustitiam, unde nil creditur obligabiliter furtum passio.

Ceterum neque culpabile est inderectum voluntarium, quod dicitur,
 quod non dubitet operari peccare eum quod donum data opera recipit,
 quod quod necessarium extiterit occidit. et quomodo ignorantia collat aut
 minuat voluntarium.

Capitulum 21um.

Quomodo Ignorantia Tollat, aut minuat Voluntarium.

Ignorantia alia est privationis, alia est per depositio-
 nem. Illa est carentia scientiae in subiecto apto ad sciendum, qualia subiecta
 sunt homo adultus et ratiōis compotens. Haec est positivus error
 veritati contrarius, qualis est in errantibus et per se sentientibus.

Quibus Ignorantia alia est iuris, alia est per quod quod
 ignorat hoc vel illud lege statutum aut prohibendum esse. Hoc est error carnis sic
 vocatur. haec est per quod quod ignorat rem naturalem ex qua actio dependet
 hodie dicitur vocatur esse, hanc esse carnem esse. — Utque dicitur in eam
 quod est causa operis, et in eam quae solus est conconsultans, prior est illa quae
 si in hoc abest, tale vel tale opus ab ipso non facit ut occidit petrum
 talis esse facit, non occidit si petrum dicitur scilicet posterior est per quod quod
 non fuisset mitamissum etiam si accidebat absisset ut occidit paulum
 invidiam suam talis esse feram et ita comparat ut nil omnino videtur
 etiam si scilicet in paulum.

Quod alia ignorancia dicitur quod et inveniibilis et in voluntaria
 est, quia non videtur nec dicitur voluntaria est, eo quod nunquam in mentem
 veniat de hac re cogitandi, alia est huiusmodi operta et dicitur Consequens, quia
 et voluntatem et inveniibilis est superari non potuisset ac dicitur per voluntatem
 in libertatem. Visibilis ignorancia videtur dividitur in affectatam et non
 affectatam, prior est cum quod lata opera vult ignorare vel obsequium
 in quibus vel ut libere peccare possit, ad hoc est dicitur voluntaria.
 posterior vero est in dicitur in voluntaria. ignorancia non affectata alia
 est lata, huiusmodi, seu lapsa, ad quam se tollunt quod nulla vel admodum cura
 cura adhibetur. alia est non lapsa ad quam superari aliqua diligentia non
 in sufficienter adhibetur, autem autem ignorancia quod mortalis est dicitur lapsa
 quod autem venialis non lapsa non peccat.

Propositio Ima

Ignorancia inveniibilis hinc iuris hinc facti hinc omnino a peccato
 excuset est tota et in dicitur dicitur ubi non est talis ignorancia non est voluntaria
 iuris et consuetudinis nec culpa seu peccatum, nec a peccato est quod est
 causam necessitatem inveniibilis est dicitur venialis quod est ignorancia facti,
 vel si licet quod dicitur dicitur venialis, connotat tamen ab Ecclesia prohibita est
 dicitur iuris hinc facti, quod est ignorancia iuris, ut a opere malum et
 legem aliqua prohibita hinc ad culpam imputatur necesse est ut operetur
 actu advertat eius malitiam vel peccatum malitiam, alioquin si hoc
 nunquam ei in mentem veniat non peccabit, et licet dicitur de malitia
 aliquid cogitare, omnino tamen huiusmodi considerat iuris nunquam imputabitur ei ad
 culpam nisi voluntaria sit omnino qualis est non peccat si nunquam in mentem
 ei veniat hinc rei malitiam considerare et in peccato.

Propositio Ima

Propositio inveniibilis error non videtur iudicium vel in peccato
 quod veniale nulla est aut tamen veniale non est presumendum mortalitatem
 peccati nisi veniat illi in mentem dubitare vel suspicari de malitia
 mortalium. nam quod hoc ipso
 peccabit mortalitatem quod a avaritia peccabit si illo quod si operatur
 inveniibilis error non videtur est tamen veniale quod veniale est, non
 peccabit plus quam veniale si autem simpliciter vel in dicitur in dicitur peccatum
 est quod veniale mortale tunc faciendo illud peccabit mortalitatem per peccatum
 ante dicitur cui se exponit ita dicitur dicitur et dicitur et in malitiam
 c). - n.g.

Propositio 31a.

Etiam ignorantia incontinentia si inuincibilis sit ab omni peccato et culpa excusat operantem, quia ubi non est scientia eius quod agitur, non est voluntarius consequens nec peccatum. nec refert quod homo animo ita conueniens paratus sit ut si aduiceret nisi operatione sua esse peccatum id nilominus patiratur. Deum non inuincibilis haec peccata quae feruntur sub conditione si hoc vel illud nisi mentem ei uenerit iuxta sententiam Dei et sententiam.

Propositio 32a.

Ignorantia uincibilis non excusat operantem a peccato, factum est id licet quod si scientia esset peccatum nisi sit affectata haec a licentia, ex eo notius ut libere et licite peccet, non inuit voluntarium sed potius auct factum maiorem culpam at vero non affectata inuit voluntarium licet non omnino tollat, sicut a culpa ignorantia est voluntaria et culpabilis, ita etiam obicit voluntarium et culpabile circa quod uersatur. Ceterum ignorantia uincibilis tunc solum est et facit spectabile peccatum quando de ipsa re quaerit ignis, sicut ratione sui praecipit, qualiter est ignorantia in ignorantibus autem eorum reu quaerit ignis non per se praecipit, sed per accidens neque in ordine ad omnia est speciale peccatum sed accipit spectum suum ab ipso non in se solo. Ignorantia uincibilis de iunio oblatando spectat ad intemperantiam, deinde ignorantia, et voluntaria praesidio cognoscendi non faciunt duo sed unum duntaxat peccatum nisi contra uoluntatem, sicut aliter uterque et alterum unum peccatum facere solent.

Capitulum 11m.

Quomodo Concupiscentia, Coactio,
Et metus Tollant aut minu-
nuant Volunta-
rium.

Quo ad primum, secundum est per concupiscentiam intelligi passiones appetitus sensitiui tendentibus in bonum desiderabile, qualiter passiones sunt, amor, spes, ira, gaudium, et ceterae talem passio aliam

an alia subsequens prior sit de, qd antecedit oon, voluntaria
liberacionem propterea sepe e in capax nati aut denotari, posterior
sic de, qd seqt libeū voluntariū arbitriū ab cog adhibet, ut posterior
scat operatio.

Certa g e dno. passionem concupiscitū et consequentem
et minus iurata sed potius auocet voluntariū, ut scilicet emiser
niger solidū iurandi. ut patet ex furtū qd nide procedit, et
eodem dno si oporibz pietatis et virtutis.

Catum e dno. passioem concupiscitū autem n gdem facere
autē ad qd ncedat inuoluntarium minus tū cog voluntariū
sua libertatem cum a voluntariū libeū oria hōm n tollit qd po
nente obitu inderentē passio autem concupiscitū efficiat
pacty magis affectu motiva pro sequenda ea parte ad qm scilicet cogit
voluntario seu libertate, hinc nō hōm nōm amantior aut etati
de obiectis suis nō bene iudicent. sed ob hoc ipm etia peccatū aut nocetū
inminuit, unde cum nōm apprehensioe dignū utriusq; vehementē sine
tentatione vult nō peccatū prolapsū e, qm cum y sine tali tentatione
facientia sponte et malitiose se in delictū precipitant, quo forte nitendū et
voluntarium et consequē culpam penitē tollat, quando se: passio auocir
vel etia adeo vehemētior, et excessiua ut obitu n amplexū n distancit,
sed tū sua vna rāone boni uel mali proponat, qd n talibz hōmibz
scilicet penitē pūrbant, et contē etiam intellectū qui operatione sua ad qd
dependet ut actus tradit nōliber de anima.

Quo ad utrum, dicitur est, ad coactionem duos se qd: ut fiat
contra inclinationem actualem, aut virtualemente apertū, sed ad
notia procedat ab agente extrinseco, ad inuoluntariū autem sufficit nō
tempore, ut fiat contra inclinationem apertū, etiam si motus deinde fiat
ab intrinseco. Unde motus repugnans voluntate oriatur in uoluntate,
sunt inuoluntarij nō coacti, deinde inuoluntariū proprie cogendo solum
reperit nō hōm. coactum etiam nōbitur. Violentum dicitur talis patet
qm coactum se a uolū e etiam violentū nō tū uolū. nō coactū,
de solo amaly se. violentū etiam dicitur nōbitur. unde loqir quando
uolū tacitū se violentiam pati hō autem vim et violentiam patit
quando pūlla vō uolū nōbitur dissentientē et resistētē.

Quo nota aliquid fieri de qd aliquid facit ob dogmatū malum,
et qm n subz se motū nōbit, motū nōbit, pro uenit ad nōbitū dū
se: ad uolū periculum hō aliquid facit, qd alio qm nōbit facere ut

H. I.

si qd in periculo naufragij castitatem voucat, maior in mare proiciat,
 atq; motu qd ab extrinsecis ad aliquid operantur, ut si ueritas
 sapientior sit, aliter cum uoce sua recessu ei minus. Nisi peccator
 sit, qd motu inuictu qd aut n' habeat iur' occidendi ad alterum.

Ceterum atq; motu qd grauior et uictu atq; uarij leuij et inuictu.
 Motu uictu atq; de se habet ad euidentia peccata, et alij ad euidentia
 uoluntaria, et permissio ad contractum ut n' exerceat a peccato. necesse
 e' ut motu sit maioris mali, qm sit illud qd motu can' iurij, non
 quo apparet nullum motu etiam ob atrocissima tormenta inuictu
 uictu. Et ut ob id peccatu atq; etiam leuissimi peccati, cum peccatu
 omni uoluntate maxima sit, ut autem motu iurij, non peccator aut
 contractu ab eo extorser, sufficit si sit uictu et motu grauior mali qd.
 si qd ex actu graui inuictu necit uoluntate matrimoniu contra hat
 uictu etiam confusio ipso iure, inuictu hanc sit, potest talis hoc ipso
 uoluntate qd peccat matrimoniu confusio cum sit copula fornicaria,
 obligatio in tu motu ut peccat inuictu gallan hanc, — Ceterum qd
 motu uictu ut motu iurij hanc id peccat uictu ac hanc obinuen
 e' hanc iurij.

Ca. 1. 3. 1. vim et conditionem proprie et simpliciter delicti inuictu
 qd motu et uoluntate iurij tollat de uoluntate et peccatu et uoluntate
 hanc et hanc n' uoluntate illa nullam culpam hanc qd uoluntate
 et uoluntate qd uoluntate stuprum inuictu.

Ca. 1. 3. 2. vim et conditionem quae ex motu sit a tollere uolun-
 tatem simpliciter sed facere inuoluntarium uictu qd, adq; efficit, ut
 alio qd motu exerceat sit quasi inuictu ex uoluntate inuoluntate,
 et exemplo patet. qd ex motu naufragij nocet in mare potest hanc
 absolute loquente uoluntate id hanc, qd in uictu hanc cum ad uoluntate
 uoluntate actuali aut hanc, uictu qd inuoluntate id hanc, talis
 n' n' uoluntate uoluntate uoluntate. hoc in uoluntate est id qd ex uoluntate
 sit uoluntate uoluntate qd inuoluntate, simpliciter et absolute, —
 inuoluntate in uoluntate. si se: motu talis uoluntate uoluntate ab hanc,
 nos uoluntate ut motu illa ab extrinsecis oriatu an ab inuictu et uoluntate —
 uoluntate, uoluntate n' motu tollit uoluntate simpliciter hoc in uoluntate
 e' qd id qd uoluntate qd motu ab extrinsecis oriatu hanc et a uoluntate
 uoluntate. Eg: uoluntate uoluntate in motu naufragij hanc, qd uoluntate pro
 uoluntate ex can' motu ab extrinsecis inuictu inuictu, licet alij uoluntate qd
 uoluntate uoluntate saltem uoluntate ac inuictu e' uoluntate in uoluntate qd

bonitatem vel malitiam moralem quae obiectum non actus denotant eo
 ni ipso obiecto fundantur et causaliter, nisi actu vero moraliter scilicet quo modo
 loquuntur dicuntur veritatem et falsitatem esse scilicet in conceptu morali
 fundantur vero in obiecto conceptum.

Porro diligenter hic notandum est aliquid quorundam malorum per se et ex natura
 sua malorum esse ut fornicari Deum blasphemare et haec alia quae sunt natura
 ultra se de acceptant ab obiecto scilicet alia actus sunt tamen mali ex
 prohibitione alicuius legis positivae ut deo dicitur carnes edere
 et hi actus non accipiunt malitiam suam ab obiecto sed ex
 respectu ad legem prohibentem aut iubentem aliquid scilicet alia
 actus moraliter inter se sunt consummantes et perfectantes ut haec est ratio
 Dei, alia nihil nisi certam quandam operationem transiunt ut summi
 Eleostiam dare cum alia hi actus extrinseci si considerantur pro ut sunt obiectum
 actus uterque non habent bonitatem aut malitiam sed sunt aliter
 a qua causantur scilicet bonitas aut malitiam inter se intrinseci aliter
 uterque libere si autem predicti actus extrinseci considerantur in quantum
 sunt effectus eiusdem actus uterque libere, libere si loquuntur tamen bonitas
 talem aut malitiam et quod eadem eandem numero quae est in actu uterque
 libere. in tamen non libere uterque ipsius inhaerentem volens tamen sed
 attributam dantur et per donationem extrinsecam ab aliter uterque
 libere a quibus procedunt.

Ceterum actus uterque et actus extrinseci in genere volens
 unum tamen peccatum faciunt vo: furari, in quo actu extrinseci
 et velut tamen est ipsa furandi voluntas, male autem est ipsa actus
 extrinseci furandi a quo uterque actus aliquo modo perfectus
 non quod extrinseci sed materialiter et quasi extrinseci. Unde
 licet actus uterque voluntatis efficax si operatio non completus
 eo quod considerat facultas desit, licet quod eadem cum substantia leon
 seu extrinseci bonitatem vel malitiam, in tamen licet omnem accidentem
 et extrinsecam quandoque deest ut deinde extrinseci. Ex hoc deest
 malitiam et extrinseci perfectus, quae ipsa tamen est quare reale
 gloria accidentem in malitiam negotium quod mortem recipit
 pro Christo et licet pro peccato delictum peccati de haec in
 c. 6. Scilicet eorum tantum actuum hinc eorum in
 cor et pariter.

[Handwritten signature]

Caput 6um De Circumstis Actuum Humanorum in Comuni et Particulari

Adverte circumstantiar vel alius et quod partiter cogit hunc solum
actum in genere voluit sicut autem hic circumstantia si duplici differentia
quedam in bonitatem vel alicuiam adque contra eandem speciem occiden-
tality dantur atque agrasunt vel minuant, qualiter sunt: si tenentia
vel remissio, actio autem, nova bono vel brevis qua dicitur adque
— alia circumstantia sunt quae eandem speciem afficiunt et haec partiter
si duplici differentia sunt quaedam in actioni referenti propriam speciem
ea obno contractam alteram adiungunt: Vg: Elmosina pauperi
data propter factorem peccatorum, haec est actio omnium virtutum
speciem habet misericordiae scilicet: ac poenitentiae. alia vero circumstantia
speciem actionis mutant et ad aliam transferunt ut si: Oxoni sita
ecclesiam conjugale debitum reddat mutata opo iudicium in sacri-
legium. — nec dicat circumstantia cum sit quaedam accident
in deo deinde sicut habet se: actionem humanam sed debet esse
in propria specie substantiam reliquam. n. inquam hoc dicitur: tam
in deo circumstantia. boni sacri Vg: mutare actum de bono in malum
et de bono quasi adque bono facit et virtualiter, per illam vero circum-
stantiam transmutat in speciem vicij. sed si bono quod fuisse
bono et virtualiter nisi a peccata illa circumstantia corrupta

Ceterum probate est quod multi docent se: omnem actionem
moralem ac liberam in individuo aut bonam aut malam esse et
nullam indifferentem, sed hanc questionem ut pole magis speculativa
scholasticis se habent.

Invo loquendo de circumstis in generali et potissime affant. **Quis**
Quid ubi ab auxilijs Cur quomodo quando.

Quis significat quatenus per se agentis, quae actioni praesens esse
novam formam malitiae contrahit, sic videtur si fornicator, peccat
mortaliter et contra caritatem et contra iudicium, necdum autem

H. B.

hac circumstantia non addit nouam speciem, sed ad eum nitra condone speciem
 notat per peccata et tanto grauiora censetur quanto sanctior et sublimior
 est persona que peccat si cum plura deliberatione agat, grauior etiam
 censetur iniuria que committitur pro innocenti et sancto, qui innocenti quod non
 sed pualo. Grauior etiam censetur relapsus in eodem peccatu mortale quod cum
 sapienter renissit hoc et circumstantia nigritudinis peccata auget in ea eandem
 speciem.

Quid. hac circumstantia significat quod licet circa quod operatio
 versatur nitentia addit nouam malitiam speciem uel supra peccatu libidinis
 addit peccatum malitiam inuidie si peccet cum uoce proximo uel
 iniquitatis si peccet cum matre, uel facit legem si peccet cum mortali,
 nitentia etiam actui uirtuoso nouam speciem superaddit, quod pauperi
 sacerdoti quibilibi elemosinam dat exerceat gentem uirtutem nihil
 recordat, sed et uoluntatis.

Ubi. significat locum in quo peccatum ordinatur noua in speciem malitiae
 peccato superaddit ut patet in hoc negotiatione et facto in hoc sacro consilio
 peccata in externa in loco sacro nonnulla contineant speciale peccatum,
 in re legi solentur per unum quodammodo tunc autem mortale, si alibi ualde
 turpis sit qualis est fornicatio etiam pollutio aut alij turpes loci
 laicis tunc etiam sine pollutione in templo exerceat, atque hoc peccatum
 in re legi solentur in solis oribus ex eo quod talis aliquid ab ecclesia specialiter
 prohiberi sentit ob reuerentiam ad hoc sacrum sed etiam ex tali iure
 addo ut hi aliquid et alij quocumque notabilitate sunt per mortalem reuerentiam
 reuerentiam loci sacri afferent etiam in talibus locis leges non sunt prohibiti.
 ipsa non nra debet loci deo consecrati reuerentiam esse habenda.

Quibus auxilijs. significat instrumenta et arma quibus peccatum
 patet et speciali lege prohibita sunt etiam compler et hoc est delectio
 quod ad peccandum adhiberi uisum uel Consilio.

Cum. hac particula significat tenorem ob quod peccatum committitur.
 pro qua re melius intelligenda

Aduato dupli com. tenorem in tenentem et Entinentem Tenir
 nitentem seu epiloget operis de obito per se et nitentem conuenit tribuere
 actioni mortali de re amittitur Tenir nitentem elemosinam uel sublatio
 uidelicet aliena. Tenir Entinentem seu opprobrantem e quod ipse querant
 reuerentia nitentem scilicet Tenir pro suo libitu superaddit ut, ut in sacro
 elemosinam ob hanc tenorem ut pro peccatis suis deo latente uisum
 quod nitentem Tenir ut per se patet ipse elemosinam entinentem et procedens
 est. et licet Entinentem esto Tenir respectu ipsius operantem principale

obitum sit Unde actor aut cum q fuerat adultandi eam magis
 adultum quam suam eam vult a et cupit furtu pp adultam q adultum
 magis cupit De te accidentaliter circumstantia operis qua actus
 moralis ad obitum suo obito seu sine peccato nouam bonitatem aut
 malitiam sponit velud auctarium superaddit, ut si q furtu lenitandi
 eam, vel elemosina det eam. scilicet faciendo pro suo peccato.

Ceterum septem sunt modi qd actio ex operantis arbitratu ad
 finem extrinsecum referri potest.

1° referri potest ad finem bonum ad finem extrinsecum bonum, ut
 patet in exemplo allato, quando qd pauperi elemosinam largitur ut
 pro suo peccato Deo salu fierat, et tunc circumstantia huius boni actioni
 in obito bonae nouae bonitatis sponit, superaddit, dummodo ab operante
 vult ut virtutis honestas, videlicet condice se, et poenitentiae intendat.

2° referri potest ad finem bonum ad finem extrinsecum malum, v.g.
 facere elemosinam ut quod hinc hinc laudem et bonam gloriam
 accipiat, et tunc circumstantia huius mali totum actum deo corruptit
 ut tunc actus deus simpliciter, malus, ac peccatus, unde ut supra in huius
 talis circumstantia transit in malum obito, circumstantia in actu vult et
 simpliciter malitiam sponit, sed vult gloria, quod tunc cum a intentione mali
 et etiam Electio mala a

3° referri potest ad finem bonum ad finem extrinsecum bonum, ut
 conuincere ut peccat peccat et tunc etiam tunc actus in obito saltem
 nihilominus e, hoc obito qd hinc a quo actus moralis dependet nihilominus
 sit

4° referri potest ad finem extrinsecum bonum, v.g.
 ambulare peccat eam ad virginem danciam, ut hoc in huius circumstantia
 finis boni dat ambulationi ex obito nihilominus vult, et tunc in huius
 specie bonitatis ad eam circumstantia sed obito peccat in huius circumstantia

5° referri potest ad finem extrinsecum malum, v.g.
 ambulare ad amaram et etiam tunc hinc in huius hinc tunc tunc
 obito confiteri, ambulationi vult et tunc in huius specie malitiae
 id vult, hinc circumstantia hinc a hinc in huius intentione de peccat etiam Electio.

6° referri potest ad finem extrinsecum bonum, ut
 si faciat de pauperi elemosinam sine potest esse hic actus absolute et
 simpliciter, malus, non vult bonitatem, quae potest a circumstantia hinc
 boni unde obito apud aut ad Romanos istis in huius facienda mala
 ut eueniant bona, in huius facta conitenda ut pauperibus suberant,
 et tunc huius rei e, et. qd ut actioa hinc bonum e, et in huius e, eam

H. a

malum vno ex quolibet defectu, sed et ad hoc sit moraliter bona dicitur
 hoc vno scilicet et per se, et hoc bonum quod vno modo dicitur et quolibet
 defectu vnde quotiescumque dicitur de peccato vni sit in alio exemplo
 etiam notatio sit peccati.

¶ **¶** Tunc dicitur refertur ad idem ex obiecto malum ad hunc ad hunc peccatum ut
 si furcitur ad alterum ad hunc quo casu ad hunc et dicitur malo de: furto
 noua malitia specier adiecta namque ad alterum ad hoc duo peccata
 continentur specie diuisa. Si tamen media eorum speciei malitia
 continentur qualiter habet ipse tenor malum, tunc videlicet tunc vnum est
 specie et numero peccatum committitur. Si tamen in iudicio quod hoc ad
 fornicationem tanquam depositionem referatur eorum antecedentem
 cum ipsa fornicatione vnum tunc specie quod numero peccatum videtur
 continetur. in eo et consequenter tunc tanquam moraliter ipse antecedentem
 ut adeo in confessione explicata actus peccati fornicationis non opus
 sit accessorius uter tunc antecedentem vel consequenter peculiariter
 explicare. Ita, sicut Aluarez clarum et alij.

Quomodo hoc peccatum sit ad hunc ad hunc, interduam
 actionis malitiam hoc vel accipit interduam
 speciem supradictam ut patet in summo volente et rapina de furto de hunc
 et in quolibet transpositione legitur hunc in hunc et dicitur de hunc de hunc.

Quando legitur temporis moram qua opus durat cuius
 bonitatem vel malitiam accidit tunc autem sapere tunc tunc
 mora temporis hunc peccatum moraliter ut si tunc die hunc hunc
 laborer. ceterum peccata moraliter in die hunc tunc tunc tunc
 peccatum moraliter hunc tunc quando committitur in hoc hunc nisi
 fiant ex directa intentione in honorandi hunc tunc hoc a peccatis
 tunc ratione operum hunc hunc, hoc vno de hoc hunc et specialiter
 consecratur. e.g. quod peccatorum ad hunc peculiariter hunc
 oporteat.

Capitulum Primum

Quas peccatorum Circumstantias peccati licite Confiteri oporteat

In hac controversia quod per casum est, per circumstantias mortales
 que sunt peccati mutant vel nouam adiciunt in confessione notio
 explicanda est v.g. in furto dicitur est confessio in hoc ad hunc

fuit sacra vel potius adbedum iton. E an bonicaty fuerit cum pona
 religiofa et sacra vel cum laica aut profana, porro car circumftar
 qua ntra candem fpen peccati oten notabilitz augent n cario in
 confefione Explicadur ee docet coice DD fentia nitor quor etiam
 fide S: Thomas. P Bonaventura idz vtiliz pannotiant de oibz omniao
 circumftantiz agrophantibz qd qd n nulli aliquar circumftar excipiant
 fous n qdaa en cipiant circumftantiam qd fca circa qd quando attinet
 qten fubtilitate obiti fce n furto n latro? Dicere te notabilem aui
 fuman abuturle fed opge hctenare vtrum centu val niki floreat ab:
 ftolur pauper an diuili fari uerig coler nudo. Vno impeda ategram
 nauca naltico le fubiret. Dicere debet qd hoc n fca fuerit orauiz n
 peccata E quo pluzor fubnerfi fuit eton fi vno graui famam delerit
 dicere dber qui nulli hng detractionem subuenit nide a valde auoty
 vel niniuz peccatu. — **De** q ienuia vto latit dicit debet vtrum
 carner concedit an alior ubi fape ntra dca n vnde dicitur hie
 violatior fuit. **De** ni peccato nuberit declari debet excoi:
 ftantia p lona vtru fe. lit ni p rigo edo aut dco oradu uolongitatur
 et fi a hi oradz n impotent diuictatam pccuica valde tynmunt
 peccatum id e uoluerentiam qd n hng ncar ni qua vtr et fubtili
 tao hng peccati uolentit.

Celatum ut ante dixi nulli docent neq har ipse recenfitar
 circumftar quantuuir peccatu ntra candem fpeiem agrophandar
 vnaiz capteandar ee. eo qd nre dco n ntra qd qd contitoci nifi
 peccatu mortale, vtrum fpeie ad nuntiu led vto acado etiam har
 circumftar notabilitz accauantur. quaz n pnt bntz, peccata
 pceptoy ipafitely n hng. oia peccata mortalia qd ntra fpeie ee.
 ntra carner.

Ex quibus patet qd fociore reliquar circumftar ntra o niti
 pcc sic n tenent uoluntate qd ni idem peccatu fape vltiz hnticanfi
 hie vclafq ni graditudine exca. Dea aliquo modo agrophantem
 n tenent uoluntate circumftantem. Duplex pcepti violati fi eadem
 genat. fca vq: qd violauerit ieiunium. vigele P: Mathi cadentir
 ni quatuor tempore qd qua fpeciality ieiunare tenent. fi religioz
 edoz fca adoz peccet contra uobum cebitatir peccet n duo fod vna
 hactenam facit. vtrum a uoluntate eor uodem religioz nreus
 procedit fufficit qd dicere de religioz ee tace da circumftantia laicoz ti.

Sunt tñ alij q putant saltem in lat in factu confessioni si contitoty
 se sacerdotem de turba recumta possessione et ligola eo qd volu casti:
 si religiosa maiores et arbi oem obligationem inportet velute spri:
 tualis quodam conuincunt cum Deo.

Apud deus etiam recumtar uiuenter peccatū Explicandū ē
 uicā salutem qua dyocati malitiam vel omnia tollunt vel ea multā:
 tūcūq; veniale alicq; sacerdotem orandi dēcipret potest uideatit
 n. peccatū mortale conuictū ē. Ubi saltem ē peccatū veniale. Q. de peccat
 c. de uictate Inuicua Et nunciata peccatorū.

Questio 31a.

De Peccatis.

Capitulum I. De

Vnitate Speciuica et Numerica Peccatorū.

Peccatum in generalibus a teolozis a s. Augustino et contra haereticos
 sic definitur. Dictum factū vel concubitū Contra uoluntatem
Dei Actorem. — Secundū rem in actuale et habituale;
 Actuale in se subdividit in peccata commissionis et omissionis; pig
 in hoc consistit qd hō sit operari alij qm ex legis precepto operari
 debet; peccatū uero in hoc qd hō sit operari qm ex legis precepto operari
 peccatū operari debet adeo peccatū commissionis ē actū humanū malū
 humanū ē qd uoluntariū ad libet ē. malū ē qd libet peccatū omissio
 rectitudinis. Omissio seu commensurationis in sua regula ponitur et
 uoluntaria. ponitur ē ipsa res hōr. remota seu peccatū ē uoluntaria
 defensionis s. Augustini ut uicij peccatū conuincendat commissionis se
 et omissionis sub dicto intelligenda etiam ē factū, et sub factū
 n. factū; aduente autem quaedam ē prohibita qd mala sunt qd sunt
 ex nra sua intē pūritā et p̄sophētia, quaedam uero mala qd po =

habita sunt vga carnes, ebere. Sic venis p id a pte n ni honoribz est,
sed tm ob legem prohibita et prohibita non. Sicut autem p pte nca hoc
est ab hactq. hacta carum tm transgressio etiam legi dei ne pugnatu
tebe hpo. ad Romanos Titio q resilit potestati. Doi ordinatione relicit.

Quod attinet ad distinctionem specierum peccatorum secundum dno. unitate
et distinctionem specierum peccatorum quatenus se proprie peccati possunt
esse colligi ex veritate aut deusitate specierum peccatorum ita con-
solentur veritate. debet autem veritas aut diuinitas, esse peccatorum
considerari sicut iuxta notitia honorabilis ita ut si peccata sunt
ex nobilio specie deusitate virtutum itur etiam peccata sunt specie
diuisa. Vbi peccatus glorie prohibita e n holi sub motiuo iustitie
sed etiam religiois. unde peccator clerici duo peccata committit,
vnu contra iustitiam, alteru contra veritatem, religionis, eo de quibus
fornicatio ni loco sacro duplex peccatu ni potest, vnu contra veritate
religionis. sub cuius motiuo lex ecclesiastica vetat fornicationem
tunc ni loco sacro, alterum contra caritatem. mirabile et diuino
seruandam.

Secundum vero ista peccata specie differre que diuisis specie veritatis
opponuntur. ut fursum et blasphemia, fursum n oporih iustitia.
blasphemia autem religioni, vel que reprobantur deum. quidem virtuti
sed diuisa ratio ut puritatem et volubilitate. peccata contra honoris
et omisionis subinde ad eandem speciem pertinet ut iurari alienu
et ablatu n veritate utruq a virtuti iustitie reprobant.

Ceterum longo plures sunt peccata omni speciem, ut veritas, q a
vni veritatis plura peccata opponi possunt sic veritate. Abiactio enim
probo aliter qm iustitia opponit qd a iustia est cum a bonu ex itepra
ca sit, nam vero ex quolibet defectu, vni defectu committi possunt
q eadem iustitie reprobant. sicut vni errorum accidit possunt q
eodem arti aduersant.

Secundum vero in obiecto recipiunt per quoniam peccata specie diuisa
a se leuiora aut grauiora sint glorie a e obsequ. Sed blasphemiam
omni grauissima est qa mediate et directe in Deum ipsum tendunt,
honorandam autem sursum et detractionem a eam grauiora qa tendunt
mediatore proximum ubi q penam hanc dicit grauius a religio duobus
vita ni bonu que p honu eia sufficit magis est bonu qm honore
et oper qca sunt bono hanc externa. obita decetis sicut a maiori

virtute magis videtur apud nos magis dicitur contra habere. Hospitalia
 vni forma quam tunc peccati dicitur opponi dicitur vni virtuti
 vni tunc peccati opponitur si hoc in peccati omni iustitiam dicitur consistit
 in nra hoc dicitur in nra moralibus vbi neque solum vbi etiam ab vna
 virtute possunt videri. magis dicitur ac dicitur et vbi plura vicia
 vni virtuti vbi vbi dicitur. Ita contra vnum peccatum vnum
 peccare et curare possunt. tunc illa in se vnum tunc sit.

Quod attinet distinctionem numeram peccatorum licentia. In
 peccata in idem peccato numero dicitur quia sunt contra plura v
 certa ut patet in duobus preceptis quibus in eadem dicitur accidentalibus.
 vbi in vepiliam. Mathei et quatuor tempora. hanc et precepta sub
 eodem notitia formalis religionis data sunt, alioquin dicitur ad diuina
 motiva. Illa preceptum hanc et si ad hanc faciunt distinctionem peccatorum
 et consequenter etiam numeram peccatorum.

Secundo vero. magis distinctionem numeram obedi si nra tunc sit,
 numeram peccatorum distinctionem numero quia a vno actu plures
 sunt habere quae proponit in plura sed vni tunc peccati hanc quibus
 autem obedi in multiplicat ut etiam voluntas plures actibus in
 terpolatur in idem. Deh distinctionem numeram ut si hoc dicitur
 ponat barandi. Dicitur quod quod etiam proponat et pariter edipia facere
 concludat, tunc peccata in furtum numero dicitur patribus quia nec actus
 illi ceteris vbi in vbi vbi tunc hanc nec nec in numero dicitur
 in quibus et quod si furtum etiam parua et vni alia sit etiam
 propterea tunc vni alia sunt. — Et contra vnum numero peccatum consistit
 quod vno actu vbi simul et dicitur factus in decem horis. quod vno actu
 iter accidit vno actu vult omittit horar canonice quod in tunc
 aut in vni in vbi quod etiam hanc contrarium dicitur
 hor et factus. tunc nota est. quod et si hanc obedi phico sit
 plura sunt tunc vni moralibus et illis quibus in vno actu hanc etiam
 conueniunt.

Ceterum illa peccata quae vitia solum in actibus peccantibus
 vbi et dicitur in solam in tunc et repetitionem numeram
 multiplicat quia tunc ordinare in parte dicitur horum in tunc
 numeram in confessione explicare sufficit vna tunc peccatorum
 quod in tali vbi peccato in tunc quare etiam sufficit si

se habeat, tunc n̄ sit mala pp̄ omissionem culpabili. Vos si statueris sic forte
nullam negligere et tunc, vobis sacri donis dero nitere. Tu pro vitando otio
p̄tore legi n̄ est vitio illa culpabilis et mala q̄a n̄ d̄ ē oīa omīssio
sacri. tamen n̄ potest n̄ fecerit ad huc nullam n̄ audierit.

Adversus d̄o. Quod licet ut supra dixi actio quando ē cāa omīssio
culpabilis etiam ipsa sit mala et peccaminosa nequaquam tamen dicitur
peccatū efficiat ab omīssio peccato, sed ē vni moralit̄ peccatum cū
ipsa omīssio idcirco latet. Et in confessione ipsam omīssio explicare
n̄ explicata actione qua fuit cāa illig omīssio n̄ v̄: q̄ sic forte
nullam n̄ audierit, impetierit n̄ ē ad confessionem q̄ q̄ nitere fecerit
sive p̄cor ceperit sive voluerit, q̄a tota malitia p̄ se primo confitit̄
si ipsa voluntaria omīssio sacri et inde resultat in actione qua
eig eā caritit̄.

Porro peccata alia dicitur deinde videtur si id q̄ ē contra Deū,
contra ipsū peccantem et contra proximum peccata contra ipsū d̄o
committuntur. Vos p̄cūm p̄p̄tationem d̄p̄tationem haec et contra
ipsū peccantem. Luxuria. Ebrietas. Contra proximum invidia
odium homicidium turba detractio. Quaeq̄ alia peccata
sunt spiritualia alia carnalia. Quae p̄t̄at̄ p̄ inordinat̄
delectationem. Spiritus h̄i q̄ d̄o p̄p̄tationem carnis etiam ut
sup̄bia vana gloria. Haec p̄ delectationem carnalem ut gula
luxuria. Deniq̄ peccatū aliud ē cordis ut v̄dium invidia
alud d̄o ut detractio contumelia. Alud d̄o ut
fornicatio homicidium. Et q̄ sit peccatū mortale q̄ veniale.

Capitulum II.

Quid sit peccatum mortale et veniale.

Propositio Ima

Peccatū mortale sic d̄e q̄a p̄t̄at̄ aīa affat̄ rumpit amicitiam
d̄i p̄dit gratiam sanctificationem et duplicem eternam vitam.
Veniale peccatum dicitur q̄ facile veniam consequatur, n̄
rumpit amicitiam cū deo aut gratiam eig p̄dit multo min̄
poenam eternam vitam. Et n̄ oīa peccata venialia sūt
contra Legem Dei, n̄ t̄a sūt contra sententiam legis q̄ d̄o d̄o

et aui citra in Deo. quod modum mortalia, vel quod idem venialia
peccata non sunt contra legem Dei peccipua, et quia simpliciter et absolute
necessaria sunt ad salutem.

Certum differentia peccati mortalis ac venialis in accidentalibus
sunt si earum peccato consideramus in ordine ad obitum suum in furtum
ratione gratia, eodem modo et contra Deum furtum parva gratia.
in furtum tamen reduplicativo cogari non est peccatum mortale contumelie
differe a veniali sicut a non ab eo quia talis contumelie differt ab
suo nigro quod tale ita peccatum mortale quia tale haud dubie contumelie
differt a veniali quia tale quia peccatum mortale ab obitum hominis ab eo,
non veniale. ideoque unum ab altero in sententiam quasi substantiam habet
unde ex venialibus quantumcumque multiplicatis nunquam efficiuntur peccatum
mortale.

Propositio 2da //

Venialia peccata sunt in triplici genere, nam primum quodam
peccata sunt venialia tamen ex ratione et honore suo sunt illa quae
ex obitum suo non habent gravem repugnanciam cum rebus ratione et
lege Dei et quod dicitur non laedant nisi iniuriam Dei aut proximi.
negotia in istis operantibus graue in consuetudine afferunt, quale peccatum
est per mendacium focalare aut verba occidit. 2do. quaedam
peccata sunt, quae licet ex honore suo mortalia sint, tamen
in pernitentiam hic et nunc venialia tamen efficiuntur sic furtum
vnde ex honore suo peccatum mortale si parva sit, parva gratia
quae sufficit obitum peccatum veniale danturcat vnde furtum unum
et alterius crucigeri vbitantem diligenter aduertendum est quod quaedam
peccata in quibus allata doctrina non habet locum sed in multis peccatis
aduersus deum tendentibus non reperitur peccatum veniale ob rationem pernitentiam.
talia sunt vnde Odium Dei, infidelitas, haereticum allatorum.
nunquam a licet etiam pernitentiam salutate deum in tentem adducere
sine peccato mortali.

Circa pernitentiam autem nota loquencia. Si plura
transgressionum natura parua negatum seipsum, negatum aliquam
effertum ab ipso productum moraliter conseruant sed si seipsum
tunc per ac seipsum ille transgressionem venialiter sunt et
nunquam peccatum mortale constituent, vnde si sacerdos quotidie
unum vel alterum verbum in honore inuenerit negligenter omittat, si

in his singulis diebus dominicis, per hora, quatenus laborat
 tunc plura peccata venialia committit. Quod si autem peccata perire non
 ob aliquam ordinem nisi se moraliter vivat, et cohercet, tunc illius
 transgressionis non tam et si se parva sit pro concisione tunc cum
 antecedentibus graviter volunt et sufficienter ad peccatum mortale consti-
 tuendum. Vnde Augustinus quod dominus dicit multum vicibus modicam pecunia
 quantitatem turat potest denique peccare mortaliter, quia tandem non
 dicitur nisi de dominis quo casus ultima oblatio peccata et si parum
 cum ceteris antecedentibus peccatis mortale constituit. Eodem modo
 si quis licet non peccet mortaliter si unum vel alterum psalmum in Officio
 divino recitat, peccabit tamen mortaliter si plures omittat.

Secundo autem in dicitur, Eum quod votum fecit se quoties
 recitaturum unum psalmum et aut vel aliam exiguan peccati veniale,
 ita ut omnia illa diebus diei dicitur sic dicitur sic dicitur sic dicitur sic dicitur
 nunquam peccaturum mortaliter sed tamen venialiter, etiam si toto anno
 non recitat vel intermittere longissimo tempore. propositum dicitur
 quem admodum non est quod per totum annum singulis diebus venialiter.
 Mentem propositum habet, si tamen veniat adventus sui fidelium
 voto suo constituit non ad obligationem sciendam sed ut sequentibus
 diebus peccet, quod prioribus est neglectum, non dubium est mortaliter peccatum
 se votum modo peccato sapere et sic violaret nec compensaret
 quod diebus prioribus neglexit.

Si quis vult partem voti aut precepti non absolute sed in supererogatione
 ad totum cuius pars est, prudenter vere iudicio spectanda est, ut intelligatur
 vera sit sufficienter obsequium ad constitutum peccatum mortale, ex quo pro
 hoc colligitur, quod si dominus se ante mille florenis templo donaturum
 non peccet mortaliter si nota reliqua summa psalmi quatuor florenis
 psalmi, quia haec exigua portio est cum his toto incomparata, igitur totum votum
 reale per solvit, excepta parte eius nullissima in moralibus totum solvit
 censetur. aliud est si tunc ex quatuor mille florenis oblatio, quatuor solvit
 non constituet peccaret nisi omnibus quatuor retinendo, quia pro parte rem
 alienam non constituit quoniam suam licet ponit non dicitur.

Tertio dicitur quaedam peccata quae ex oblatio quodam oratione notanda
 sunt, venialia tamen saepe sunt, propter non perfectam debitationem et aduersionem
 sciendum non est quod pro eadem motu apud peccata circa oblatio rati
 quante sunt. Ratio deliberationem illius exstant vel a Deo.

uel p' long' catiorior, ita ut tam appetit' qm' voluntas in tale obita
 nescio facty, neq' sit in ipso potestate taler moty cohibere, solent
 vocari moty p'nto p'ntu, et q' oem r'ōnis deliberationem antecedunt
 de alpa p'ntu vacant, alij tū sunt moty appetit' sensitiui q' dunt
 ido p'ntu, vel hi loquunt' deliberationem et aduententiam r'ōnis
 saltem in p'fectu, ideoq' culpam venialem tū continent, alij deniq'
 sunt moty q' loquunt' deliberationem r'ōnis plenar' ac p'fectam,
 et hi tūc tū peccatum mortale si q'dem volunt' circa obitū graue
 et mortale, Celsum et consent' voluntari' mortalit' boni vel
 mali sit, sicut tū r'ōnis superior' seu mentis attenditur ad r'ōnes
 et tūc id ē ad r'ōnes honorabil' uel in honorabil' r'ōnem legem
 Dei vo: attendere sicut p' homicidium patrare sicut p'cepto Dei
 repugnare, adeo illicita, si a ex nate obliuione vel in aduertentia
 nil horum tūc obiecty n' act peccatum. cep + qd sit delectatio moralis.

AB Xatellorui

Capitulum.

Quid sit Delectatio Moralis.

Ver haec moty intelligat' dicit' sicut duplex affectus voluntatis.
 Vnus de efficacie mentis. Et loquendi id ē p' deliberatu est
 et tūc de simplici complacentia sine voluntate rem in opy deducendi.
 Diligent' etiam notandū ē, aliud ē delectari de re cogitata, vo:
 de fornicatione ita ut pler' r'ō delectandi se sit ipsa in cogitata,
 cogitatio vero sit tūc conditio applicans obitum cogitatu, aliud
 ē delectari de ipsa cogitatione suscepta, huc a p' se n' ē male,
 etiam si circa obitū male natus, etiam hoc bene notandū est aliud
 ē delectari de ipso opere malo, et aliud delectari de modo operandi male,
 sic ut aliq' se delectare vel ex iplo vel ex iplo facto qd peccatu
 foret, vel tūc ex modo innocenso et artificioso iurandi, p' circa
 peccata fieri pot, nobis autem d' seruo in presenti capite de delectatione
 qua haurit' ex iplo opere malo.

Propositio Prima.

Sicut deliberatio etiam p' simplicem complacentiam dicitur
 voluntaria, si sit de opere totum se malo similis mala d' adeo

L. I.

ut si opus sit peccatum veniale etiam delectatio de eo venialiter mala sit.
 si vero opus sit peccatum mortale, etiam delectatio circa illud mortaliter
 mala sit, ita dicitur D. D. Velle a abhorret a rebus ratione voluntate
 seu appetitu ratione, et actu aliquo & licet si turpe obiectum propendat,
 sic voluntate se oblectare de rebus veniis et in pudicitia de peccato mortale
 etiam si simpliciter tunc cogitacionem circa illas vel scire et sine propo-
 sito ad opus delectandi.

Ceterum hoc delectatio voluntaria circa obiectum non hunc
 et in hoc est moralis appellari solet non ideo quod moram temporis
 requirit, sed quia post plenam rationis advertentiam voluntaria in
 ea acceptanda libere et voluntarie phibet quod etiam si non modo
 seu nitenti temporis fieri potest, aduato tunc sapere fieri ut motus delectationis
 non appetitu sensitivo excitatur etiam post rationis advertentiam
 non hoc potest sine ulla voluntaria libere consensu et consensu
 sine peccato, quia appetitus sensitivus non est subdignus rationi respectu
 ut statim facere debeat id quod ratio iubet sed interdum inoportunum
 et in peccato voluntate.

Proptio Secunda.

Si ergo sine ratione non necesse sit actionem aliquam
 exerceat ex qua intelligit conuotionem seu delectationem carnis
 non appetitu sensitivo naturaliter orituram, sine delectatione tunc
 intentione se se oblectandi et sine peccato non est consentiendi
 et venialiter tunc peccabit modo actio illa non tendat in obiectum
 notabiliter turpe sed sit se honesta vel si differat saltem si
 uero rationem nitentem et rationem libet talem actionem exerceri,
 nihilominus peccabit peccando carnis conuotione ex illa
 oriri, sic nil peccat Barabaz etiam audiendo confessiones
 feminarum grauius carnis stimulis placent ino-
 etiam resolutionem patiat, san modo absit peccatum
 contentum quia talis actio iuxta scriptura non ueniosa
 est id quod se tunc sibi accidisse dicit Paulus Tertius ad Corinthios
 13. Non allectudo conuotionum. Ent illud ne dat est
 mihi stimulus carnis anodyl hanc q. ne collaudet,
 Quosdam alio luxuriis obiecti cogitatione et inde
 oritur sensitivam delectationem repellere mittat.

spectantur. qd si conditio apostata operis malitiam n̄ affert
tunc peccatum mortale e op̄e ex se mortale sub eiq̄modi con-
ditione desiderare aut etiam simpliciter t̄m̄ complacentiam
se eo se voluntarie oblectare. qd illud est peccatum mortale
et ita desiderare. nisi sacerdos cum fornicari vel hoc etiam si
gradus sacerdotalis a fornicabile ad eum adhuc ipsa fornicatio
nitens esse mala foret ideoq̄ boni illicita.

Ceterum coniux n̄ peccat mortaliter si coniuge suo absente
cogitet de copula maritali si eiq̄ cogitatio sese oblectet. r̄o e.
qd copula illa maritalis n̄ e solum qualem et illicitam
ni ordine ad talem p̄sonam q̄ accidit delectationem mortalem
ex ea haurire et si ad talem cogitationem sequatur in corpore
aliqua comotio venerea et fornicativa, etiam ex illa mortalem
delectationem capere licite qd v̄ probabiliter docent Sanchus
Lainan et alij. Cum n̄ naturam excludit coniugem a peccato
mortali etiam si nitens in pudor atq̄ exerceat n̄ copulandi.
sed solum voluptatis eam inhibitor, n̄ e r̄o quare talis
comotio fornicativa voluntarie acceptata n̄ eodem ap̄o
mortali excludit etiam si alta coniux sit absens, qd hanc
oia si coniugibus tendunt ad op̄e coniugale p̄ se loquendo
sicut qd op̄e coniugale e licitum ita et comotiones ite
ad id velut dispositiones bene tendentes licite sunt. exp̄
p̄ absentiam coniugis vel aliud impedimentum ipsa copula
maritalis tunc n̄ exerceat, id n̄ nec p̄ accidens qd hanc
oia ta vera sunt si n̄ sit periculum pollutionis leuitate
nam tunc talia predicta n̄ eant licita.

Etiam vidua oborta cogitatione opere maritali
retracta et sponte opere conjugaliter future simpliciter
voluntatis complacentia iam approbare potest qd oia
talibus obita ut sic apprehensa sunt bona et honesta
q̄ extra peccatum mortale a talibus excusari possunt. p̄ se
loquendo et quia ^{labens} nam practice talia v̄ta sunt licita ob gravi
periculo vascitandi ab soluto si ipsam fornicationem
vel certe in comotionem veneream quae r̄aliter a talibus cogitationibus
exire consequatur. peccat qd vidua mortaliter

si voluntarie consentiat, nisi motu delectationis sensitivae seu
venerealis. q. ex recordatione maritalis copula recitativa
nality nisi in corpore oritur, et sponte de futuro mortalitatis
peccat si in continentia carnalis oritur, ex innoctatione
futuri atq. conjugalis delectatione consentiat sicut talis
p. sora ad ipsam copulam maritalem. nisi in libentia
neg ad continentiam carnalis sensitivae ut pote in p. sora ad
copulam ipsam nisi in continentia pro castitate in quo tunc videtur.

Si p. simplicem, complacentiam voluntarie se
oblectat inagrande sibi concubitu in hanc perinde
quatenus inlicita est de venereali voluptate obtinere,
non autem qua tunc videtur, conjugata. Quia in tunc
vnum peccatum mortale et delectationis morose contra
caritatem committit et in confessione non tenet dicere
circumstantiam sora utram vo fuerit conjugata
conjugata vel sacra. sed si de se videtur vel proponat
effusionem intentionem cum in tactu sora per oscula
aut etiam ipsam copulam exerceo, et longe magis si
sola opere ipso p. sora, tunc a tunc circumstantia
necesse in confessione explicare que et qualis
fuerit nisi tali in eadem cum ad op. ip. procedit, in tunc
complicitate vni simplex peccatum mortale contra caritatem
sed etiam adultarium sacrilegium aut in castitate prout fuerit
sora et tactu et oscula in pudica a copula ista ad alteram
aut sacrilegiam peccatum suam accipit cum in sua sua
ad copulam ordinem necesse est qualiter p. sora in confessione
explicare debet. et. de alio q. q. d. peccandi modis.

Capitulum 2um.

De quibusdam peccandi modis

Quatuor potissimum modis peccatum committitur. uno ex
ignorantia, si: vincibili et quae in sua op. in tunc
affertur haec in potest augere voluntarium effectat

L. 3.

ad peccata malitiae non ignorantia. — 1° peccatum ex passione
animi seu infirmitate naturae, ut si ea, vehementi ira
fratrem tuum occidas intelligi autem de passione ante-
cedente et impetu voluntaria non autem de consequente
quando se homo de ultro peccat ad iram, ut si visus non iam
reprehendat. — 2° peccatum a quibusdam propter malitiam
cum plenissima deliberatione et libertate, quando homo non ignorat
vanciam ad quod non passione abrupte sed de sola voluntaria
pauitate sponte in malitiam se precipitat quod quodam peccatum
cotinuit longe grauius est quod 3° denique peccari potest ex mere
contemptu quando homo legem ita violat ut etiam ipsam
potestatem legis theoreticam contemnat, eius subiectum esse videt
unde quod etiam peccat duplex peccatum consistit vnum contra illud
receptum quod violat, alterum specialiter seu formaliter inobedientiae,
unde quod legem aut preceptum dicto modo transgreditur, tenet
conscientiam contentam in confessione explicare, eo quod
speciale peccatum constituat quod a Theologis recte appellari
solet scilicet inobedientia uti n. ex. licet actum scilicet obedientiae
quod legem obseruat sub illi motu obedientiae, ita actum scilicet
inobedientiae quod illi motu inobediendi legem violat.

Ceterae legum transgressioner quae fiunt ex alio motu
sunt tamen naturae inobedientiae scilicet.

Porro plerique doctores recte docent eam d. Thoma. omnem
inobedientiam seu transgressionem precepti etiam circa
rem minorem si fiat ex illi contemptu modo explicato
esse peccatum mortale quia omne preceptum sine parui hinc rationem
a legitima potestate procedit, hinc autem contemtere rationem
superbia est et iniuria etiam in Deum redundans in omni peccato
legitima a Deo sit et iusta appellatur ad hoc quod in 3° q. 101
videtur Dei obedientiam debere iuxta eodem doctores etiam ea
quae solum in consilio sunt ut accipere sacramenta et tunc
unctionem, et pergere se aqua benedicta ut illi contentum negligere
est peccatum mortale ob paritatem rationis.

Ceterum contenty nātū p̄ q̄ n̄ ipsa poterat sed n̄ a
 legē contenty. putasi q̄ regulā aut p̄ceptū tranſgredī
 q̄ p̄cui momentū o veniale culpa n̄ excuset. L. 1. de legibz
 c. 1. q̄ sit lex et quottulor.

D E S T I N A T A
De
Legibz
Caput Primum.
Quid
Sit Lex, et Quāplex.

Proptio. Prima.
 Lex que allegando dē (ligat n̄ subditō) recte sic dicitur.
 Est recta agendorū rāo ā publica p̄tate
 comunitati denūtiatūm voluntate eam
 p̄petuo obliōandi. Dividit̄ autem Lex in Natū
 et Positivā. Natū ē ipsa recta hōr conscientia
 q̄ ipsa nātū rāo cuiq̄ dicitur. Ut ē illud p̄m. q̄ tibi
 n̄ fieri alteri n̄ fecerit. Positivā Lex
 ē que ex libea magistratū positione provenit, hoc lex
 tū positivā lex et quidem humana dēfinit̄. ad cuiq̄ conſiam
 tria rēndō regant̄. — iud. iudicium seu conclusio
 practica eam ā subditō agendorū que conclusio residet in
 intellectu principis seu magistratū atq̄ hęc leges Dei positivā L. 1.
 n̄ hęc hęc appellat̄ iudicia Dei. — idō, regū
 Voluntar principis seu magistratū subditō aliq̄d recipiendi,

vel prohibendi a lege obligat aut preterea est nisi procedat voluntas principis obligandi subditum
 et hinc leges Dei voluntate voluntate Dei. — Iste regis actus
 extingit qd de imperio est nil aliud qm oratio qm superior sequuntur
 voluntatem suam subditos ad hanc vel illam legem obligandi
 hinc leges Dei appellantur *Leges Dei*. Legislatores par
 dicitur tres actus ordinariis continentur y illa verba. *Decernimus*
Voluimus precipimus. Iste retroa lex habere sequentes pro:
 pietatem. Ina debet esse honesta. si a bonis moribus recipiunt
 observanda non est. Ista debet esse iusta. Unde si lex lata subditis
 imponat tributum omnibus equalia ita ut pauperes tantummodo reddere
 debeant qm divites cum multa. Ista debet esse necessaria vel utilis.
 alioquin humanitatis estimabitur. Ista. Nullo privato consensu
 sed pro eorum utilitate conscripta esse debet. si hoc a lege
 differat a privilegio qd privilegia sunt unig tunc vel paucorum. den
 aut ad integritatem aliquam civitatem facta sunt. Ista et potissima conditio
 est. ut lex sit constantis et perpetua si hoc a mandato seu
 precepto discrepat qd preceptum tendat ad personarum singularium cum
 qbus placere cupit sicut etiam p mortem mandatis seu recipientibus
 lex autem perpetua manet regis extingit nisi revocet ad legem labori
 regis successore vel consuetudine obsequii vel denegatione ob mutationem
 rerum republice si utilis fiat. c. de promulgatione et acceptance
 leges.

Capitulum I

De Promulgatione et Acceptatione Legum.

Quod ad iurum recipere promulgationem. adverte ino. legem
 nisi iure precipit alioque loco publice promulgata quatenus ex sua
 parte statim habere vim suam continentem per subditos obligandi
 licet quo ad actum edum non obliget promulgationem eorum necessitate
 exponantur eam actu ipso illor tunc obligat sub peccato vel poena
 q leges notitiam in se accipiunt vel accipere propria sua culpa voluerunt
 parate ut sol oer hoer calfacit et illuminat quantum ex sua parte
 actu tunc ipso notitiam calfacit nisi q soli de expulserit.

Porro ad contentam seu substantiam legum non regis hinc tunc
 habent si ea voce vel alio quocumque modo communitati promulgata.

Quod dicitur deo. si legi lator tempus definiat post quod elapsu
 legem suam obligare velit, incipit eius obligatio de iure voluntate
 illic tale vel tale tempus statuuntur et definiuntur, quod si nullum
 tempus adierit et detinetur, tunc direrimur de iure legem Imperatorum
 et Pontificiarum. nam Imperatoria non ante obligandi vi acquiruntur
 ex sua parte quam post promulgationem in singulis provinciis factam
 tunc etiam spacia elapsa sit quod tamen de legibus aliorum principum labora
 p[ro]cedunt intra vel extra Romanam imperium intelligi debet
 Pontificia autem lex quam primum in Curia Romana publice
 promulgata est in toto orbe Christiano obligandi vim acquirat quatenus
 ex parte legis Curia autem Diocesanorum absentes legem non
 promulgata non statim obligat, id est non venit ex defectu legis tanquam
 nondum abentur vim obligandi sed oritur ex defectu alicuius conditionis
 accidentalis puta ex ignorantia, quia Diocesanis illi legem pro
 mulgationem adhuc ignorant, sed secundum de lege non peritoria
 licet non habeat intra suam mensuram spacia post promulgationem a
 maiore subditorum parte acceptam et non solum deducatur nullam tamen
 adhuc ipsa obligationem imponi adeo ut a quovis subdito sine
 culpa intra temporis predicti spatium nondum finitum negligi possit.
 Elapsis autem duobus mensibus post promulgationem legis cesaricae
 factam in metropoli cuiuslibet provinciae non presuntur probabiliter
 ignorantia in transgressione sed ab aliquo probari debet.

Quod dicitur deo. in legem Civilem sed etiam papalem seu
 Ecclesiasticam si non fuerit contracta a legem iure naturali aliquo
 valedum et subsistentem, vel si iustitiam iurisdictionis vige in ordine
 ad sacrum poenitentiae benedictionem interpretanda est, unde plerumque talis
 lex legum non debet effectum suum sortiri seu obligationem parare
 antequam in diocesis promulgata sit aliquo talis legem multa
 mala causaret et multi ob iniuriam huiusmodi ignorantiam irritor contractus
 celebrarent, non omnes non irriti sunt tamen lex ignorat sic si petri ob iniuriam
 huiusmodi ignorantia contractus matris glandebium a peccato y dem exualibus
 sed contractus non omnes irriti sunt et invalidi, haec non nota est omnium legum
 irritati ut contractus faciant invalidos etiam ab ignorantibus legem celebrant.
 Quod etiam tenet nempe acceptationem legis notanda in iure.
 legem tunc pontificiam tunc Imperatoriam accipere suam vim etiam
 et vim iurisdictionem obligandi subditos non ab acceptatione populi ut canonistae volunt
 sed a promulgatione, licet per acceptationem et usum populi accidentalem

quasi p[ro]brecah, ita Sincor, vult: Molina, Legi. et Theologi cath. —
 r[ati]o e[st] q[uod] a aliqua legum ultimam et superiorem potestatem imperantem
 n[on] p[er]tinet nec om[n]i aut optima tota e[st] sed p[er]tinet populo l[ib]er[is] et sic monarchia
 et aristocratia tollerentur lib[er]at[is] locum sola Democratia. ceterum
 papales leges multo magis a populi acceptatione p[er]tinent c[um] papa potestatem
 suam immediate a Christo n[on] a populo accepit, porro Ep[iscop]i presertim
 petro solitarius ex officio n[on] curant novam legem papalem n[isi] dicit sibi
 suis promulgare et n[isi] a se deducere, maxime postq[ua]m ex curia romana
 talis leges audente. ipsi transmittit sunt. si n[on] lex pontificia n[isi]
 dicitur n[on] promulgata nec usu recipiatur, tunc dicitur sine subdito
 nec peccant nec puniri poterunt. si eam n[on] observant iuxta
 p[ro]phetam. D. D. Pontificem, q[uod] si legem dicit legem suam a maiore
 parte populi n[on] observari et tunc eam non renovare debet. si autem
 ignorat, currit contra eam prescriptio legitime t[em]p[or]is quo scripto
 o[mn]i e[st] obligatio expressa: si deniq[ue] sciat et ad legis observationem
 subditi compellat, clarum e[st] singulis tenere eam observare si
 iuxta sit etiam si maior pars i[n]t[er]ditur resistat.

Notandum e[st]. si lex seu Papalis seu Caesarica promulgata sit
 sed a maiore parte i[n]t[er]ditur sub potestatis auctoritate n[on] recipiatur, currit
 contra eam prescriptio legis latore ignorante, ita ut p[er] se docere
 amorem sp[irit]u[m] o[mn]i e[st] obligatio contingat, tamen si forte
 p[ri]mo maxime Ep[iscop]i q[ui]bus lex fuit lata peccarent eam n[on] recipiendo
 et n[isi] p[er] se deducendo, si n[on] lex usu iam recepta p[er] consuetudinem
 contrariam quadraginta annorum sp[irit]u[m] obrogari p[otes]t. car a b[er]n[ese]n[s]is
 p[er] ab acceptationem contra eam prescribi n[on] p[otes]t. videlicet
 decennio ut fura determinaverunt, porro n[isi] legum acceptatione
 et observationem q[ui]libet se conformare debet. ille i[n]t[er]ditur cuius ep[iscop]i
 p[ro]xima pars e[st] adeo ut si lex n[isi] alij p[ro]vinciis aut dicit sibi
 recepta q[ui]dem sit sed n[on] i[n]t[er]ditur, eam observare n[on] tenetur. si deniq[ue]
 dubium sit num lex recepta sit vel non p[er] se sumendum e[st] recepta
 e[st] i[n] q[ui] factum n[on] dubio p[re]sumitur, si de iure facienda erat p[ro]inde
 alio anti eam n[on] e[st] receptam, vel abrogata n[on] curbitur p[otes]t.

Nota: 3°. si nova aliqua lex aut constitutio promulgata
 n[on] concurret sed inutiliter ac damosa constat, legis latore supplicari
 p[otes]t ut eam abrogare velit, interim autem dum e[st] q[ui]d p[ro]sumum
 inspectat leges ex sententia differit, q[uod] si p[ri]ncip[al]i auditis rationibus

quasi. Sic de facto Ecclesia excommunicationem tulit contra quosdam
fratres externos sed licet in occulto loco proditam citandi nemo
sit pastor qd huc illud precipiat.

Ceterum qd opus preceptum quatenus ex obsequio suo bonum e
implet, et si licet seu intentionem legum lateris in aliquo
non intendat alioquin suo mala intentione ad invicem tale opus depraet,
in legem talem sed preceptum in idcirco violat sed satis facit. Sic
Ecclesia ieiunare iubet nisi quatuoragesima ad eum finem ut gula
et caro refrenentur si tu cum ieiunare pecces ob vanam gloriam
aut ex glititibus miris epulis ac piceibus corpus potes ad petulantiam
provocare nil omnino precepto ieiunandi satis feceris modo a
carnibus abstinere. Quam tamen in die refectioem sumptibus ga
nitione habet intentione ac finem precepti in abitis sub preceptum
ut pote actus non nitentur ex quo patet legum laterem recipiendo
eum a legum officio qd deum pcc ut transgressor legum contra eam
veritatem peccat cuius intuitu Lex illa lata e, nequaquam tamun
facere pcc ut observator legum alium talis vitulius exerceat
qualis in proposito casu e comparantia id e tendet ex sola
et speciali intentione nitentur.

Porro qd opus idem substantiam peccat et licet voluntate
preceptum tunc implendi, mox contrariam libeat in implendi,
tamen scripta implet et obligationi suae satis facit ut si qd
die festo nullam decentz audiat libeat intentionem expectantem
tunc e satis faciendi precepto Ecclesiae sed audendi aliam nullam,
et nil omnino ita satis facit precepto ut aliam nullam audire n
tencat nisi forte, y accidentur ex erronea conscientia putet
se tenere aliam nullam audire ita docet vobis Theologi. sed e
qd preceptum tunc postulat voluntariam operis executionem
et autem ex prellam illam intentionem satis faciendi precepto,
cum qd in proposito casu adit voluntaria via nullam audita ex
secutio, ad nil ultra tenentur. hoc vnum e qd si obitibus voto
scitandi vo: officium p spiritus. se id iuris animo p illam inten
tionem e satis faciendi voto, tenentur idcirco recitare, cuius rei
disponitur huc est. qd obligatio voti seu promissionis dicitur
ex propria voluntate voluntatis qd licet pt se libere et absolutum

sum facere debitorum etiam in debito liberare se potest prout vult
preceptum autem prouenit ex aliqua voluntate legumlatorum ultra
cuius mentem obligatio extendi non debet cum pro sola operis exles
cutionem postulet nec ultraque requiritur hoc quod verum est, si quod
voti sui in minor officium spiritus recitauerit obligationi satis
retia satis facit. quod autem de voto dicitur suo modo etiam de
debito pecuniario dicitur debet.

Proptio 3tia.

Actus rituum ab humana potestate imperari vel prohiberi non
conueniunt, quatenus se referunt ad moralem libertatem arbitrii
humanorum. Extensio ergo extensi illi actus ab ritibus quasi a quibus
sunt ritibus suo morali constituantur et volubili in se magis in quo colligitur
bonitatem rituum aut delirantem si seculo dicitur nullam vel
recitet horum canonicarum sequamur scribitur procepto sed tenet ritum
recitare si ad uentum redent quia ad insurrectionem talium operum ritibus
conueniunt ritibus voluntarium seu liberum alioquin non sunt actus
humani sed brutorum. eadem ratio non videtur esse pro quod simpliciter
ritibus et quidam ritibus in templo nulla sacrificia dicitur
ritibus quia talis ritibus tollit voluntarium et liberum sine quo tenet
preceptum ritibus impleri non potest. alia actiones sunt quarum
si quod si homo ebrietate aut morbo delirio exerceat materialiter
ritibus et in effectum satis factum de leui et obligationi tamen non tenet
ritibus implere deper. si quod ebrietas aut per viam datur
baracho dicitur pro soluet tunc alteri quibus debitori debita annuat
obligatione ita satisfaciunt ut non opus sit aliam dicitur aut
pecuniarum pro soluce. hoc est quia ad implendum talem obligat
ritibus aut preceptorum tenet ritibus et conueniunt voluntarium.
sicutlib aliam actiones ritibus ut quod subiectionem nullam recitatoris
horum rationem.

In eadem doctrina et sequentia deducuntur. Ino, si quod
opus sub condicione excommunicationis prohibita simpliciter, ritibus in hanc
pariam commissione statutam non inuenit ut quod si hoc ritibus
sub excommunicatione prohibita sit, et tenet. Solus ab ipso ab ipso
quod error violentus tibi subtrahunt alioquin haud dubie conueniunt,
peccat quod error violentus excommunicationem tenet non inuenit
Et quando opus aliqut ab eadem sita vel quocumque loco

latores preceptam ad sui executionem cordialiter et intrinsicè
 requirit consuetudinem aduocandi voluntariè tunc qui tale opus simpliciter
 inuitè peragit poenam omissionis statutam non effugit: excusat
 quod foret quod nullam tunc sic simpliciter inuitè audet se excommunicationis
 omissionem nullam excusa esse, quia talis aduocandi intrinsicè voluntariè
 requirit. Et si autem tale opus ab Ecclesia preceptum ad realium
 sui executionem aduocandi voluntariè concursu non excuset
 Augeret poenam quod tale opus simpliciter inuitè exsequeret, ut
 se decernat sub excommunicatione preceptum simpliciter inuitè
 Baracho suo posuisset excommunicationem nequaquam remiseret.

Itaque quod opus aliquod a legibus preceptum ob notam exco-
 latorum fuit obligationem sua ut se longè a deo uocabatur actum
 uocet nullam de se tunc attento audiat, non peccat contra preceptum
 Ecclesie et licet talis serui expressam intentionem libet non
 audere nullam si futurum utq. abest, ut quicquid in pre-
 ceptum Ecclesie adeo uocabatur ut aliam nullam audire
 nequaquam tunc peccat non peccat per effectum seu intentionem
 nullam audere, si uocabatur non tunc.

Aduocato denique si lex Ecclesiastica precepit aliquod opus
 consequenter etiam precepit aduocandi intentionem quam opus illud
 preceptum cordialiter seu intrinsicè requirit sic si Ecclesia precepit
 confessionem sacramentalem necessariam etiam et consequenter
 precepit libere aduocandi intentionem de peccatis uniuersis si quod
 confessio cordialiter talem aduocandi intentionem requirit, et si
 sacerdos precepit ut nullam dicat aut sacramentum aduocandi
 quod subdit et eadem etiam precepit intentionem sacrificandi
 sine tali intentione conueniat, et non potest.

Quoniam autem et quilibet presbyter nisi religiosus seu regularis
 sit subditum habet peccato obligare ad libendam certam intentionem
 que accidentaliter tunc sit et ad uel precepti certam intentionem
 non pertinet presbyter regularis ratione voti acquirit etiam in adu-
 uocando subditorum maiorem aliquam in uel intentionem quam alij
 presbyteri non regulariter. et quod sit in uel dictio, propter maiorem.

[Handwritten flourish]

Capitulum. Quid sit Jurisdictio.

Definitio Prima

Jurisdictio recte sic dicitur facultas alicuius habentis publicam auctoritatem et eminentiam super alios ad eos regendos et obediendum talis uero dictionis aut sunt vo: fere Reges iudicare pante deponere & simili uero iudico ni Ordinaria et delegata. prior est qm dicit ordinarij iudex q se: ex proprio officio iurisdictionem exercet, posterior est qm habet iudex extra ordinarij q si in ea officio sed ex commissione actum iurisdictionis exercet. Rursus alia iurisdictione e contentiosa, alia voluntaria. Prior e tractant oer car et liter tam ciuiler qm criminalor, atq talis nate ut extra proprium territoriu erga subditos ead ead n pot, sine facultate iudicis proprij cum semp requat ordinariu et publicum iurisdictionem. — Haec est que sic de qa uolentibz tam administraty circa alia potestatis exercitia ualaty, puta circa legitimacione, dispensacione, collationem Beneficij, absolutionem a peccatis & qz eade et ualide etiam ni alieno territorio erga proprios subditos exerceri quandoqda fieri pt sine illegitu forensi. Parachy tu ni aliena sparghia subditorum suorum iustiar benedicere n debet nec Epq subditis suis ni aliena diecesi ordiner aut consecrationis sacra mentu confare licite pt iuxta Teodot: sessione b. es. ni pontificali bz ta extra diecesim sacrificare eadem e prohibidum cum ed n sit atq iurisdictionis. Archiep qz ta ni aliena diecesi pallio uti n pt cum sit strictior utq pallij qm pontificali.

Porro iurisdictione ultraiq deuidet ni Ecclesiasticam et laicam. Ecclesiastica ad spiritualium animarum gubernationem p hinc. laicis ad temporalium. Ecclesiastica rursus alia exercey ni forzo ritano conscientiae et sacri potestatis alia ni forzo exteans. iurisdictione hoi exteans tam Ecclesiastica qm ciuiler deuidet ni minorum

et simplicem iurisdictionem. Imperium est quando iudex officium
 suum exercet non alioquin ad actiones partium condensationem sed
 proprio motu aliquid agit, simplex autem iurisdictionis est quando
 officium suum exercet ad actus a partibus litigantibus etiam ut proprio
 motu nil agat sed solum ad instantiam auctoris. Imperium
 rursus variatur in seorsum sicut in plures gradus ut in potestate
 bellum iniiciendi, vel legem condendi, vel iura condiciendi,
 civitatem congregandi, civitatem iudicandi, tributa imponendi,
 que omnia ad primum gradum spectant, item in potestatem
 facinerosos suspicari et faciendo, mutilandi, necare, et
 excommunicandi, deprecandi et que ad eundem gradum pertinent.
 Ceterum in generalibus imperij concessionibus a principe alicui facta
 non valent, ea comprehensa que proprii gradus ab eo propria
 superioris potestatis esse solent nisi specialiter expresserint iuxta
 regulam iuris octogesima in fine. in generali concessione
 non veniunt ea que proprie sunt vicinialibus nisi specialiter concessur,
 unde generalibus legibus sicut apostolice legationis. item Episcopi, et
 prelati similes Episcopi iurisdictionem libertatibus impediunt
 quod non nisi que sunt imperij Ecclesiastici non tamen ea que continentur
 in primo gradu.

Proptio Secunda.

Lex et potestas, legum Latina duplex est Ecclesiastica scilicet
 et civilis, illa immediate a Deo instituta est ad salutem animarum
 et vitam aeternam ordinata. hanc ab hominibus immediate origi-
 ginem habet ad temporalem pacem ac prosperitatem ordinata.
 Porro civilis potestas subordinata esse debet Ecclesiastice
 ratione finis tanto in spiritualibus temporalibus signiora sunt quanto
 anima profectus corpori unde debet esse gladius sub gladio et licet
 potestas Ecclesiasticorum non solum ad aliorum regnum
 iura et causas iuris tractandas, directe et ordinarie se extendit,
 sed accidit tamen eo se extendit ut si Judex vel princeps secularis
 subditis quibusdam administrare non vellet in temporalibus casibus,
 Ecclesiasticus quibusdam in tali defectu temporaliter causas iudicare
 potest item si leges civiles a principibus laici animarum salutem
 prejudicarent vel repugnarent, hinc abrogari vel emendari

potent ab Ecclie hierarchica potestate vti de facto iur Civile ni multir
a iure canonico encadatum est. e.g. de Papa et Synodis Genez
ralibg.

Capitulum.

De Papa et Synodis Generalibg.

Inducte Ino. suprenam Jurisdictionem Ecclesiasticam
et potestatem legir latinam hinc Romanu pontificem seu
Papam. ideoq. eua te totiq. Christiani populi pastorem, ouem
Ecclesiaru Caput et Epum Epomum. est de fide. hanc potestem
a Christo accepit quando in P. Petro dixit Mathei 16. tibi dabo
clauis Regni Coelorum et quocunq. ligaueris sup terram erit
ligatum et in Coelis et quocunq. solueris sup terram erit soluta
et in Coelis. His a vobis vltis potestas seu iurisdictione signatq.
quod P. Petrus eiq. successores tanqu. Christi visibiles vicarij accepturi
erant.

Quo d. Petrus ita totiq. populi Christi caput constitutus e,
vt etiam ipse veliq. sup. a Christo prepositus fuerit. quare
tanqu. etiam q. a Christo ipso vltimam iurisdictionem sup oer
omnio videlicet accepit cum his vobis cor allocutus est.
Punter docete oer hentes. Vt autem potestas sancto petro
signata huius ratione Christi a tunc p. fectis vltis extendere se ad
oer Christianos sed fuit etiam ordinaria id est p. petro in successibg
duratura si a tunc duraret vltim. et a pot. q. potestas n. fcti
adualg. Etiam a p. ualobuat vnde mani fctis deducit. hinc etiam
iurisdictionem papa n. conferri a Cardinalibg. p. Electionem
sed a Christo immediate provenire vi promissionis facta a P. petro
postq. Electores p. suam delignarant qui potestas illa conferenda
sit a Christo.

Ex quo vltis patet summum Pontificem ni tunc a
nemine iudicari vel deponi pot. si a hinc potestatem ei
a tunc dederunt, neq. aufferre eodem potestatem. ea tunc excidat
vt in sequentibg. calibg. Christo p. mittente vel aufferente eam

M. A.

numery consilio niter fuerint approbata autem valent utcumq
pauci numero adsuant.

Ceterum in Concilio soli Epi sententiam definitivam dicunt
iure ordinario et proprio tanquam iudices cum soli ipsi fidelium
pastores sint a Christo constituti, Ex privilegio tamen aut consue-
tudine etiam alij Ecclesiarum, ut cardinalibus, patriarchis et
ordinibus generalibus idem concedi solet ut in his et cum in
magis dignitate etiam Imperatoria aut Regia constituti sunt.

Porro quae Ecclesiastica seu canonica ab omnibus ob-
servanda sunt, si pastor complectitur, prima est decretum Gratiani,
sive Gratiani Monachi Ordinis S. Benedicti, quod decretum
hoc compilavit ex variorum pontificum et conciliorum
decretis. Ea dicitur S. P. P. Ex legibus Imperatorum R. R.
Ea sententia S. Scripturae et quae hoc opus Gratiani habent
a nullo pontifice approbata est, ideo a Gratiano nihil
nullam auctoritatem habet sed singula quae in eo a Gratiano
adducuntur, tantam auctoritatem habent quantum originis
eorum unde proveniunt. Ita pars continet septem libros decre-
talium quos composuit Gregorius 9. et rescriptis variorum pontificum
Ita pars continet decem decretalium quae dantur ex variorum
pontificum rescriptis Innocentii Bonitatis et aliorum. Ita pars
continet Clementinas quae non aliter sunt quam constitutiones
Clementis 4. Ita denique pars continet constitutiones
extra vagantes Joannis 22. et aliorum pontificum quo
renocari debent aliorum pontificum Bullae et maxime canonum
sive decreta generalium Conciliorum vel etiam pariterum si
a pontifice approbata sunt.

Ceterum hoc dixerimus de illis constitutionibus seu decreta
sacra et aliis decreta normam quod illa immutabilia sunt et a
nullo pontifice amplius renocari possunt haec autem pro temporaria
varietate mutari vel omnino abrogari possunt. C. 6. de
Concilio pariterum et Episcoporum quae dicitur.

M. S.

✠

_____

Capitulum De Consilij Particularibus et Episcoporum Jurisdictione

Consilia particularia ad priorum lubditor leges Ecclesiasticas
ferre possunt. sunt autem consilia particularia varij generis. & alia
sunt Nationalia, alia Provincialia, alia Synodalia.
Nationalia sunt quae a primatu seu Patriarcha convocantur.
civitate Episcopi et archiepiscopi eiusdem nationis vo: Germanica
Gallica aut Hispanica. — Provincialia nunciantur ab
archiepiscopo seu Metropolitanis convocatis huius provinciae Episcopis
— Synodalia denique seu diocesana sunt quae auctoritate Episcopi
celebrantur convocatis in huius diocesis parochis ac parochis
et quibusvis etiam excois tenentibus.

Ceterum ut particularia haec consilia valorem habeant,
non oportet ut a Pontifice approbentur modo nisi in iis statutis
contra veteres Canones aut Ecclesiae veteres consuetudines.

Quia potestas ferendi leges et Ecclesiastica iurisdictione
Episcoporum quo ad substantiam ex divino iure ac institutione ac
promanant, ut satis clare colligitur ex verbis Apostoli ad Romanos 20
reservat vobis spiritus S: Episcoporum res ac Ecclesiam Dei quo ad
modum tamen et ordinem institutionis a Pontifice dependet
iuxta rationem Theologorum. igitur ad particularium Ecclesiarum
Episcopos ac Pastores constituitur, eos consecratos, corum iurisdictionem
tamen horum spatium tamen eorum potestate definire,
eandem ob cetera eorum iurisdictionem deponere, lubditorem appellati
onem admittere. Ex quo patet quod si Pontifex hinc iurisdictionem
a Pontifice alijus beneficiis hereditaria auferret licet
peccaret, tamen beneficia vacare et ab alio suscipi ac
retinere potest sine onere reiterationis.

Item & tunc dicebant Ecclesia Patriarchalis, quae à S.
 Petro tanquam summo Ecclesiae capite et ipsa summa matre fundata
 ac instituta esset, scilicet Romana, Alexandria, &
 Antiochena. Hi patriarchae summi post papam in Ecclesia
 dignitate optinebant. Papa tamen subiciit postea pro Justiniano
 Imperatore proprio iure potestatem obiam Constantinopolitanae
 Ecclesiae in patriarchalem recepit haberi, &
 eodem modo loco, ante Alexam: contra canones Concilij Nicensi.
 Et licet papa absolute id nec esse potuisset quod modum nulli
 pontifici Justiniani antecessoribus constanti negavit et
 resistit, sed in his diebus Gregorius IX. sub hoc
 pante ad litteras exortandis, ut et Constantinopolitanam
 Hierosolimitanam in patriarchalem ditionem numerarentur,
 et Constan: eodem modo post Romanam libertatem, quod antecessores
 eius nunquam concedere voluerunt.

Porro Epi ut supra dictum succedunt apostolice solum in dignitate
 sacerdotali seu episcopali, sed in auctoritate in apostolice et iurisisdictione
 ubi quo pacto soli petro in Christi institutione in Cathedra Romana iudicij potestas esset.
 et ea sola sedes apostolica appellatur.

Quod vero antiquis Episcopum Electio et ordinatio facta fuerit
 a provincia Episcopi cum auctoritate metropolitanam aut primatum nihil esset
 nec obstat supra dictis quae quando aliter ita fuit Electio etiam in remotissimis
 partibus orientis nec omnino obstat, ut ad Romanam Pontificem
 referretur quae ad Episcopum et patriarchatum est electio et an legitime seu
 canonice.

Porro dictum illud seu canonice Canonitarum, quod est dicitur in Ecclesia
 tota id potestatem Episcopi sui diocesis, intelligendum est una dependentia a
 summo Pontifice tanquam superioris sui salvis etiam canonibus Ecclesiae velis
 nec a nullis aliorum statuas et pariter Episcopi seu eiusdem diocesis
 quae soli papae referantur, quales sunt v.g. Deprecatio ne imperator
 natus, damnatio, depositio, vel translatio Episcopi, decessum decessio,
 iustitiae sed nec quod potestati pontificiae quod quae providat
 quod nationi in Concilio toto laudationali, nisi etiam si Angli inter hunc
 appellacionem ad sedem apostolicam negaret. Quod si pater
 africanor nega quae absolute negasse, appellacionem fieri potest
 ad Romanam Pontificem, sed tamen modo appellacionem huiusmodi.

PP. 3.

niprobatte, q̄ sic appellator ducenq̄ in n̄stari non in
 quo nulla in convenientia oriebant, unde putarunt consuleg
 foret ut iudicia ibi fierent, uti certa succunt, nullum autem
 Ep̄m damnari hanc sine romani pontificis auctoritate,
 statutū ē in consilio Niceno. Et de potestate leḡ Latina
 c. 1.

Capitulum Finis.

De Potestate Legis Latinae Civili

ut lo ex sua n̄a aīal sociabile sit, societas autem
 humana sine legibz et republica consistere n̄ pot̄ sed ab
 alijs gubernari debet, ideo potestas legum faciendarū hanc
 n̄a admodū convenientior ē, h̄ctz dant ipsa auctoritate
 verba Art̄i ad R. de iustitia n̄ est potestas nisi a Deo.
 Ceterum triplex f̄a rep̄blica eoz assignari p̄t solet, sc̄p̄
 Democracia, id ē populi seu multitudinis regimen cum de potestas
 legislativa p̄ter populum est. Unde eoz leges dicuntz plebiscita
 ē aristocratica, id ē optimatum seu optimorum regimen, quādo de
 legislativa potestas p̄ter alios f̄a sapientiorū creatorū relidit
 unde eoz leges dicuntz senatus consulta. — Tria deniq̄ ē Monarchia
 cum de potestas p̄ter unum t̄a ē Regem, Principem, vel Imperatorem.
 unde eorum leges principum constitutiones dicuntz, ex quo patet
 leges fieri p̄t inprimis a reip̄blica libere, deinde a equite
 supremo huius rep̄blica p̄ta ab imperatore, Rege, et q̄ ab
 alijs potestatem accipiunt ut sunt duc̄ Marchiones, et nonnulli
 comites, qui quī auctoritate ordinario nobilitate no dignitas v̄nir
 n̄ n̄a n̄ redundat, nec a vxore nobilitate n̄a n̄a nobilitate
 daret. Sed t̄a sit si dignitas vxoris maxime sit ut si sit princeps
 vel regina tunc a etiam ipse maritus principis aut regis conuen
 a tali vxore trahere solet, ea t̄a r̄one ut iuris dicitio et administratio
 regni p̄ter reginam p̄ncipat̄ p̄ autem ad maritū deulū
 ad quē q̄dam t̄a nobilitate p̄ncipat̄ dicitur dicitur gubernas familia
 et vxoris, eoz r̄a t̄a ipse vxore quatenus regina h̄p̄ria est ipse
 suo marito quo ad publicū regimen, adeo ut in q̄t̄ legibz
 p̄tercat debeat, nec a vel Rex vel Regina sine q̄t̄a rep̄blica

si pacis diuinae rationi cogit uirum dictionem uel bona alienare potest, aut marito si dolens affare cum Regni & solam electionem uel successionem hereditariam acquiri potest.

Porro alia cōtator ne republica approbata de: tribus Mechanicorum statuta hinc leges interuenerunt suorum hinc potest abijci obseruanda & in tali tribu continentur, haec ipsa tamen leges a proprietate publicam legem multum deficiunt, quodmodum etiam leges domesticae quae a patribus familiarum ponuntur, & interdu etiam sub peccato mortali obligare possunt domesticorum, si nam quibus et grauior sit.

Quod adinet legem civilem Notandum: primo aliam esse Legem naturalem positiuam seu arbitriam Lex naturalis immutabilis est; eadem apud omnes uentur quae ubique eandem uiam habet & aliquid quae ipsa hinc conscientia ipso naturali lumine recta percipitur ut mala prohibent, & tamen mutari & accidere si hoc uultus est legi obtemperare de: sunt cuius reuertendum de Lex naturalis, cessat tamen eius obligatio si hoc iuris est aduersum hinc apud nos depositum repperdat. — Lex positua seu arbitria est quae habitum magistratus seu politici seu ecclesiastici factus. Unde diuiditur in Civilem et Ecclesiasticam et quae haec Lex ex hominum arbitrio nascitur ideo Leges posituae uariis sunt apud uarietas gentes.

Notandum etiam deo: et si magna sit conscientia nisi quae Civile et Canonica, tum etiam Leges Ciuiles tum etiam Theologorum doctrinam, si uult et uiri canonico aduersari aduersari, in conscientia obligent, si multum tamen discrepent ut in spiciendi patet. **§§** Lex Canonica contraria sit Legi Ciuili circa nam Ecclesiasticam tunc Ciuilis hoc ipso sublata esse censetur si uag circa aliam nam dicuntur Leges utriusque sit, tunc utraque in suo foro seruanda est. quomodo Leges interuenerunt, aut ament legibus obligent.

Caput 8um.

Quomodo Legislator, Interpres,
et Amens, Legibus Ob-

ligentibus. **W. F.**
Quare in eo in ipse legislator propria sua legatione, qui subditis praescribit. potius aduertendum est. Non a legibus de

legis latore dependente ab alio superiore de vel de eo q. soly legem
 dare n. pt. qualis est p. latus in capitulo aut metropolitano n. h.
 Coepor. suor, clarum n. ed. hoc cor. by legib. tenari quar. ni. l. d. h. h.
 tantum legum. de absoluto legilatore q. h. potestatem hbeat
 soly ferendi leges co. tati seu subditis. Quis qualis est Rex aliq.
 aut papa tamet si q. certum sit talem principem populi legib.
 n. obligari vi. co. tina cum puniri n. pot. humana potestate
 si legem transgrediat. hoc ipso q. absolute dominus sit et nomine
 superiorum iudicem agnoscat a quo co. tinae puniri pot. cum tñ
 Doctorum consensus est eundem principem suis legib. v. d. r. e. l. i. a.
 tenari, et q. dem n. solum ob honestatem a legem seu decantiam a. i. a. t. e.
 sed papie t. e. t. n. i. c. o. n. s. e. c. r. e. t. a. d. e. o. v. t. p. o. n. e. t. s. i. l. e. g. e. i. s. u. a. c. o. n. t. r. a. v. e. n. i. a. t.
 v. g. papa si latam a se. seu ferendi legem transgrediat. R. a. o. e.
 q. a. i. u. r. a. R. e. g. u. l. a. m. s. : A. u. o. r. e. a. n. t. i. u. i. r. e. s. e. u. r. a. t. i. o. n. i. s. d. i. c. t. a. m. e.
 v. s. u. m. p. t. a. m. o. i. r. p. a. r. e. e. s. t. t. a. p. i. r. s. i. s. u. o. t. o. t. i. n. c. o. n. g. r. u. a. t. q. e. t.
 Caput republice si n. congruat cum suo toto id est civitate
 turpe est, cum notarium sit ut princeps exemplo peccat
 si velit leges suas a subditis observari iuxta vulgare dictu
 Principis exemplum seget mutabile vulg. ad hoc obligatio
 hae radicaliter et remote ex nati. iure ori. v. d. e. t. p. r. o. v. i. n. c.
 autem ex ipsa positiva lege n. q. s. i. e. n. i. p. s. o. s. e. b. i. o. b. e. d. i. a. t.
 aut subditis sit sed ipsi legi que si bene lata sit eandem
 ipsam principem obligare videtur ob bonum totius civitatis et
 obedientiam tanto promptius in subditis exidendum.

Quod instanter et perpetuo tenentur attinet eadem vice
 e. v. r. o. r. a. m. r. a. o. s. e. t. i. s. i. n. t. a. e. s. t. I. n. s. t. a. n. t. e. r. q. r. a. t. i. o. n. i. s. v. l. a.
 Nondum hinc assenti nullis legibus tenari sed et obediunt
 effectum idem dicendum est de perpetuo nullis q. si conitant
 grauer quordam cruciatu vt homicidia q. puniri p. r. o. p. r. i. e. n.
 p. o. n. t. p. o. e. n. a. n. l. o. c. u. m. n. h. b. e. t. I. b. i. n. i. s. i. t. u. l. p. a. e. t. p. e. c. a. t. u.
 ob eandem cam puniri ante rationis usum et perpetuo a. i. e. n. t. i. b. y.
 h. i. d. a. n. e. s. i. e. b. y. p. e. n. a. n. t. i. o. n. i. s. c. a. r. n. e. r. E. d. e. n. d. a. r. d. a. r. e. e. u. m. l. e. g. i. b. y.
 e. u. l. e. s. t. a. n. t. d. e. i. r. n. t. e. n. e. a. n. t. y. h. i. d. a. n. e. t. e. r. a. n. e. s. t. c. a. r. m. o. d. i. a. n. e. n. d. o. r.
 d. i. e. b. y. v. e. r. b. i. s. a. d. s. e. n. i. l. i. a. o. p. e. r. a. d. e. p. u. t. a. r. e. E. b. r. i. y. t. n. c. a. r. n. e. r.
 d. a. r. e. d. i. e. b. y. m. i. t. a. d. i. c. i. t. n. l. e. e. t. e. u. m. y. p. l. e. l. e. g. i. s. o. b. s. e. r. v. a. n. d. a. c. a. p. a. c. i. o. r.
 l. e. a. t. e. t. p. a. u. d. e. n. t. t. n. r. a. t. i. o. n. i. s. v. l. u. m. c. a. r. e. a. n. t. i. d. e. n. t. e.

de amentibus ad tempus quibus tanquam gravi morbo laborantibus carcer
reberi possunt veluti cibi magis conveniunt eorum morbo.

Porro idem pueri quibus rationis usus adepti sunt spiritibus
legibus obligari incipiunt tam naturalibus quam divinis et Ecclesiasticis
et quibus est pueri potestatis annos si soli capaces sunt etiam
Ecclesiasticam censuram incurere possunt. sic pueri antepubertate
modo deinceps et rationis usum habeant, excommunicationem
canonicam incurunt si blasphemiam puliant vel occidant. saltem
tunc cum pubertati proximi sunt tam naturalis, propinquior
censuram non incurere probabile est, imo graviter puniri poenit
excommunicationis in plerisque casibus delinquentes in pubertate
comprehendi non condemni debent etiam idem pueri ad reprobam
tionem si cui grave damnum intulerunt eodem modo in puber
et postquam soli capaces hominem voluntarium committit et pro
curatorum officium, non tam infans antequam expletum tunc est: soli
capax sit et mortaliter peccare potest quod in gratiam tenet
etatis a iure concessum esse videtur. e.g. an absentes teneantur
servare leges proprii territorij. potest.

Capitulum primum.

Absentes teneantur servare leges proprii
territorij.

Primum, Primum
Ceterum doctrina est quod licet absentes seu peregrinantes
non obligari ad servandum leges sui territorij seu diocesis de
absentes sunt. Ratio est. quia lex sine statu non immediate afficit
etiam locum seu territorium legislatoris ideoque tunc afficit subditum
in territorio existentem, consequenter eos obligare desinit
si extra territorium pedem afficiant. in hoc uero lex seu statutum
differt a precepto et sententia quod illa, proxime locum, hanc autem
sonat afficiat et consuevit eos obliget ubique locorum versantur.
Ex quo colligitur legislator et iudex per regulas
regularet suos preceptis ac statutis obligare non ubique

tararum regent. eo qd iuris dictionem in illor exerceant
 in ratione territorij sed ratione obligationis personalis quae
 voto obedientiae confurgit, eorundem etiam contumaces excu-
 manicare et fugientes propria auctoritate capere possunt
 ubi eorum locum dicit.

Quartaum statutum seu Lex ita sit comparata
 ut iuribus respiciat eomodem episcopi territorij tunc talis Lex
 vi habet etiam absente subdito obligandi. Vos si Lex
 sit Lex ut oer glieci seu canonici sacro tempore ad
 capitulum veniant, clarum est talem legem etiam
 absente officio item si Lex statuatur per nuncios extra
 propriam provinciam effertur et vendatur, quia talis Lex
 iuribus data sunt in eam spectante ad ipsum territorium
 Legislatoris.

Si alicuiuslibet privilegium locale tunc etiam perenni ad
 talium locum venientor privilegio illo uti possunt si peregrini
 dum in loco catholice peregrinant, possunt diebus sabati
 verei iurisdictionis amicum quia castellarij hoc privilegium
 habent. Eodem modo si in quadam diocesi contra eos recepta
 Ecclesiae, in ieiunant in vigilia alicuius Sancti, nec pering
 ibi conceant ieiunare tenent, idem dicendum est de matris
 olaudentino celebrando sine Parochis et Tertibus in eo
 loco ubi concilium Tridentinum ab actu est receptum, si
 per legem duobus locis eodem voto ieiunium observandi. in uno
 territorio iam expleat, deinde vero ad alium territorium
 transeat, in quo ob calendarij diversitatem ieiunium illud,
 et festum ad idem celebratum, in tenent talis itaem observare
 aut festum celebrare in nemo eandem legem hinc in loco
 tenent.

Quinto statutum seu Lex Diocesana ut dicitur in
 cessat obligari subdito omniter extra Diocesim sed
 etiam in eadem Diocesi in loco in exemplo quia legem ultra
 diocesim a iuris dictione Episcopi exempli gratia seu
 aequalis loco sito extra Diocesim.

Circa Legir observacionem hae p[ro]t[er]ia Notanda
 sunt. Ino. Incola alicui[us] Civitatis. v[er]o: Triburoi in
 qua Hierofolij Celebrat[ur] se mane ex urbe directur[um] sit et
 n[on] pauca[rum] horar[um] ante meridie[m] p[er]uentur[um] ad opidum ubi
 eodie festu[m] n[on] celebrat[ur] debet n[on] nullam audire in urbe
 antequa[m] ex ea egrediatur hae videt[ur] esse mens et consuetudo
 Salsianum ideoq[ue] talior[um] sententia q[ua]m q[ua]m Lessig et Sauer
 n[on] in probabilib[us] sententia[rum] doceant talem n[on] obligari ad n[on]nulla
 p[er]ig audienda si ante meridie[m] p[er]uentur[um] sit ad opidum ubi
 festu[m] n[on] celebrat[ur] Et q[uo]d in urbe existens potuisset audire q[ua]e
 n[on]nulla distans ad multas horas q[ua]e elapsis in alio opido
 iam existens a p[re]cepto faceri audiendi solut[us] e[st]. — q[uo]d dicitur
 in loco ubi ieiunium n[on] observat[ur] et ibidem comedere etiam carner[um] si voluerit et
 tanetsi ad huc eodem die itinerando p[er]uentur[um] sit ad propinqua territoria ubi
 lex ieiunij illo die observat[ur] adeoq[ue] et domi iam existens ita[m] comedere q[ua]m uir
 a carnib[us] abstinere tenetur, contra q[uo]d nocte venit ad opidum seu civitatem
 in qua n[on] ieiunat[ur] et ibi carner[um] comedere etiam si propinqua territoria unde
 die illo directus sit, lex ieiunij obliget qua[m] antequa[m] talis peregrinus n[on]ne
 enitit p[er]andare poterat sed carner[um] n[on] comedere ita Sauer Lessig et alij.
 p[ro]p[ri]etate. si in tua urbe festu[m] celebrat[ur] laborare tibi n[on] licet q[ua]m dea in
 ea morari q[uo]d in p[ri]mo v[er]o ex ea directur[us] ad alium locu[m] p[er]uenit
 ubi festu[m] eodie n[on] celebrat[ur] laborare poterit sine peccato dicitur valde
 probabilib[us] censet in hoc negotio lib[er]am esse r[ati]o[n]e temporis longioris
 et poterit quo alij in hoc vel illo loco morat[ur] ita ut etiam illud
 nicola alij existens in loco suo ubi ieiunat[ur] vel in alio loco ubi n[on] ieiunat[ur]
 et ipse obligat[us] vel liberat[us] sit ab onere ieiunandi quoadq[ue]dem act in
 moralib[us] n[on]ne ac potest adde trahere solet id q[uo]d n[on]ne et n[on]ne p[er]t[er]o.
 — Valde probabilib[us] etiam a multis DD: tenet[ur] q[uo]d de: is q[ui] ex
 Ep[iscop]atu in quo ad huc vet[us] calendarium observat[ur] tempore quadragesimo
 directur[us] venit in alium Ep[iscop]atum seu Diocesi[m] quando ieiunium
 eodem nomine calendarium observari solidum vane[m] tam sentu[m] est
 valde inq[ui]s[iti]o[n]e p[ro]b[ab]ile e[st] q[uo]d talis advena n[on] tenet[ur] de iure q[ua]m illi q[ui] q[ui]n
 in tali diocesi dicitur ieiunium quadragesimo p[ro]rogare etiam si
 tali anno n[on] p[er] q[ua]m duab[us] v[er]o h[er]edematib[us] ieiunium quadragesimo
 observat[ur] q[uo]d non tenet[ur] q[uo]d non recipiuntur n[on] est obligare

aliqui ad remanendum in loco ubi ceteri fideliter non remanent.
 Ceterum talis aduersus debet iuriam cum libere ab uno loco ad alium transire:
 et id non facere nisi fraudem leges. Si hoc ipso sine vi remanere non tenentur
 alioquin peccabit licet suorum et bonorum non in probabili intentione doceant
 iuriam se: cum non regit ut hoc licet tenent unde etiam operarij et
 Mechanici non possunt detrahere ex locis chatois diebus festis et libent
 si opiter viciniis hereticorum ubi verba non observant nisi erga
 iuriam eam et sine scandalo cum illis dispensant. hinc etiam novi
 sponsi de sine iurta eam adeo si fraudem leges decedant ad contra
 hentium matricum sine parochis et testibus in loco vel opido ubi habitantia
 constitutio non recepta peccatum quodammodo committunt, matricum tamen quod inter
 se clandestine contraxerunt utromque validum est, cum hoc proprie
 sit matris ut non aliorum contradicere validum sit si Alebrech utrum
 consuetudinem loci esse sit illicitum in tali casu et non peccato committit
 nisi iuxta prouidit multa fieri prohibentur quae tamen facta tenent.
 c. 10. quomodo peregrini tenentur leges seruare nisi ipsi locis quae transiunt
 aut ad quae perueniunt.

Capitulum

Quomodo Peregrini Tenentur Leges

Seruare in ijs locis quae

Transiunt aut ad quae

perueniunt

x *animo*
 In uena et Peregrini si non solum transiunt aut exiguu tempore
 in aliquo loco hospitant, sed ad habitandum ibi longo tempore adueniunt,
 adeo quasi domiciliarij uigent in opido vel urbe aliqua per eorum
 debent leges et consuetudines seruare tenentur iuxta eorum Doctorum
 uiam non talem ad ueniam eorum loci solum sociantur nisi quae sunt, sufficienter
 uiciorum tamen tamen illi quae ecclesiasticae equum etiam eisdem
 locis seruare. quomodo partem an
 tempore alibi habitare uolent ubi ex designato magno uel matricum
 partem anni morantur iuxta prudenter ueri arbitrationem.

conceptu in hinc excepit nos in obligat legibus municipiorum
civitate aut provincia ad quoniam venit tunc est longa et ibi nocam
tractatur sit tunc modo nec legibus in provinciam aliquam nulli seculari
legem observare tenent.

Advena et peregrini tunc est in loco aliquo deo hospitari
sunt sed cito transitori obligantur in legibus quibus quae alioquin in
republica patria ex speciali privilegio seu consuetudine observantur.
in quocumque loco non nisi forte est, in Partibus et supra deus ex viginti
privilegio legitur sic habet peccatum nitentia comedere ranti
Castellum a ligis per alienam terram peregrinet ubi talis consuetudo
vel privilegium non videtur, peccat si diebus separatim predicta nitentia
comedere attenderit quia aliquid contra ranti non in probabilibus doceat
auctor talem peregrinum debui in patriam reditum invidiosum
non recepto huius.

Item ad hunc peregrini dum in alieno loco hospitantur
duntaxat tempore ibi commorantur, non tenentur leges et consuetudines
eius loci proprias observare. Exemplo hoc patet. Sic peregrini facti
sunt Lambertus Martini Tibur quoniam adveniat in tenentibus de loquendo
estate scandalo, nichil audire et a labore simili abstinere tunc
est ibi sit forte dicit et eadem est ratio de reuinyr speciali lege
statuitur, cum non regit nisi dicit ad hoc ut aliquid legibus adstrigat
taliter autem advena cito transierit in subiectis nisi dicitur
constantibus Episcopi, nos eius parlatibus statutis tenentibus atque hec
est sententia Doctorum contra quosdam contrarium sentientes
et hoc argutum obidentur quod leges cuius territorij localiter
sunt et immediate locum afficiant, potius obligare oer honor in
tali loco existenter corloque et peregrinos dum ibi hospitantur.

Item. Leges locales locum quod afficere et potius obligari
oer non habitantur si invidiosum eius loci subiti sint, peregrini
autem non sunt subiti cum oer subito non ranti vel ratione bonitatis
vel ratione delicti vel ratione contrarij ibi celebrati non refert quod
nitendum aliquid Episcopi peregrinos et advena puniciat eo quod leges sua
decederit transgressi fuerint sed a factu est, quia taliter peregrini
deliquerunt ratione scandali danti ideo iam foras sortiti foras
nitentibus subiti ranti ratione scandali seu delicti ab ipso
comuni. In verum est quod dum in loco peritior bene quare ex speciale
ratione etiam advena et peregrini observare tenentur, sunt autem illa

leges que specialiter tenentur ad bonum talis loci vel rei publicae eo-
 neque notu amentis necedat neque prius ultra q. dicit in vobis notu
 alij huc spectant etiam leges contra tunc celebrandum q. celebrari
 debent etiam leges et conducturas locoru in q. by sunt certissimam
 legem e. contractu et testamenta inter pretationem et valorem
 accipere etiam leges loci in quo sunt excepto solo contractu dotis
 q. celebrari debet etiam leges loci ubi sponsus domicilium habet et a ubi con-
 trahit. Et iuris fundi colligitur usum de p. sancor alijs tradunt de.
 sacerdotem hanc si transcat p. locu et ecclesiam Latinam consecrare
 pot. in summo p. nec vel in p. mentato pot. ut voluerit, cum n. absent
 e. patrie sue legibus libere idem de cetero de sacerdotu Latino
 transcat p. ecclesiam grecam?

Et ante dicta valde etiam probabile reddidit de: nec vagabundor
 q. nupiam catum domicilium habent sed in certis locis regioner habitant,
 obligari legibus et consuetudinibus particularibus locoru q. qua transiunt
 aut ex quo tempore morantur quoadmodum ut ante monui n. auctoritatis
 bonu aut iurisdictioni alienae subiecti nisi ratione domicilij aut habitationis
 longioris vel ratione delicti in loco illo commisi, vel ratione contractus
 ibidem celebrati, vel ratione rei seu possessionis in territorio illo
 facta vel denig. etiam ratione originis suae q. ibi aliquando natu
 sit consuetudine tam rabiliter introducendum est ut v. o. punire possint
 etiam ob delicta alibi commissa alioquin multa illorum flagitia
 in puncta maneat. c. 33. quomodo leges civiles clericos obliget p.

Capitulum tertium.

Quomodo Leges Civiles Clericos

Obliget Propositio

Clerici obligantur iuris naturalium principum legibus que
 ad bonum rei publicae gubernationem pertinent nec sacri consilij
 aut statuti sacri repugnant, ita iuris DD: lateri lex v. g. e. i. n.
 qua prohibent arma notu ferenda, qua percipiunt eorum modum edificandi,
 contra hanc etiam clericos sint membra rei publicae con-
 sultantur valde eadem ut etiam ea possent que ad totam rem publicam

utilitatem spectant. maximo qđ rei publice onus sit et privilegij
 fuerunt. equo modo et onera sentiant. porro hæc obligatio tñ
 intelligi debet rñm vñm directivā n̄ iactivā iam clero tantū
 delinquant contra leges Civiles a magistratu tñ simili nequaquā
 pariter pōnt, sed Ecclesiasticis magistratibz eorū castigare debet.
 sine eodem poena qm Civilibz de delinquentibz imponit sine
 alia element id est.

Ceterū recte merito reprobat et damnat illa seculari Principi
 statuta n̄ qbz de rebz vel psonis Ecclesiasticis directo aliquid dōcentibz
 precipiendo vel prohibendo, n̄ ubi ante qđ alia statuta Ecclesie fauorem
 sui patronium continere videantur. r̄as r̄i qm similia statuta sunt
 civitatibus Ecclesiasticis nec n̄ principibz Laici directam iuris
 dictionem sup̄ res Ecclesie arrogare sibi debent aut illis subita
 n̄ sent. sed nec de bonis patrimonialibz clericorū specialiter a legē
 dōcti quicquid deceptivē vel prohibitive statueri pōnt, nam
 lex n̄ statz sine iuris dictione neco autem debet potestatem
 disponendi de bonis alteri nisi etiam psona illi ipsi subiecta sit.
 Laici autem principibz psona Ecclesiastica nequaquā subita
 sunt. Ergo. si tñ dispositio illa Civili n̄ sit pceptiva sed
 tñ pmissiva et privilegialina valebit illud statuta quale
 est vo: ut Clerici penitenti ad fructū admittentiam privilegij
 dōcti n̄ s̄ tñ superioritatis, et subditorū deinde Principibz etia
 illa bona clericorū vel Ecclesiarū quæ p̄re reali onere p̄cipi
 Laico obligata fuerunt anteqm ad Ecclesiasticos pvenirent de
 talibz a bonis principis pcedenti disponere pōnt, cum s̄p̄s r̄og
 transeat ad possessorem cū onere suo vel nisi bona illa Ecclesiis
 psonis donata sint ut tñ seculari iurisdictioni subdantur.

En eodem fūto patet leges Civiles quæ prohibent nul
 nisi firmant testamenta vel contractibz n̄ obligare clericos si pariter
 fiat id est si n̄ poenam criminis ab ipis conveniri late sint, et sic
 a vñm iactivā continent quæ Laici principibz n̄ impedit
 n̄ psonas Ecclesiasticas, si autem predicta leges poenales n̄ sint
 sed tñ certam s̄m contrahendi aut testandi p̄scribant, etiam
 clericos obligant cū ut sic statui clericali n̄ repugnat.

Dico Clerici legibus Civilibus quibusdam deca etiam iuris
 obligantur dicente id est ex vi et virtute ipsarum legum aut potestatis
 civilis cum ab hac potestate exempti sint sed solum in necessitate quod
 si natus agitur potestatis videtur ut etiam ipsi peccent ea quae
 ad eorum republicam utilitatem necessaria sunt. unde si in aliqua
 causa Canonica circa Ecclesiasticarum personarum iudicandum nihil docerunt,
 tunc etiam proprie leges Civilium contingunt cogeri, nisi forte
 Ecclesiastico iudicari debent. cum quae et quanta sit obligatio
 humanae legis. propi.

Capitulum Primum

Qua et Quanta sit Obligatio Humanae Legis

Propositio Prima.

Non solum Ecclesiasticarum legum labor, sed etiam Civilis seu
 politici subditorum hinc obligare potest nisi conscientia seu peccato
 et idem mortali si ita velit, et nunc quae recipit aut prohibet
 sit grauius ac magis momenti, tamen si res illa naturali iure
 aut diuino prohibita vel praecipua non sit. ita tradunt sancti Theologi
 Ratio fundatur est ista. quia Legitimus superior tanquam civilis quae
 Ecclesiasticarum potestatem suam a Deo accipit iuxta illud
 apostoli ad Romanos id est non est potestas nisi a Deo. cum
 superior sit minister Dei et ipsi obedire oportet, quia Deo
 immediate se ipsam recipiunt.

Certum est Legum labor sub peccato mortali aliquid
 recipere potest aut prohiberi. Duo necessario coguntur. Vnum
 est intentio Legislatoris ut scilicet ipse velit sub mortali obligare
 aliquid tam grauius non obligabit cum aliquid agentia non operantur
 ultra eorum intentionem. — ideo debet esse nunc grauius
 ob leuissimum a nunc aequum mortaliter obligare potest, tamen si velit
 licet contrarium bene fieri potest ut scilicet Legislator circa nunc
 aliquid grauius licet vel venialiter tamen obligare potest, ut contra
 doctores contra factum et Bellarminum. — hoc verum est de lege

occurrere ut nra ydem tñm se nude spectata leuir sit et porij
noverit, comparata tñ ad vitatoru et publicam pccen retinenda
vel ob aliar circumstantiar incipit eo gravir poido etiam
capax ut prohibeaty vel recipiaty sub pccato mortali.

Ex hoc funde hordum est nitadu belliducibz milititer etiam
ob leue furtum suspendere nae militaris disciplina quae
eor gravir indolentia, sic etiam superioror regulae
quando vident nra seu rem aliquam si se alioga leuen a
subdidit hui cu contumacia Spani, ob eclogate disciplina
conservationem sub gravi pccato prohibeae deniq pount.

Quod intentionem attinet leges latae in verbis qly utiq
in fecunda lege potissimu colligi debet utrum lex voluerit sub
mortali aut veniali subditos obligare nam cu adhibenda
verba recipiunt prohibendy mandaty cu sub mortali obligari
vident si ad huc nra gravir et magni momenti. in autem
subdum e qualum intentione huciet eo qd verba n sint
patit clara remittendū e ad aliar circumstantiar, maxime
finem. attendendū etiam e ad pccen in pccationem et con-
suetudine et proboru homu pccatione. ex atq n e difficile
colligere notetiny qm intentionem huciterca obligationem nungenda.

Porro leges humanae et positivae ordinario n obligant
ut observent etiam cum pcculo mortis, mutilationis
gravir infamiae aut facturae honoru gravi, cum quo tñ
n pugnat fieri nitadu nec ut etiam humana pccen pcc
i, pccae vel prohibeae aliquid pot sub pcculo mortis impleri
tunc potissimu quando cu observacione legis latae igent
rei publicae utilitat pccatly vel cu transgressionis eig dea
grave damnu eidem iniuret qd damnu merito magis eliminari
debet qm pccate pccula vitae. sic in bello iusta et merito
militibz itationes et vigiliae recipiunt etiam cu pcculo
mortis sanandae si n talia in bello n observaronty toti ex
crectui ab hostibz negligentia cata pccior iniure
pact id est lo ego magis dicenda e si leges positivae
transgressio caderet in contemptu potestatis legis latae

N. d.

aut sedei aut religionis detinentur tunc a citra natis legit
talo receptu positum et humanu oblatore tenentur cum
peccato vitae sic sitis ang qo tempore carner concederent
ni contemptu religionis Catholica nequaquam car concedere pter
tunc hie extrema tormentate vivant.

Ex ijdem p^{re} deducit neg Carburat Ecclesiar cum
periculo mortis oblatanda eo ab eo q car niret modo id
n fiat contumendo potestatem Ecclesiastica etiam licidit eo
sine laicis vestibus alijs canonibus ab Ecclesia nstitutis sacrificari
ut mortem Evadar modo tiratng id fieri n uibrat ni contemta
religionis. eadom de can licite contrahi pt nteritum cu
ni pcedimento detinente ni intelligendo ta vide quantum ni nec e
consumare tu id n licet est n talis consumatio acty fornicarij.
Lex n videndi carner qm cartusiani sibi imponunt long cor
oblat et solum ab ipsalibereant quando eo necessitate exigunt
ut simpliciter et absolute vitam sua nullo alio humano
cibo aut concedo qm p carner concedere possunt tunc n
valde probabilitz docet contra lesion cor sub mortali obligari
nitali casu carner comedae id ex vi legis natis dicitur
unicuiq vitam presenti remedio servanda eo. c. 15. q. 1. l. 1.
venia l. r.

Capitulum

Quid

De Lex Venialis

Adverte triplicem legem dari, alia n lex e absolute obligatoria,
cuig pcuratorij nulla poena a Jure imposita e, sed a Jure
nponi dicit aliad lex e mere poenalis, qua se n obligat sub
culpa sed tm sub poena acceptanda ei q pcuratorij, alia
deniq lex e mixta, qua pcuratorij tantu culpam qm
poenam inducit. qd attinet Legem mere poenalem
sciendum est eam n ee proprie ac stricte Legem legem.

or deo iura & precepta superiorum conlegij obligat sub
 peccato et si conscientia quoad stat superiorum obediendum ee
 libet tñ aliquam similitudinem ad legem ex quo consequitur o
 neg poenam illam oo proprie poenam cu hae centralit
 pte signat culpam proprie dictam qualis in proposito
 cau a repach, sed tñ aliqua culpa late et improprie accepta
 nam culpa iuxta dicitur stricte et theologice accipit pro defectu
 coram deo culpabili nitendum vero late pro quocumq; defectu
 moris et politice solum culpabili sic et poena habet que
 hic culpis respondent. hoc veru est legem vero poenalem
 remota saltem aliquam obligationem conscientiam inducere
 nam reuincator ni conscientia tenet poena acceptare
 si a superioribus ee imponit.

Etiam in gra nitate poena adiecta sollicitudine
 et coniecturam facimus de mente legislatoris obtinere
 legem poenalem iudicem voluerit, nam poena vo: mortis
 mutilationis exily & arguit legem n tñ poenalem
 eo sed etiam culpam eamq; mortalem imponere transgreditori.

Proposio prima

Lex poenalis n ita interpretanda e quali origina
 gressor ni conscientia tenet poenam p seipsum solvere, seu
 active et vltro ex se ante iudicis sententiam damnationem
 aut de declarationem seculis committi ita tradunt archid.
 Res est. qd hoc nimium abluet ad hominem nã se: alige
 sit sibi ipse rex iudex ac vindex. debet q; expectare
 iudicis sententiam et condemnationem ad poenam acceptandam, unde
 it q; conuictus graue crimine seculis aut de se natiuitatis
 tamen si sig bona a die committi criminis ante oem iudicis sententiam
 reali obligatione viros adiungant, nequaquam tñ ee bonorum
 suorum dominio aut possessione priuatus e ante iudicis sententiam
 sed ea licite ac valide donare vendere vel alia ratione assignare
 pot ita tñ vt si deinde sententia a iudice feratur tamen si ed fiat
 post mortem criminosis, oia bona que a die committi facinoris
 quomodo eum ab alienata sunt, a viro reuocari iurunt. recellit

N. E.

contractibus quorū alienata sunt etiam bona et fructus intelligendo
 quod ad huc existant, vel quorū possessio ditione inde evasit, tunc tū
 vires bonae fidei emptori et possessori pacium restituere. Si id
 evadet ad huc apud defunctū vel certe quatenus defunctū cui
 vires cedidit ditione inde factū ē. Possessor tū nunquā ea bona
 restituere ultra tunc nisi a iudice rogetur.

Porro hic nō obstantibus aliq̄d casū dari pōunt nō q̄d
 poenales leges ipso facto seu originarij commissione ante oīm iudicij sententiam
 efficiunt certatim nihilē ad negandū vel utendū bonis iam possessis
 talis casū ē primo. Et quod ex furto aut usura possidet quaedam bona,
 nō pōt talibus bonis vti sed tunc pauperibus dare si proprio domino restitue
 rit. 2do. Clericis beneficiatū q̄ negligit horarū canonicarū
 aut residentiarū lōrū nihilē ē ad negandū redditū ecclesiasticorū
 3tio. si ipsam apparet nō canonicis impedimentis matris
 ex crimine contractis. Item si irregularitate ob crimine,
 si condūrit Ecclesiasticis quae vocantur lata sententia, deniq̄ si inha
 bilitate ad suffragium aditū vel passivū quae saepe ipso facto
 incurritur sine q̄ iudicij sententia ceterum si noctis iure Ecclesiastico
 sed et civili reperiri facile legem aliquā quae cum tanto rigore
 obliget ut reg ante iudicij sententiam positivē eorum teneat
 poenalem actionem vos abdicando se dominio aut titulo legitime
 acquisito neg. restat q̄d lex poenalis interduū ipso iure vel ipso
 facto p̄dationem rei huius incurrit decernat nil omnino nō
 nunquā ita explicari debet quasi reg ultra teneat casū
 poenam ante iudicij sententiam.

Proposio Secunda.

Criminosū tunc p̄scriptū casū poenae honoram et nō
 nō regidam ac inhumanam p̄scriptū iudex cum ad talem poenā
 p̄scriptam condemnavit c. cetera DD: quī nō subditū negligenti
 iudice reparanti optone p̄scribere tunc. Interduū autem iudex
 damnat eum ad talem poenam ut adire conuictō ex casū
 teneat q̄d si solent in mitioribus poenis vos ut eat in carcerem
 ut multam pecuniariam p̄soluat. Et interduū vero ad talem
 poenam condemnat ut reg ad eij executionem nō nisi passivē
 concurrere pōt ac debet. q̄d fit in grauioribus delictis vos modis

mutilationis publice venerationis ad nos n. reg. scriptum suspendere
 tenet sed carnifici illaqueanti collam d. h. c. n. scriptu cladio
 confodere sed venienti inopium p. a. b. c. e. probabilis etiam est
 contra Pa. et Corduasi cum q. damnat. e. ad venerum ebberuda
 nec tonari nec p. e. illud licere vltro epototare cum videat. e.
 dizeca et potetina hui. iseg. occisio. nec p. itaq. faciat toxicu
 bibendo qm. si en. lene proprio lateri sibi. h. i. foetlet licet n. desint
 auctor. q. contrarium doceat. q. damnat. e. ad mortem media
 p. ferendat n. tenet. cibor. clam. sibi. allator. recusare. quamvis
 id. etiam. pot. facere. q. a. n. tali. casu. n. cooperat. actine. ad. sua.
 necem. sed. ex. iusticia. amore. cau. fortita. patit. h. i. quid. oer.
 m. d. i. t. a. b. u. e. h. o. s. l. i. c. e. e. o. f. u. g. e. e. e. c. a. r. c. e. e. t. e. o. m. p. e. d. i. b. g. a. b. r. a. p. t. i. s.
 ante. u. d. e. i. r. s. e. n. t. i. a. m. n. o. t. e. p. o. m. i. s. s. i. t. v. e. l. i. r. a. m. e. n. t. u. s. f. a. c. i. e. t. l. e.
 n. s. u. o. i. t. u. r. i. t. a. n. i. c. o. r. t. u. e. n. a. p. o. t. l. a. t. a. m. s. e. n. t. i. a. m. i. d. i. s. t. u. f. a. c. i. e.
 licidum. sit. an. illid. i. d. u. p. r. o. b. a. b. i. l. i. s. d. m. u. l. t. o. r. u. m. h. i. c. o. p. i. n. i. o. l. i. c. i. t. a.
 e. o. h. o. s. f. u. g. e. r. e. c. a. r. c. e. r. c. o. m. p. e. t. o. r. e. t. i. a. m. p. o. t. l. a. t. a. m.
 s. e. n. t. i. a. m. m. o. r. t. i. s. a. u. t. m. u. l. t. i. l. a. t. i. o. n. i. s. d. a. m. n. a. t. i. o. n. i. s. a. d. t. r. i. e. m. o. r.
 a. d. p. o. t. u. o. r. c. a. r. c. e. r. o. s. s. e. d. e. q. p. r. o. b. a. b. i. l. i. s. e. f. a. n. g. u. e. t. i. o. p. i. n. i. o. s. e.
 e. d. n. l. i. c. e. r. e. q. a. p. o. t. l. a. t. a. m. s. e. n. t. i. a. m. r. e. o. a. l. e. g. i. t. i. m. o. n. a. g. i. s. t. r. a. t. u.
 p. e. c. c. e. p. t. u. m. m. a. n. e. n. d. i. e. t. p. o. e. n. a. m. a. c. c. e. p. t. a. n. d. a. i. m. p. o. n. i. t. y. p. r. e. c. e. p. t. u.
 v. t. p. o. t. e. i. l. l. t. u. e. t. a. q. u. a. m. r. e. o. v. i. o. l. a. r. e. n. o. t. l. i. c. i. d. u. m. a. l. i. u. d. e. i. t.
 s. i. f. u. g. a. f. e. a. t. a. n. t. e. l. a. t. a. m. s. e. n. t. i. a. m. t. u. n. c. n. t. a. l. e. p. r. e. c. e. p. t. u.
 r. e. o. n. d. a. m. i. m. p. o. s. i. t. u. m. e. n. e. q. c. a. r. c. e. s. e. h. b. e. t. p. r. o. d. u. m. p. o. e. n. e.
 s. e. d. p. u. r. e. c. u. s. t. o. d. i. e. n. e. q. o. b. i. t. a. t. p. r. o. f. o. r. t. e. n. i. d. e. c. a. r. c. e. i. r. c. u. s. t. o. d. i. d. a. m. n. u.
 m. i. n. i. m. e. a. t. h. o. c. n. r. e. g. n. n. i. t. e. n. d. i. t. s. e. d. l. i. c. e. r. e. p. m. i. t. t. i. t. q. a. u. r. e. h. u. s.
 v. e. t. y. E. n. i. d. e. m. f. u. n. d. i. s. s. e. g. t. y. l. i. c. e. r. e. a. l. t. e. r. i. r. e. o. a. d. f. u. g. e. n. d. u.
 c. o. n. s. i. l. i. u. m. e. t. i. n. s. t. r. u. m. e. n. t. a. s. u. p. p. e. d. i. t. a. r. e. n. t. e. c. u. s. t. o. d. i. a. m. p. u. b. l. i. c. a.
 o. p. p. e. r. e. i. p. s. o. e. t. t. r. i. n. g. e. r. e. e. d. e. l. o. l. i. r. e. o. o. b. g. r. a. u. i. s. s. i. m. a. m. e. i. y. n. e. c. e. s. s. i. t. a. t. e.
 c. o. n. c. e. d. i. p. t.

Ceterum et si reg. mortis fuga saluare se pot. iuxta
 dicta id. t. a. facere n. tenet. imo si velit scriptu. et vltro iudici
 s. i. t. e. r. e. p. t. e. x. a. m. o. r. e. i. u. s. t. i. c. i. a. a. d. u. i. t. a. m. p. o. e. n. a. m. s. u. b. c. u. n. d. a. m.
 q. n. i. t. a. d. u. m. a. h. o. n. e. r. o. l. i. s. s. e. n. t. i. a. t. u. m. l. e. g. i. m. u. r. . C. i. q.
 q. u. o. n. o. b. o. d. e. n. r. o. h. i. b. e. a. t. a. u. t. n. i. s. e. r. m. e. t. c. o. n. t. r. a. d. y. N. 3.
 p. a. c. t. a. C.

Capitulum 4^m Quomodo Lex Prohibeat, aut in = firmet Contractus Pacta &c.

Adverte ino extra controverfiam eē legiflorum Superiorum pollicitor quī ecclefiasticor libere potestatem ex iure et cōfue-
tūe psonar quardam reddendi in habitor seu incapacer ad testandu
vel contrahendu hinc plerina sunt impedimenta matij ex difpofitione
iuris canonici n̄troduda quae q̄libet incapax ē ad nuptias celebrandas
cum tali vel tali Muliere n̄ ming certum ē eundem hupreum
magistratū potestate predictū eē qua pōt testamentis pactis aut con-
tractibz certam prescribat formā sicut qua eorum cōtra n̄ subsistat
sic Consilium Tridentinum eptactu matij hanc prescripsit fū
ut fiat in praesentia Barochi et duoru vel triu testium id nisi
fiat matrimonium hodie inualidū est cum sollemnitar ad certum eij
p̄tineat ex Voluntate legifloris Ecclesiastici.

Adverte r̄sp. rep̄ari n̄trodum contractibz q̄bz lex nec prohibet
nec afficit, ed est quor nec approbat nec n̄tendat aut prohibet
talis contractus ē tutum nudum seu seu p̄lea possessio huic a legiflo
civilis iure nulla actio concedit ut pleribz decem in n̄ra dicitur.
interdum vero n̄tendat contractus quor q̄dem Lex prohibet sed
n̄ n̄firmat vel annullat, nec a iudice n̄firmandor eē decernit,
adeoq̄ talor contractus validi s̄nt sed n̄ liciti sic matrimonium si tempore
n̄tendito celebratū validum q̄dem ē sed n̄ licitū, idem matrimonium
pariter valet si celebratū contra sedem priorum sponsa locum aut
post votum simplex iactitatur emittū quantumvis prohibetū
sit illud hoc modū celebrare, porro n̄tē civile iur et Ecclesiasticum
hoc dixerim ea est quod quando legiflor Ecclesiasticus simpliciter aliq̄
prohibet nulla facta mentione n̄firmandi vel annullandi, n̄tendat
ed n̄firmare seu annullare cum a talibz lex sit obediā n̄ p̄bet
ostendi ultra verborum proprietatem prohibere n̄ proprie n̄ ē n̄firmare
sed aliq̄ dicitur: Ergo: contrarium ē in legibz Equilibz. h̄c
n̄ si simpliciter aliq̄ prohibet etiam n̄firmare videtur saltem

civiliter. ut patet ex constitutione Theodorici imperatoris in lege
et dubium. Codic. de legibus. — Rursus quosdam reperire
quos licet leges ipsae, se immediate non inveniunt seu existant car
ta a iudice irritanda eo decessant.

Ad istud. Dari etiam quosdam actus et contractus quos lex ipsa
ante omnem iudicium irritat et se ipsam irritat irritat et
annulat et tunc iudici iubet ut talis actus seu contractus pro nullis et
inutilis declaret adeo ex huiusmodi contractibus et actibus nulla omnino
obligatio nulla conceditur actio in iudicio facta vel accepta restitui
debet. — Porro talis actus seu contractus in duplii diffinitio sunt.
quidam a iure seu lege prohibita irritantur et annullantur civiliter
tunc et non naturaliter ita ut per talem informationem plene efficiatur,
quod si tali contractui in iudicio nulla tribuatur actio, necesse
natura obligatio in foro conscientiae manet, nec in prohibito translatio
bonorum alij effectus talis est. Vnde contractus qui per celebrat cum
pupillo. alij vero actus seu contractus ita irritantur seu annullantur
a legibus ut non tunc civiliter sed etiam naturaliter et plene
irriti sint, adeo ex iure non solum nulla actio in iudicio sed nec
ulla obligatio. In conscientia quibus partibus ad quod in contractibus
fuit positum, talis contractus a voce matricum glandorhina
de quo supra. statuitur in iure canonico ut si matricum clam
celebrat sine paracho et et Testibus vel si celebrat in secreto
divinente, ita nullum et irritum sit ut necesse alteri fidem
servare teneatur sed ad alias nuptiarum transire potest. Sic etiam
irrita est potestas in religione facta ante annum aetatis
ab completum iuxta traditionem sessione ecclesie.

Etiam quando haec a lege prescripta contractui sit essentialis
vel accidentaliter tunc inde dererentur ut si legislator quando actu
nihiluit vel eeg exercendi potestate prius rogat tunc apponit
in qua aliquid exerceri debeat, respondit tunc illa per supra
et tunc ad certam actus ita ut si illa non fuerit, hoc
tunc solet quando conuictus vo: 2 iuris dictionem ante non
delegat potestatem iurisdictionem exercendi subiecta da
vo: excommunicandi alijque post tamen admonitionem

N. 4.

tunc a talis aduocatio tria est ta^m cōtialis ita ut enu^meratio
 n̄ valeat si triplex aduocatio eam n̄ antecessit, tales sunt etia^m
 ta^m sacramentorū quae E^ccl^g instituit, sunt a ita cōtialiter
 ut sine ip^sis cōtialiter sari n̄ subsistat, quando autem legirator
 praescribit ut aliqua ta^m obseruetur ni adu^m ab eo q^{ui} iam ante
 potestate h^{ab}et talem actum adu^m iustitiam Enunciandi tunc
 ta^m illa n̄ cōtialiter d^{ebet} cōtialiter, sed tū accidentaliter ut proinde
 actus validus sit etiam si ta^m illa n̄ obseruetur cito sit illi actus
 ius tam et si legirator addat talem actum ta^m n̄ obseruata in
 vellea^m eo, id intelligi d^{ebet} q^{uod} p^{ro} iudicis sententiam cassari et annu^{ll}
 clari d^{ebet} p^{ro}inde ac si actus talis prohibitus et annullandus vos
 elidit aut alienatio rei ab Ecclesiis p^{ro}stantis sine fraude
 et iniuria celebratus omnia iuris solemnitate nilominus
 E^ccl^g aut Exptor rei Ecclesiastica in conscientia v^{el} q^{uod} nec
 tenet restituere donec pro iudicis sententiam actus rescindat.

Quaerit hic si Heres vel Legataris q^{ui} defuncto aliquo
 institutus fuit p^{ro} testamento nung solemniter, et d^{icitur} factum n̄ est
 eū ca^m ta^m q^{uod} legirator Civilis requirit an nilominus talis Heres
 hereditate vel Legatū accipere possit et an heres ab iⁿtestato
 illi dare vel relinquere teneat. oīum optima r^{es} videt^{ur}
 eo illorū q^{ui} dicunt Civilis legiratoris praedicta testamentum
 nung solemniter cassatio intentionem fuisse ip^so civiliter tū
 rescindere, tollente sic actionem et obligationem Civilem
 relicta iⁿterim obligatione tali in suo vigore q^{uod} p^{ro} aliquo
 modo inefficaci ut pote quae elidi possit p^{ro} exceptione condi-
 tionis Civilis proinde iudex si talis ad forum exterranum
 deuoluat hereditatem ad iudicare d^{ebet} heres ab intestato
 eumq^{ue} liberū pronuntiare a soluendis legatis p^{ro} testamento
 nung solemniter etiam si certo dicat contrarium fuisse detum-
 bra testatoris voluntate.

Porro Heres q^{ui} ab intestato succedit adeo ab iⁿtestato
 Liber est ut p^{ro} in conscientia obligatus sit soluere legata

ex testamento nuptialis in solum ex certis que ad eam par
 legantur & a generalis regula iuris q. si foro externo iusto
 legir beneficio tunc se ut quo nung soluat in nung conscientia
 foro solutio ex iudiciali obligat. c. q. d. si heres p. testamentu
 nung solenne iudiciali vel legatarij rem sibi relicta sine
 vi aut fraude adentij est cum bona conscientia retinere et
 donec ab eo repetatij velud civilibz a d. b. t. tunc n. retinere
 tenebitur.

Colorem vng. idem ho modo vng. testamtu tanqm sine solen-
 nitate tali annullationem petere ut adcoq. legir. Civit. beneficio
 uti ut ipse ab intestato succedat. modo vero si p. tale testamtu
 nisi aliqd. relictu sit, legatu illud vel hereditatem adire et
 retinere se nil contra ipse vi legu. incipiat tunc n. uti et
 obligatione et iure nati q. sufficit ad transfundu. rei donatij
 si beneficio legir. contra eum nil incipiat ab altera parte.

In disputatij legij. Heredem p. testamentu nung solenne
 iudiciali nequam uti p. occulta compensatione si hereditas
 in externo foro a iudicio iudico heredi ab intestato adiudicata
 sit cum n. heres ab intestato p. lalem adiudicationem ut poterit
 et legibz stily curie conformem valet n. acq. vel heredi-
 tatem accipiendi et possidendi. legij. alteru. iniuste factis et iur-
 alionu. si predicta hereditate p. occultam compensationem n. uti
 si a v. l. m. leguendo forum externu. et iudicij sententia iusta
 sit n. repugnat iuriconscientia nisi in aliquo casu p. accidat
 cu. si: altera parte iura cadit p. defectu probationis
 et t. veritatem evidenti p. spectari habet tunc n. si a. s. l. scandalu
 occulta compensatione legij. eo pt. contra iudicij sententiam
 aliar. n. c. i. r. quomodo legir. interpretari conueniat.

Caput 1° Sum^o Quomodo Verbes Interpretari Conueniat

Aduerte Ino. variat ee leges. puta Correctoria. fabo-
rabilis, poenaliter. Obdiat in Correctoria Len d. qm
ut coie vel ex toto vel ex parte corrigitz aut abolutur qd
qdem facile fieri debet. Len Favorabilis est. qua lata est
in fauorem vel lotig extatit vel vniq aut alteriq psona.
Localis deniq c. qua pcuratoris poenam decant et talis
Len qua talis scilicet e Obdiat utrum tu pro favorabili
faboi debet si nempe vagat in utilitatem Ecclesie aut aium.
Len Obdiat c. qua lata est in detrimetu psona vniq vel plurim.

Aduerte tdo. etiam interpretationem leges variam ee
alia a e noue doctrinalis qua h: a Doctoribz in schola affat
sed nemini necessitatem nu paut ut eam loquatz alia autem
e naria hly vel a Principe vel Iudice mitiore vel a
conductudine. a Principe qdem qa maxime ad eu tanqm
legislatoem spectat legem sua interpretari. a Iudice vero
qa etiam ipse est a eo dubia legem interpretari etia
ut pacter libidanter interpretationem ipse leg teneant.
a Conductudine deniq qa hae optima legu interpret
e ut fulgare hbet pducibia.

Circa leges q interpretationem sequentia notanda sunt.
Primo. in dubio debet fieri presumptio pro lege ab eoz coedi
dente necessitate debet qd vero pter speciale aut pcc legiu
a Quae coe deficit stricte interpretari debent et n ex pndee
ad alias consequentiar qe hodie limitatoria certu casum
a coe lege excipit continent eandem in ceteris iuxta pro
uabiam exceptio a regula fieriat regulam in alijs.
Secundo. deor poenaliter et alias pcurans adde hnt stricte
interpretari debent vbi iuxta regulam iuris in hnto utriusq

ni correlatur. Nos si in iure statuta est poena mariti
 si uxorem occidat, etiam uxori statuta est si maritum occidat
 quae statuta de uno correlatorum ualere etiam statutu de altero.
 item poenam excommunicationis
 etiam contra mandatum seu iubentem pertere decreta est in
 et contra ratam libertatem pessionem suo nomine licet nec cogatur
 facta quando a suo in iure uel se apponit licet mandatum
 et consequens mandatum precatent et ratam libertatem pessionem
 suo nomine facta, tunc quod de uno statutu etiam de altero
 statutu correlatorum libertatem locum haec regula in iure qua tanquam
 perfectum et in perfectum uel se subordinata sunt sic cui licet facere
 testamentum etiam iudicium facere licet, et cui prohibita est facere
 iudicium etiam testamentum prohibita est, eam iudicium testatum
 in perfectum eodem modo cui in quatuordecima concessa est eadem caetera
 etiam omnia concedere concessa est iuxta regulam iuris cui licet
 quod est per se etiam in iure licet.

Quod si non addidi modo ratione ratione potest legem
 mentem fuisse etiam taler ualere et personarum comprehendere alioquin
 ubi talis praesumptio est dea recte extendi debet maxime si
 sit odiosa aut poenaliter nisi forte necessitas aliud suadeat ad
 seruandam legem iudicium sic si papa uel regularium
 iudicium aliquid prohibuit ob eandem causam non propterea censetur
 id etiam alijs ordinibus prohibuisse tametsi eadem causa etiam contra
 alios ordines militet item si uel delictum a iure canonico
 prohibita est causa de causa non ideo etiam alia delicta sub eadem
 censura prohiberi censenda sunt quantumuis eadem causa contra
 illa etiam militet.

Ceterum quae hactenus disputata de legem interpretatione
 ea praecipue ad obligationem legem in foro conscientiae pertinent
 nam in foro externo et iudiciali una maiore facilitate potest
 solui. C. ubi quomodo legem restringi uinciat.

Caput 1° 1° Quomodo Leges Restringeri conueniat

Prodate Leges restrictionem fieri equam et iuribus seu Epithiam
ut Graeci vocant. Est autem haec Epithia vel aliud quod benigna
quodam interpretatio dicitur casum aliquem a lege communi propter aequitatem
et ceteras quodam circumstantias. Excipiendum est quod aliquo
vobis velis Legem conspiciat esse aequitatem et rationem nitentem, prohibet
ut incurrere a lege circumstantia contra verba legis aliquid
agatur, nam si Legem labor nitentem fuerit an etiam ad talium
causam legis obligationem extendi vellet. Negabit etiam
quod negaret si reseruet et veram ad hoc. Lex Ecclesiastica
mandat ut omnes catholici certis temporibus iurent haec autem
Lex et Epithiam tunc restringit ad hunc modum iudicemus.

Ceterum Epithia locum potissimum habet in legibus obligantibus
et reformantibus aut annullantibus. Nos Ecclesia in Concilio tri-
congregata statuit ut matrimonium nihil valeat si celebratum sine
Paracho et testibus. Tempore periturum quo testibus haberi non
possunt, Epithia non habet locum quasi vero verba obstruunt quod
Lex illa Ecclesia tempore periturum non obliget adeo matrimonium valeat
etiam si sine Paracho et testibus celebratum praedicta non Lex obligant
sunt essentialiter haec qua contractus valere minime potest.

Verum si valde apparet et manifestum sit casum aliquem ob
specialiter circumstantias a generali lege excipiendum esse,
tunc talis interpretatio per Epithiam a quaeritur obsequia
plena fieri potest, tunc autem id manifestum est quando vox Lex
sanari non potest nisi violenter alia et oratione Lex nati de: aut
Divina tunc a vixit illa regula, si concurrunt duo precepta
qua simul sanari non possunt, volens debet id quod minus est et sanari
et magis. Item manifestum est si observatio legis magis bonum implet
sic nulla die tenenda non est si iuribus proximo. Ecce in periculo
relinquatur. Quod si dubitetur utrum Lex in particulari casu per

Episcopum vellet esse princeps seu legum lator consulendus.

Quoties q̄ excusatus ab eo q̄ in lege accidentale est obligatus est nil omnino lauari id q̄ p̄tate seu centrale est, uicaria regulam uicior q̄ p̄tate n̄ tractat ab accessorio v̄g: si die dominica ad uicariam templi missam uenisti cum iam offertorium fiat tenaris si q̄ reliquum est missa audire v̄g: ad coonem in hoc centrale sit sacri si vero legitime impeditur circa offertorium dicitur. Ver̄ adeo q̄ p̄tate et centrale d̄ nulla negligat potuit etiam reliqua missam op̄tate q̄ uicaria p̄tate uicit etiam accessorium.

Si preceptum dicitur de re in diuidua (cum uig: de parte habitantia precepti hauri t̄ p̄) tunc et q̄ excusatus a parte eius subit̄, excusatus a toto reliquo sic q̄ in die Iouinis ante mai diem cogit accipere duas refectores cor poris et etiam nocte cenam capere et concedere exceptum nisi pars precepti que lauari t̄ p̄t admodum exigua sit tunc a reliquo nil omnino abstinere debet ita in tale casu preceptum adhuc centralit̄ quoad habitantiam moralit̄ n̄ p̄tate v̄g: si hauriam p̄didi et oer sp̄tator recitandor memoriter hauri potest unum vel alterum, adhuc obligatus est ad reliquos recitandos quos hauri, aliud forte est si maiorem aut notabilem sp̄tatorum partem recitator.

Quo si preceptum sit de re diuidua cuius se habitantiam in qualibet parte consistat p̄tate tunc et q̄ excusatus ab una eius parte debet t̄ seruare adhuc alteram partem v̄g: quodam t̄m ni quatuor: siua aliq̄ diebus et Iouinis excusatus, restat illa cum saltem reliquis diebus seruare tenet. — Sacerdos q̄ ob uicariam iam n̄ p̄tate t̄ a matutinis recitandis debet saltem uicior horar recitare et sic de cetero.

Quod attinet conscientiam legum notandum est primo quod laborat probabili ignorantia legum uicariarum a culpa dicitur a poena legum transgressoribus decreta ut p̄ se patet ubi a t̄ culpa nec poena t̄ potest. Ignorantia autem gradus seu luxuria t̄ excusatus a poena legum quantum uicior graui v̄g: a peccato mortali excusatus: si t̄ poena statuta sit licet t̄m aut tempore poenitentibus n̄ comprehenduntur si iniquitatem ex ignorantia nisi sit affectata qua scientia aequallet et peccatum unum excusatus.

refra et inuincibilitate ignorata eo adeo ut si ob ignorantiam
iuris vel facti solueret quod tunc erat et nullo iure alteri debita,
illud merito repetere poterit. c. 17 quomodo lex mutari vel abrogari potest.

Capitulum 1° Quomodo Lex Mutari vel Abrogari potest

Inducte primo. Lex enim in sua ipsa conuicta esse,
ut perpetuo duret quibus legibus magistratus auctoritate con-
tollit seu abrogat. abrogari a lex de iure perit. Tollit, derogari
autem legi de iure aliqua parte ex lege denique. eadem lex
tollit etiam potest si auctoritate obdum vel causa finalis ipsi quae lata est.
et quodam si cesset virtus totaliter causa legis tunc ipsa exspirat
Lex cum in sua obligatione iuncta conuenit. cum a deo
in principio statim non valeat si facta hanc iuncta causa ita acta
postea valore desinet si causa finalis cesset. Exemptum huius rei
liberis in sacra scriptura. Moysi in primitiua lingua gentilibus
ad fidem conuulsi hanc legem statuerunt ut abstinere
ab fidei dicit sanguine et suffocato, causa facendi hanc legem
fuit ita, ut gentiles cum Iudeis eisdem ad fidem Christi
conuulsi facilius in vana conuulsi et Euliam conuulsi,
abhorrebant a Iudeis a pedibus rebus tranquillitate ob legem
conductuam in veteri testamento introducant, at pro
cessante iam ita causa, cessat etiam ita Lex Christianorum
obligare. quod si Lex aliqua plerumque habeat partem quae iure
se separari potest tunc cessante causa finali vna pars observanda
manet ita adhuc Lex totum altam partem quae utile et fructu
viciari non debet.

Inducte ito. Lex quae in presumptione fundata est seu cuius
fuit motum et presumptio alius rei, cessare tunc obligare quando constat
de veritate contraria cum longae presumptio cedat veritati vix in iure
canonico excommunicatis et Christianis quae turris nuntiata et freuata
vendunt iure a presuntio quod talia colere turris subministrant ut in

bellior vly contra Officialior adhibeant, si tñ conitet vendenti
n adhor vly talia hancōta Eni sed ad honor vgo Edificandas
n peccat contra legem Ecclesiasticā n̄ p̄scriptione fundata nec
sit irregularis aut Excommunicatg. c. 18. de dispensatione legij.

Caput I^{um}

De

Dispensatione Legis

Aduante dispensatione eo re locutione legis factam publicam
et legitima auctoritate vnde p̄ hoc dirlingh ab Episcia q̄ p̄ Episcia
obligatio legis n̄ tollat̄ aut relaxat̄ sed tñ declarat̄ legem p̄ se
ipsam in tali casu vna et obligationem auellit̄ p̄ dispensatione
autem relaxat̄ Lex qua alioga et p̄ se ipsam sin ac obligat̄
tenere licitura fuisse distat̄ et t̄m̄ alicuius data q̄a p̄lat̄
religioso suo licentiam dare p̄ parandi vel accipiendi et tñ n̄ parz
patat̄ voto cum eo dispensare n̄ p̄.

Dono dispensandi pot̄tat duplex ordinaria et Delegata.
Ordinariam habet legislator cum eisdem sit legare et solvere
eadem pot̄tat conuenit etiam successori et legatario et multo magis
eig superiorij. In quo legibz summi Pontificem dispensare pot̄
n̄ n̄ iure Ecclesiastico sicut velle sine partate sit. ino etiam in
canonibz Ap̄torum quor tanqūm epi condiderunt vgo. de obseruando
iouiato eo. neq̄ tñ dispensare pontifex n̄ ip̄ canonibz quor
C̄l̄ḡ condidit tab̄ coḡ acceptor Ap̄t̄i tanqūm eiḡ ministri promulgauit
solam Ecclesia n̄ autem ipsi condiderunt. qualis est vgo Canon
vt Baptizent̄ parvuli. vt n̄atrium consumatū sit indolubile.

Episcopi sicut in legibz papalibz et serodorum vltimū
ordinario iure dispensare n̄ p̄t cum nunqūm inferior n̄ superior
lege dispensare p̄t ita n̄ dubio declarare p̄t ax rer aliqua
dispensatione cogat vel n̄. Deinde q̄dem Ep̄ḡ n̄ p̄dicto
iure velle dispensare tunc p̄t si generali lege Ep̄is id faciendi
sanctat̄ concedat̄ quā p̄ inde facultat̄ in ordinariā tenat̄
sit eo q̄ d̄ignitatē n̄ p̄ sua concedat̄ idem sacro Ep̄ḡ p̄t
si consuetudine aliqua lege p̄ legitime prescripta dispensandi.

M. J.
D. i

facultatem acquisit. Itaque ad optinendum hanc potestatem si necessitate,
quando ad papam difficultate recurrere potest, hanc facultatem cum debita
circumspectio sed allega dispensabili publice in hanc Ecclesiam in bona
fide saltem alterius coniugii causa celebrata hinc dispensari autem
non potest sine gravissimo incommodo, nec ad papam eius legatum recurrere.
in tali causa episcopus dispensare potest facultate potestatis hanc etiam
in voto continentiae et religionis papa reservato quando est grave
periculum in continentia ad papam eius delegatum recurrere non potest.

Ceterum in una lege et frequenter in eorum doctrina dicitur episcopus
dispensare potest, circa quoniam aut debita cum ratione personarum
potest in eo principis voluntate et in leuioribus toties ad optinendum
— porro super votis et irruentibus deinde specialiter a reservatis
episcopi ordinario iure cum subditis suis dispensare potest hoc etiam
frequenter acceditur et directio auctoritatis. Barochi tamen id facere non possunt
potest sine speciali privilegio aut consuetudine hoc necessitate
alibi introducta et recepta. — autem ultra aduocanda dele-
gatum potestatem dispensandi duplici modo fieri potest scilicet, vel
concessa alia ab hoc et ita duplici modo fieri potest scilicet, vel
per modum pure commissionis seu mandati vel per modum orationis
si potest dispensandi per modum delegati ab hoc in fauorem
certe causa vel persona tunc mortuo aut deposito delegato
casus est commissio si res executionis non est mandata sit
si autem per modum orationis delegatus in fauorem delegati
tunc non casus est morte concedatur si absolute et sine
conditione concessa sit cum quoniam dispensandi, nam
beneficium a principe concessum mansurum esse debet iuxta
regulam iuris. Sed et si commissio sit cum certa sola
et parati persona dispensandi.

Porro dispensatio rituum expresse sit per verba rituum
tunc et aliquot factum, quo dispensandi voluntas significatur
ut si papa duos ritus copulet quos sit per Ecclesiastica
Legem in habiles esse, tunc cum ipse dispensare conletur

Similitudine si Epus aut pelatus quous papa inferior habeat facultate
 dispensandi in iure papali et subditum aliquo inhabilem
 aut irregularem ad confessionem audiendam exponat in
 facie dispensare valet ut autem valida sit dispensatio
 utrum scire debet dispensator. Sc: qd non subditus et qd sit
 inhabilis ad agendum iure nō est rati habitio de pectore a qm
 sufficit ad valorem dispensationis aut collata iuris dictionis
 quare si sacerdos iuris dictionis careat poenitentia a peccatis
 absoluat credat Epus si sciret in tali casu contentum fore
 eius iurisdictione concedendum nulla erit absolutio. Si voluntas
 et voluntas actualis in Epō nō fuit cum data fuit absolutio,
 et tamen si Epus postea talem absolutionem ratam habeat
 nō propterea iuris est valida ob subsequenter illam rati i
 rationem. eod

Eodem modo si Parochus exponat ad audiendam confessionem
 cooperatorem aliquem ab Epō nō approbatum sub pectore rati:
 habitationis seu approbationis postea confitendo nil valet.
 nisi coram publico et probabili errore in populo interueniat
 quia error coram publico presumptio iuris facit et iurisdictionis
 tribuit. etiamsi occulta subleat impedum ex iure positivo
 ponitur, quae regula utpote magni momenti optime
 intelligi debet et valde ratiabiliter introducita est ad multa
 mala vitanda. si Ergo a legitimo pelato alicui
 concessa sit iurisdictionis bona vel mala sede qm iurisdictionis
 illius incipit ob impedimentum alicui publice ignoratum, nil
 omnino oia istius acta valebunt etiam si illis paucis q
 in pectore illud nō ignorat.

In hac regula legit qd si sacerdos publice excommunicatus
 in una regione in alia remota transierit ubi eius
 excommunicatio ignoratur ibi auctoritate Episcopi acquirit

M. P. Ep.

beneficium Parochi per suor Parochianor valide sit abloz
 lutoror, uti et er q uiridictione spoliatq hinc uir sine
 q sententiam aut auctora delegatq populo id ignorante
 adhuc tñ licet mala fide uiridictionem administret
 acta n eiq valida sunt Ecclesia deservit occulte suppleat.

Ceterū ut deici n debet tñ eo error pauerit sed cor et pluriū
 hinc deinde sit error uir sine facti modo sit uirg ut si populy dubitet
 an Parochy sup uiridictionem misist acc ne et rei uiridictione cogere n
 possit, oia sacra ab eo valide et licite potest et acquiri qd qd qur
 cor supplet defectu si qd occulte lateat, idem dicendum e si sit potit
 auctoritate sententia uiridictione ob talem vel talem casum n nulli
 oia n acta ualida sunt tametsi a parte rei sententia illa fallat.
 qur n cor ob errorem uiridictionem uiridictionem uiridictionem uiridictionem
 Dicende debet etiam adeo tituly pza duntaxat si n sacerdos alig sine consensu
 superioris uolentis contrahat ad contractu uos excipiendos si ualide
 absoluet qm tunc uiridictionem illud publice neciatq. eiq. de
 alig ad dispensatione p tinentibz. poptio i.

Caput II

De Illis ad Dispensatione p tinentibz Proprio Imas

Quando Superior dispensat ni lege superior sine iura et
 sufficiente eam iurata et pualda e dispensatio, iurata eam Theos
 eam fundat huius rei e eia qd quando delegatq id est inferior q
 facultatem dispensandi a superiore accepit licet ter libi iurata
 potestatis transgred ity nil dicit sed acta eiq pro iurata hinc
 sunt uado etiam papa aut alig prelaty si ni uolunt aut iuramentis
 sine iurata eam dispensat iurata e dispensatio nam talis dispensatio
 sit ni uir Dei q Superior Papa ac prelaty nulli n superior pza
 iurata dare facultatem tenere et iurata dispensandi, qd dicitur

in pacem reipublicae. In his autem facile

Collegit enim q̄ dispensationem in loco superioris sine
iusta causa subtraham alteri concedit, mortalit̄ peccatum scilicet
Lex in nra gravi et idonea dicenda e de eo q̄ talen nisi qm̄ dispensa-
tionem petit et conceda potit̄ circa hoc t̄ sequentia puncta
Notanda sunt.

Primo. Si subdit̄ bona fide dispensatione a superiore petat
eiḡ ratione sua iustitate et fidelitate explicet, si conscientia
surgat ut si dispensationem petitam optineat presumendo eam
legitime concessam eo.

Secundo. Si dispensatur n̄ putet vitam subeo causa adeo
caute dispenset nil enim valida aut dispensatio si recipia
causa iusta subdit.

Tertio. Si dispensatur p̄bilit̄ existat, subeo iustam causa
dispensandi nihil enim valida aut dispensatio tam etsi iusta
causa recipia n̄ adfuerit. adeo dispensatur decept̄ fuerit q̄ idem
dici debet quando hoc modo dispensat̄ in voto aut iuramentis qua
sunt iura Divina.

M. J. 34

[Faint, illegible handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

[Faint, mostly illegible handwritten text in a cursive script, likely a historical document or letter.]

[Handwritten signature or initials in a cursive script.]

99.

[Faint handwritten text visible on the right edge of the page, likely from the adjacent page.]

ob eam vocantur. **De Optio**

Etiam illa dispensationes respectu gratia nulla ac habiptione sunt
quae optata succunt p taciturnitate vere alienig circumstantie ad rem
totalitery respicit si princeps gratiam illam aut dispensationem concedat
ita comparaty fuit ut eam nequaquam vel saltem sub tali fa n. conc. burg
fuisse si circumstantia illa fuisset detecta et expressa. ita p. DD.
qa si tali casu p. con. illa errorem dispensationis incito. con. l. et
involuntarie concessa. q. si in petitione concurrat duo impetra
qualitercumque auctor et consequenter ipsa dispensationem diffinitione
cedant, n. valebit dispensatio sup. uno impedimento si in petitione
alteram impedita patiaty vel se p. casu petat dispensationem
sup. uno et deinde alia vice sup. altero impedimento. eodem modo
oportet explicare gradus consanguinitatis oportet etiam dicere
utrum consanguinitas vel affinitas ea uno tm. aut geminis capitibus
trata sit qualiter foret de fornicatibz. cor. cum duabz. fornicatibz. oig
nullo modo cum qua nuptiarum celebrare cupit, alioquin n. validam
dispensationem. Oportet hinc etiam q. petit dispensationem sup.
incestualitate explicare unum tm. an plura homicidia patiarit.
illegitimam q. a principe legitimari cupit. Expressere tenet v. l. et
sit spurig an mater tm. item si petit legitimari ut succedere
possit in paterna hereditate dicere debet utrumq. paternalior et
legitimus filig. libeat hoc a seire valde nitent cum legitimatio
nullo diffinitione evadat. Et si legitimus damnus sit allatura
et portiones hereditatis factura minores.

Quasi ratio si q. optavit dispensationem a depra
sup. impedimento criminis postea vero evaniat ut aliam petat
dispensationem sup. simili crimine etiam patrato in petitione
autem n. exprimat se eam hanc sup. tali crimine dispensationem
impetra. da, n. valebit dispensatio postior, et n. regula DD.
in rda dispensatione fieri debet mentionem dispensationis
prius optatae si gravitar impedimenti notabilitery indiguerit
c. 20 de privilegij

Handwritten signature or initials

Capit 20^m

De Privilegijs

Introducendum e primo Privilegium vel aliud eo qm quilibet loco
 priuatam ni fauorem alicui concedam. solat autem diuidi iud
 qm Reale ac Personale. privilegium personale e p proximo
 ac directe conceditur ni fauorem ipfig psona idz ruzg triplex e.
 aliud a e singularitry personale qd se: vni tm psona conceditur
 p se loquendo nam p accidens etiam ipfig domestici seu familiaris
 eo gaudere possunt, aliud e vtrqz personale qd certo psonaru loci
 concessu est. quale e vq: privilegium minoribz Viginti qz annis
 concessu, vt si lesi sint. Ex quibus contractu ni pteorum relitui
 pōnt. aliud deniqz privilegium vocaty corporale qd toti alicui
 contate conceditur siue doando oer collectiue sumpti eo gaudeant
 siue etiam singuli detinente.

Quo reale privilegium est qd directe ac proxime conceditur vel
 respectu rei aut loci vel respectu personis aut dignitatis vt si privilegia
 alicpi concessu sit ecclesie aut monasterio vobz id immediate officere
 solum et inde resultare n psonar qua po tempore possident talen Ecclesiam
 vel monasterium. qd etiam concedi immediate ipsi sedi Epali vq: Cant
 archiepiscopi quatorz talis diocesis Epus est ita vt ni oer successor et
 Epus transeat q a tali sede alienando Epi sunt.

Ceterum potiblinu dicitur nitz hoc privilegia qd et iam nre
 humani personale psona sequaty et cum ea moriente paritry moriaty et
 extinguity. reale autem adhaeret rei cuius respectu datur et vnde
 transeat etiam ni oer successor seu possessor talis rei loci aut
 dignitatis. — In privilegijs que alicui communitati aut ordini
 religiosorum concedunty vq: celebrandi nulla a Ecclesia exoranda
 specialit aliquo sancto attendere oportet ac verba privilegij directe
 ac pccality tendant tm ad psonar religiosar ac vno ad locum

seu Ecclesiam, si priori a casu soli illis ordinis religiosi tali privilegio
gaudebunt si potestati vero etiam alij sacerdoti et aduc. id q. ad talen
Ecclesiam quoslibet.

Inductio ad. Privilegia alia divisione dicitur. Ita id q. d.
contra sup. cōc. et si id q. ultra iur. cōc. priora honoris privilegia sunt
illa que derogant iuri cōc. qualia sunt plerumq. dispensatio iur. in cōc.
cōc. vnde talia privilegia striete interpretari debent et n. extendere
cū sint odiosa ut pote contra cōc. cōc. ito q. isti privilegio
favorabilia sunt nisi privilegium tale contra iur. cōc. con. collū sit
proprio adu. principis tunc n. id tanq. gratiam et beneficium principis
ita uti favorem interpretari debent vel nisi con. collū sit privilegium
illud n. favorem cōc. publicū aut religiosū qua. rōne privilegium
exemptionis regularium a iurisdictione Episcopi aut clericorū a iur.
dictione parochiarū pollicitorum amplā eorū favore interpretari
conuenit.

Quoniam privilegium q. d. ultra iur. cōc. sunt necessaria gratia
et beneficia principum proinde tanq. fauores lta seu amplā
interpretationis sunt iuxta regule iuris fauores conuenit ampliari
et odia restringi. tale privilegium v. g. est potestas seu
facultas absolucendi vel dispensandi concessa ijs q. b. g. alicui
de iure cōc. talis potestas n. competet. v. g. Cardinali facultate
dedit Episcopus dispensandi sup. d. irregularitate p. ueniente ex delicto occulto
(concordia incepto) item absolucendi ab alijs casib. occultis papa relaxatur
hoc privilegium q. d. gratia seu fauor ita amplā interpretari debent ut
hanc facultatem conuenit dicant etiam Episcopi confirmati tunc et h. adu.
consecrati: sicut item ijs q. Episcopi iurisdictione gaudent deniq. etiam
capitula p. uocante sede vacante n. iurisdictione Episcopi ordinaria capitula
conuenit qualis e. etiam hoc ut pote p. petuo iure dignitati Episcopi concessa
sicut beneficium seu privilegium principis si alia privilegia vergal
vel etiam seculari occasione p. beant quatenus no. obiola habenda
sunt et striete interpretationis tale privilegium v. g. d. Exemptio
alicuius q. bona parlaris a iurisdictione Episcopi. item exemptio
a solucendis decimis, ex p. d. iur. q. d. otig. cetera d. n. d. bet ad

predia ab alijs conducta vel in Emphyteuſim accepta.

Quo cum oia privilegia qualicumque ſent p[er] q[ui] opacat[ur] q[ui] vult
capiant ideo ultra eam acceptationem de vobis proprietate minime
extendi debet niſi adiutanda aliq[ui]t absurdū necesseſtat aliud suadet
aut apparatus iuris talen extenſione portaret sic q[ui] h[ab]et privilegiū
dependendi in gradib[us] cognis n[on] p[ot]est id extendere ad gradū affinitatis
cum hac diu[er]ſa ſent et a iure n[on] apparatus. Debent etiam privilegia
ita interpretari ut id n[on] in dependit. Sed in comoda privilegiati cedat
ex quo fundū h[ab]et, q[ui] excepti a iurisdictione Ep[iscop]ali cum ſuperiori ſui
conſensu. Vel etiam hac conſensu si conſentium hunc irratabilit[er] negat
ſuperior. Subiicit de p[ot]estate ordinario ad hanc ſinem ut ab eo petere
et in petrare p[ot]est dispensationem in vobis iuramentis irregularitate
absolutionem a censuris. Alioq[ue] si hoc facer[et] n[on] p[ot]est privilegiū
exemptionis valde e[st]eſt sacroſanctum et incommodū foret.

Quid it[em] Privilegiū in id, q[ui] conſtat[ur] motu proprio
p[re]cipit, et in id, q[ui] conſtat[ur] ad iurisdictionem petentis,
Privilegiū q[ui] conſtat[ur] a p[re]cipit motu proprio i[st]a n[on] est,
ut excludat o[mn]em p[re]ſumptio[n]em fraudis aut ſubreptionis, n[on]
item id — q[ui] conſtat[ur] ad iurisdictionem petentis, hoc a magis
obſolūm est n[on] minus si det gratia valde extraordinaria unde
Beneficiū ſac[er]dot[is] motu proprio valde conſtat[ur] ei q[ui] iura
h[ab]et beneficiū, ſed si petenti concedat[ur] niſi capiat[ur] in p[re]ſentione
de iam aliud h[ab]et beneficiū aliq[ui]t ſubreptionem conſtat[ur].

Quando privilegiū motu proprio conceſſū etiam hoc debet
periculare q[ui] effectum h[ab]et ordinario n[on] ante ſortit[ur] q[ui] in p[re]ſentione
iurisdictionis notitiam fuerit niſi p[re]cipit q[ui] concedit privilegiū
exp[re]ſſe velit id effectū h[ab]et h[ab]et etiam ante privilegiati notitiam
q[ui] maxime ſic[ut] ſolet ubi agit[ur] de inſtantate aliqua privilegiato
petenda, ſic quando alium a pontifice privilegiū collatū
est ut excommunicari n[on] p[ot]est. Ceterum Ep[iscop]i n[on] ligabuntur tunc
et ignorat tale privilegiū ſent co[n]ſensu.

Quo privilegiū si ex iura gratia et libera ſtate conceſſū
ſit renovare p[ot]est ante acceptationem, n[on] item si ex obligatione officij

confectus tunc a confectis postquam id senat. contulit in officio
 consuetudo debet utrum absent re contra id acceptare velit, an non.

Porro illud privilegium et ad nuntiationem petentis per litteras aut
 procuratorem conceditur statim solitis huiusmodi etiam quod prius princeps
 petita concedit. tamen si ad privilegium solitum non fuerit, in
 quo legitur. quod si petens per procuratorem non mittit a pontifice dir-
 rectionem, potest super aliquo in petito materia et papa procuratoris
 petitionem annuat, petens probabilitate presumat gratiam iam co-
 munitam materiam contrahat, id validum sit etiam antea creditum
 procuratoris itaque hoc verum est in iure privilegiorum et dispensationibus
 quae supra ipsentur ex legitis, de quibus in iure, quarum calculacionem
 fieri mandat ab ordinario vel alio commissario ad id constituto.

Capitulum I Quaedam Circa Privilegia Observanda

Observanda Primum. cum per legem fore etiam privilegium dare
 potest et vice versa. de quo non est difficultas in privilegio de heres
 finem ad faciendum aliquid vel omittendum quod non potest impedi
 sed publica potestate seu iurisdictione. etiam hoc verum est privilegia
 dari potest non tantum in iure quod absolute subditi sunt sed etiam alijs, nam de
 Gallia vocatur non solum ipsius Gallie sed etiam subditi huius privilegia dare potest
 et saluandi veritas in his regibus sed etiam Germanis quod subditi ipsius
 sunt.

Observanda Secundum. privilegia personalia quae de vii vita, sive concordant
 ita adhaerere tali personae ut cum quocumque non mittentur et colliguntur ubique
 terrarum tali privilegio uti potest si per episcopum suo accepit privilegium
 personale legem librorum prohibitorum et eo uti etiam extra diocesan conceditur
 haec privilegia. et accepit privilegium personale et episcopum suo non remanendi
 in eo, uti etiam potest in quocumque altera diocesi ad quam perventum est
 nec obstat quod iudex non potest extendere ultra territoriam suam
 iuris dictionem, quae licet de etiam dispensatio id non valet.

si in ordine ratione iactura voluntaria qualiter e deponitio. maxime
quando hinc publica solennitate exarcty. — alia ratio e de privilegij
localibz que se incedente contentant in loco aut diebus qm pmo
ita efficiunt ut extra eam talibz privilegij non vli possit.

Ceterum duobz modis contra iuri ponal privilegia nempe in
sa con qua e pura a probatio privilegij pign exiit. ita ut p on
vel de novo concedat neq reatidibz pign privilegij hie modo ni
naldum factu est. — In alio modo contentant ea solentia cetera
quando pncipr privilegij contentant hiecat se pteram eiq cognon
huisse atq hie contentant hiecat robor d ut privilegij pign
collatu a pntu valore reuocet si quo modo valditate hiam
auclisset tamodo reuocatu hieca hiecat a hiecat p aliq consiliu
gerente.

Obs: Titio. privilegij varij modis hinc et Expirare. —
primo hinc si elapsu sit tempus vel si esse cesset caa finalis p
pntu vel conditio sub qua concedu est privilegij ut p se patet.
si pncipr ni concedenda gratia vel privilegio talia valoru
fui adhibeat. **Donec voluerit vel quo ad hinc:**
placitu non tunc mortuo concedente **Expirat**
etiam gratia concessa. qz vaba pcedita sigant p solennitate
vntu atq voluntat hieca p mortuo interrupta sit. etiam gratia
interrupta contenty. hieca si hieca hieca vly hieca **Donec aliud de-**
creuerit vel donec reuocauerit. hieca vaba sigant
actum positum reuocationis qz mortuo concedente a exarcty
contenty nec gratia concessa **Expirat** idem e hieca **Quamdiu**
hinc placuerit, sedor a pntu e et a mortuo in concedente.

Dono si gratia eam sit facta e **Expirat** p mortuo concedente
etiam si res adhuc sit integra hieca si gratia non sit facta
sed pntu hieca. ut antea hieca res nichil interrupta. hieca a gratia
tunc hieca facta quando in concessa e a superiore idem pntu hieca
atq pntu hieca concessa est etiam si hieca hieca hieca hieca ab

alia p bona fieri debet. vob. si potest impotet aliter a Papa qly postea
 Epō impotet ut cum petro sup ni potestatis actū deperdet. talis gratia censetur
 ex parte concedentis iam facta ut proinde p ipis mortem n̄ differt
 tamen realis gratia ex parte ab ipō n̄ h̄t facta. talis gratia
 facta censetur etiam esse licetia audiendo confessionem vel absolucanda referenda
 a papa vel Epō delegata. gratia facienda ē ille quando adhuc nil dante
 unctio est a p̄ncipi ei ni cuius favore gratia lauda est sed videt ab alio
 et concedi adeo n̄ dum ē facta gratia sed nota consilio et mandato
 ut ab alio. Gratia illi fiat vob. si Papa Epō mandat ut cum petro
 deperdet mortuo committente id ē papa n̄ potest Epō tamē commissarij
 cum petro deperdere re adhuc nitente id est si adū deperditū h̄t t̄co
 q̄ hoc mandata ex h̄rat^u papa exspirante alius ē. si hoc facultas
 fuit data ni favore ipsij Epō, tunc archiepsu ipij est gratia
 iam facta.

Secundo fieri privilegia quando incipit vago in dante vel ipse
 bini legati vel contatib hoc quando privilegia exemptio a p̄solucio
 decaur ni notabile dante. Ecclia cedet, renouari debet.

Tertio exspirat privilegia p̄ renouatione spontanea ipse p̄ncip
 legati si ni cog solij favore concessu fuerat n̄ itom si ni favore
 totij contatib aut ecclie concessum fuit nunquē n̄ cloueg privilegio
 canonie renouare pt q̄ ni favore totij ordinis clouicaliter concessu ē.
 imo nec totij a lego consentij aut capitulu renouare pt privilegio
 si ecclia aut ordinis utile est vel honorificū, sed tū quando nitabile
 ē aut n̄ d̄fuerit renouare pt vel exproho vel tacite p̄ autē de
 privilegio directe contrariū et licetij elidit. sed nec exempti
 exemptionis sua privilegio renouare p̄nt vageret n̄ id ni renouatū
 Papa q̄ cor h̄p̄ viri datione mediate lubitor eo voluit.

Quarto privilegia abertina que alij duo sola sunt ancturij
 p̄ non v̄tū spacio decenij n̄t̄ p̄fontor viginti vob anorū n̄t̄ abator
 sam modo fuerit d̄calio uttando privilegio ē certa doctrina q̄
 h̄t privilegio decenat exigendi cog nullo tempore a v̄t̄t̄ tam
 t̄t̄ offendi occasio est. anctit illud t̄m p̄ v̄t̄t̄ p̄nt̄ t̄m q̄
 p̄t̄ talia n̄ v̄t̄t̄ tacite privilegio renouare v̄t̄t̄.

Porro reliqua privilegia que absolute partia sunt et non in
 omni aut perinde afficiant qualis est v.g. privilegia edendi carner in
 q. d. talia neque privilegia et amittuntur per non usum, de his et regule
 in viri logy eius librum et privilegio ubi vel in vti.

Quinto. privilegia Negativa que alijs gravamine afficiunt
 qualis est v.g. exemptio a portandis decimis amittuntur per non tacite recipere
 rationis un de alijs sine necessitate et potestate excocti
 privilegio suo contrarium, tunc a talis in foro externo persunt
 privilegio suo renuntiare ut si talis exemptio sponte decimas
 prestet si tunc ostendi potest animam ei in huius privilegio simpliciter
 mutandi, ad necesse foro id amittet nisi alijs legitime prescriptis
 tempus transierit, privilegia tunc tunc nulli per iudicabilia v.g. et
 recinandi et alium contrarium etiam tollunt. Continuum est hoc
 notudo.

Caput ultimum

Sit ^{de} Consuetudo

Definitio Prima

Consuetudine est sic definitur. Est per se non
 instituta per se lege superius in dicta, que consuetudo rationis
 recipitur salutari et rationi et rationant et est, pro ad
 consuetudine in huiusmodi etiam necesse sunt.

Primo dicitur ad actus a populo locis frequentibus,
 secundo temporis. Dicitur tamen. i. deo anni etiam in civile
 Tertio. scientia et consensu totius, potest legem condere hoc a divinatione
 et ita legem et consuetudine. Et dicitur per consensum in posse principis
 consuetudo per hanc necesse si per populi principis seu superioris
 dependeat. Hoc est consuetudine populi hanc exprobere quod sit
 si eam sicem longo tempore tollat cum tunc prohibere potest hoc
 populi hanc principis sit et ipse aut legem condere potest tunc ad
 regem per ipse populi idem et per tunc consuetudine tunc
 consuetudine.

Quarto regis ut acty consuetudinalis e unione populi facte hinc
quodlibet e quomodocumq sed ex animo seu intentione obligationem
introducendi.

Proptio Secunda

Consuetudo triplex e Una vocat^r etiam Lex seu altera
contra legem. 2^aia contra legem. — Consuetudo estu lege.
— facit legem sed eam supportet scripto vel verbo in preterito
est confirmat et interpretat^r cum optima lege interpretat^r sit
Consuetudo semp^r u^{el} Lex quando sensu sig^{is} e ambig^{is} vel a con-
suetudine vel ab antiqua Explicativa legis latior^r elucidari
vel cu^m eige^{is} sit et facit lege et interpretari et de hac con-
suetudine legem presumente n^{on} loquit^r in prelati capite.

Consuetudo contra legem e qua ipsa legem antecedit eam generat
vel ut patet sig^{is} hinc q^{uod} uir constituit p^{er} tacitum consensum
principi^{um} quando Lex scripta vel voce expressa seu promulgata
habet et de hac consuetudine hinc uerbo e. — Consuetudo
contra legem e illa, q^{uod} quales eam tollit et abrogat^r unde
pot^{est} Defectus qui Consuetudo appellari uacat^r et autem
telis consuetudo uia sicut Lex tollendi regis primo.

ut sit ualida aliq^{uando} aut pot^{est} ex parte ipsius, ualida autem
tunc consuetudo quando sit ubi dicitur est ut reg^{is} pot^{est} ualida
aut dicitur autem pot^{est}, ut adualat^r Decretis Canonib^{us} reg^{is}
repugnat uiri naturali q^{uod} a hoc uir uimut^r ualida opt^{est}
reg^{is} repugnat uiri naturali tunc a hoc Deo uiracore^r sicut
est Lex q^{uod} nullam Consuetudinem tollere vel abrogare pot^{est}

Uerum uti ad generatione rerum sig^{is} regis q^{uod} ad
corruptione, ita etiam ad mutatione legis sig^{is} regis q^{uod} ad
abrogationem ad hanc a sufficit ut publice utilitati est repugant^r
ad illam autem regis ut politica utilitate attat^r *De P*

Secundum quod ad desuetudinem seu abrogationem legis regis
 legitima prescriptio qua in re etiam dicitur non nisi populi
 et populi, nam Populi q. ipsemet misericordie et p. se legem condere
 et prescriptio non indiget ad abolendam suam legem, cum cum
 directe tollere potest. q. vas legem nec directe abdicare nec tollere potest,
 et prescriptio indiget ad legem superioris tollendam id est p. dicitur
 et contrariam consuetudinem contra auctoritatem suam definitam iam
 abrogare potest hoc a. e. prescribere.

Secundo ad prescribendum contra legem civilem ordinario jo
 anni reg. magis contra ecclesiasticam vero 40. Ceterum si lex
 consuetudini contraria introducenda resistat, id est si lex por
 taret contra se contrariam consuetudinem introduci, tum con
 suetudo contra legem non valet quod si prescriptio viam suam
 accipit in velle et p. missione est leg. leg. latoris, si q. hic
 resistat consuetudini et prescriptioni clausa est cum non contra
 legem officio potest id est lex specialis tantum clausula.

Ceterum via illa lex contra se p. rationem consuetudinem
 non potest prescribi ut denique legitime abolita cessant q. deo vult
 ut etiam sacramentalia seu ritus vel canonici accidentales quae
 ad certam sacramentorum p. tinent p. solam consuetudinem
 et prescriptionem abrogari potest. si quidem sacri canonici tali con
 suetudini aut prescriptioni non contradicant et resistat si nialiqui
 locis longa consuetudine prescripta est ut in baptis. quando Bapti
 ratis in terra dei sicut in aqua inuenerunt aut abrogantur
 et ad accidentales canonici Baptismi spectat. alibi p. hoc con
 suetudinem prescripta est ut in aqua inuenerunt q. illic
 ad accidentales ritus matris patris et alibi consuetudine pres
 scripta est ut etiam extra q. tempora clericis sacri adior
 coherant, sed et lex si demum quae de certam fuerit
 solennitate subtiliter alibi prescribit vel contra p. bonam ad
 contrariam incapax fuit, p. consuetudine abrogari potest.

QVÆSTIO
De
Censuris Ecclesiasticis
TRACTATUS I
DE
Censuris in genere
Capitulum I
Quid sit Censura Ecclesiastica
Et Quotplex

Ecclesiastica Censura hec est, poena spiritualis p[er] q[ua]m
 h[om]i baptizato delinquenti ac contumaci p[er] ecclesiasticam potestate[m]
 quorundam spiritualium bonorum usq[ue] auferat[ur] donec a contumacia
 recedat. Est autem Censura poena max[ime] ecclesiastica q[ui]a
 sol[us] magis rat[us] ecclesiasticus eam infligat p[otes]t[ate] cum p[ri]mo ac
 p[ri]ncipal[iter] ualeat circa p[ur]gationem rei spiritualis, p[er] bona aut[em]
 spiritualia intelligunt[ur] bona publica, ac Communia, Do[ct]ri[n]a
 facinorosa Sacramenta benedictio ecclesiastica, uiriditudo spiritualis
 ecclesia iustitragia q[ui] horum omnium usq[ue] actus et Disting[ui]
 ab ecclesia ob culpam et contumacia[m] iudicari p[otes]t.

Quare predictis h[om]i[n]i duplici[ter] allegat[ur] poena
 quo ad illu[m] t[em]p[us] et hoc modo p[er]tinet ad censuram
 p[ri]mo quo ad ip[s]u[m] iur[is] et potestatem et hoc restant. r[ati]o
 carotar, Depositio, Degradatio, et Collatio a Diuino,

hac n ipam spiritualium potestatem seu uer radicale auferant
quatenus potest, ex parte autem tunc legant vsum relecta potest.

Deinde Censura proprie dicta tolli debet p absolutionem
rei qui penam ex euendat q sunt poena tñ medicinalis
at vno irregularitar, Depositis p cum sit pura poena at quali
irreuocabilitate lata tolli debent p dir pensatione seu relaxatione
legis. — Utque Depositis et Degradatio fieri potest ob peccatum

more peccati etiam euendat q sunt absolute poena at
Censura p facty ob peccatu more peccati sed q ad ha c
dat q e medicina. — Deniq Degradatio depositis
et Cessatio a Divinis n p iornantq ante iudicij sententiam
no Tollunt statim etiam peccatu euendat, at Censura
sã p ipso iure contrahunt ante iudicij sententiam et facile
etiam auferunt euendatione huius, n hoc tñ etiam
irregularitar iuuenit in Censuris nam et ipsa ante
iudicij sententiam ipso facto n dicit ob reformatione sacramentoru.

Censura sp̄r alij s̄ affaunt alij sed probabiliq
e 2ho tñ s̄ de: Excommunicatione: Suspensione,
et Interdictum, tunc q n iure Ca: n plures nominantq
tunc q s̄ q accipit potestate absoluedi a Censuris n
p hoc ipso etiam absolueri ob irregularitate, ut pote
qua tñ p dispensationem n autem p absolutionem
auferibilis e e hac dicta sunt, tunc deniq q s̄ q vno
lando Censura sacramenta confiat aut n iudicat n currit
irregularitate, n autem s̄ q relaxationem a Divinis
transgredit q etiam hac dicta sunt.

Ceteru Censura alia e a Foro alia ab hoc illa
qua Lex seu statuto lata e contra oer transgressores.
Hac e qua p iudicij sententiam n fligit, dicitur pnt n hoc
q Censura iuris ppetuo durat sicut durat ipsa Lex
Donec renouat, at vero Censura lata p sententiam iudicij
sua suam amittit post mortem vel depositionem facientis.

D. 4 34

ut posthac a nemine amplius recuratur, quousque q. a. t. ca.
 a. currit, adhaec ea deoatq. maneat donec absolute. Unde si
 uideri sententiam excommunicationis alicui fieri sub conditione
 nisi intra mensem recitauerit scripta. Eadem nisi fuerit excommu-
 nicationem se uideri uocari ante mense elapsu. ut autem
 Censura ab hoc fieri aut p. sententiam honoralem aut
 specialiter incertam p. bonam et ob eatum et partem delictu.

Censura alia benedictione dicitur, quae est lata sententia et
 uocam quae p. ferenda sententia, in qua sine uideri sententia ipso
 facto seu criminis uincit, et alia a ipso facto seu delicto
 uincit sed sunt aliae quae p. uideri sententiam infligunt. ut
 Censura lata sententia hic ualere uideatur. Excommunicationem
 tenentiam, suspendentiam, etiam prohibentiam sub. hinc. susp. anar.
 etiam uero recurrenda. Censura autem ferenda sententia hic uideatur
 expulsi q. hoc dicitur in i. ab officio suspendentiam. si
 uerba ambigua sunt potest uideatur. Hec Censura sententia ferenda
 quae lata sententia regulari uideatur q. q. si b. u. potest benignior
 ferenda e. interpretabitur. q. q. ferre potest Censura etiam quae q.

Capitulum II

Quis

ferre potest Censuram et in quos

Propositio Ima

Episcopus et solus Prelatus. Et: uideatur. Quia in loco extra
 uideatur. ordinario uero Censura hoc p. uideatur
 ubi contumacer, ab eo hoc e. est disciplina Christiana. Substitutus
 a. potest et autem Prelatus facultatem hoc ferendi censuras uideatur
 alioquin uideatur. hoc delegare si uideatur. ab hac tunc potest
 ferende Censuras tunc ordinaria tunc extra ordinaria seu deo
 cogata uideatur. In i. uideatur. In i. uideatur. In i. uideatur.
 conuicti t. eto. uideatur. In i. uideatur. In i. uideatur.

non ista conharat loco pōe rōpōe loquendo sed tū accidat
prohibere vōi celebrare celebratiōe nisi in sacello ad se spectante.

Proprio 2da

Dei et soli hōe Regali rōnōe solig en pōer q̄ ni Ecclia
superiora hōent cōsulari legari pōunt & Ecclia de brina actia
hōctici apōstolo atq̄ Schir nāctici Ecclia hōer pōer ac cōsulari
ad obedientia cōpelli pōunt. Debet etiā cōsulari rōnōe
et soli caper eō nisi actor et furiosi n̄ pōunt Eccliam nōcōgi
cum ni ellir n̄ rōpōiat cōtūmātia q̄ q̄ cōsulari fieri solt.
Cōsulari debet subditi eō debet q̄a p̄a p̄a aut hōiora
cōsulari n̄ hōet pōerem en quo hōy hōmō pōerem nulla cōsulari
legare pōe cū nōmīnem hōent hōiora.

Proprio 3da

De cōmuni et aduena q̄ sicutem pōe rōnōe hōe cōstituta hōitacōe
conterat n̄ obligat cōharit ab t̄p̄ hōiora hōent hōent aut
statuto Ecclie rōnōe q̄a dōer cōsulari tū cōpōerant subditi Ecclie
quōr n̄ hōt aduena q̄ dōe Ecclie q̄ ni alioq̄ Ecclie hōent
sub Eccliam nōcōgi cōe prohibēt pōerem cōtra legem orlem isq̄ n̄a
et rōnōe hōy p̄a subditi hōt, dōe rōnōe abari pōe adp̄e
et hōitacōe cōsulari Ecclie hōer cōpelli, et n̄ p̄a
cōtra dōe, quōr d̄ p̄a hōy dōer cōsulari n̄ cōtūmā
cum hōe Ecclie n̄ hōt subditi rōnōe hōe hōe ordinarij Ecclie hōe p̄a
Ecclie hōent alioq̄ cōmōe, sub pōerem rōnōe cōtūmā
irēnōcōe, n̄ hōt p̄a cōtūmā cōtra hōe Ecclie hōer, dōe
cum hōe in cōmōe publicā hōent, n̄ hōt q̄a Ecclie
cōmōe sub cōtūmā hōent, tū subditi hōer cōpōerant,
p̄a autem ita n̄ cōtūmā hōer anteq̄ dōer,
sed rōnōe p̄a rōnōe dōer cōtra hōe n̄a vōi
hōer hōer cōtūmā n̄ dōer ad hōer
cōsulari: vōe cōtūmā pōerem cum n̄ hōer
vel ad hōer hōer cōpōerant et tūc hōer hōer cōtūmā
Ecclie hōer.

De 4da

Legatio 2a

Subditu n̄ occurrit in communicatione data p̄ statu p̄one
 diocesis s̄ contra illud p̄got extra diocēsim vel intra diocēsim
 sed in loco exemplo vult h̄c r̄o q̄t̄ q̄ ad legē laborat p̄t̄ lege
 sua vel statuto obligare extra diocēsim et in r̄o d̄ctionem suā
 cum statutu in aīa sua territoria t̄c̄ afficiat et ultra n̄
 procedat. S̄abitat̄ om̄i edem d̄condū sit de executione late
 p̄ l̄oniam p̄t̄t̄t̄om̄ et licet aliḡ affirmant̄ n̄ legē t̄c̄ negat̄
 q̄ hoc d̄t̄m̄onem n̄ h̄c̄ statutu tot̄ p̄cepta sua l̄oniam q̄
 statutu n̄ d̄t̄m̄onem t̄m̄at̄ ad territoriu eio colucat̄ edoḡn̄m̄
 licet extra illud, p̄cepta sua l̄oniam n̄ d̄t̄m̄onem t̄m̄at̄
 q̄ l̄oniam subter̄ eio colucat̄ quom̄q̄ t̄m̄at̄ d̄t̄m̄onem
 ut s̄ ep̄o clerico p̄t̄t̄t̄t̄m̄o n̄ h̄c̄ sub p̄ona suspensionis
 n̄ t̄al̄er̄ l̄udat̄. h̄c̄ l̄oniam cum obligabit̄ n̄ d̄ loco ubi
 aliḡ d̄t̄m̄onem. C̄. 26. q̄. 2. r̄o. 1. t̄m̄at̄ l̄oniam t̄m̄at̄. p̄t̄t̄t̄t̄m̄o.

Caput 2um

26

Quas Cās p̄t̄t̄t̄t̄m̄o Censura t̄m̄at̄

Legatio 1ma

Nulla Censura Ecclesiastica dari pot̄ ob peccatu n̄re
 ut̄m̄ n̄m̄ Ecclesia De occultis n̄ vid̄t̄ nec ed̄m̄ p̄t̄
 p̄t̄ ob peccatu q̄t̄m̄ mortale. Et̄m̄ licet̄ graue et̄ Eoz̄o sit
 sed d̄t̄ n̄ h̄c̄ l̄oniam ad̄m̄t̄m̄ contumacia ita v̄r̄ d̄t̄m̄onem
 q̄ a d̄t̄m̄onem ob peccatu mortale in eo p̄t̄t̄t̄t̄m̄o q̄t̄
 reliqua censura sunt̄ graue p̄ona et̄ quasi p̄ l̄oniam
 t̄m̄at̄ p̄t̄t̄t̄t̄m̄o n̄ h̄c̄ v̄r̄ d̄t̄m̄onem p̄t̄t̄t̄t̄m̄o q̄t̄
 culpam coḡn̄t̄ q̄t̄ aut̄m̄ ed̄m̄t̄m̄o d̄t̄m̄onem contumacia
 q̄t̄ n̄ h̄c̄ Ecclesia n̄ h̄c̄ auctoritate contumacia vid̄t̄ n̄ d̄

patet quia censura ita sunt poena medicinalis quibus non obediunt
et continentur ad ecclesiam obedientiam salubriter non possunt. obtemperare
tunc ob animi passione vel ob conseruatiōe a peccato mortali ex causa
obediētia a censura excommunicati cessat. Ibi.

Ex. Dicitur Coll. 1.º q. 2.º neg. Excommunicationem neg. vllam alicuiam censuram
incurri ob peccatum mortale et tunc iuri patet aut Diuino repugnat
sed necesse estiam regni receptam excommunicati ab hōe contumaciter
spectat. 1.º

Ex. Coll. 1.º q. 2.º neg. Excommunicationem neg. vllam alicuiam censuram incurri
ob peccatum mortale peccatum seu quod peccatum transgreditur est et nullam
contumaciam presentem conuictum habet etiam si extorquetur ex ordine
peccatum sit. ob id a cōtra cōtra si hōm fieri potest vel quia potest
excommunicationem a peccato delectationem vult vel quia pro peccato peccato
latere facit nulli parere non vult. 1.º. Semp. contumaciam alicui
de presentibus regit.

Coll. 1.º q. 2.º neg. ex. neg. alicuiam censuram receptam ce. nisi potest
excommunicationem factam cum a censura in factis nisi in hoc quod contra
ecclesiam mandatum contumacior sunt, clari et admonitione per
cedente regni bene hac in dāh contumacia in quo potest
censuram. Semp. vlla breuius admonitione facta in solis iuris
sed etiam inualida et irrita est. Ibi autem admonitio illa
ad eum personaliter fieri, si vero se abscondat sufficit iustitiam
tionem fieri ad falsam ecclesiam domus vel alterius loci publici
tunc in hoc in separata etiam absque censurari potest.

Substantia hic admonitionem citantem explicatam
tunc solum fieri debere quando Censura ab hōe intelligenda est
contra rei contumaciam nam quando ipso iure decretata est
Censura sententia lata, nulla huiusmodi admonitione oportet.
quandoq. dem ipsa vlla vel iudicium mandatum honorabile aut speciale
sub tali censura lata sufficienter admonet ut quod transgreditur
necesse contumax et inobediens fieri debet.

107

saltem in rebus q. Censuram ipso facto incurrit antequam utcurrisset
 declaratus aut denunciatus a Iudice citari et audiiri debet si qd pro
 liberatione sua afferre possit adeo ut sine citatione hac declaratio
 iudicis omnino irrita sit nisi forte culpa omnino notoria et inde
 sensibilis sit. qd si a iure decreta sit Censura n. sententia lata
 sed facienda, seu res etiam coactio aut manifestio intelligi n. debet,
 a iudice antequam in iudicio aduocatus et ydem tra. p. se loquendo.
 q. cum ignorantia n. crassa agit contra id qd sub excommunicatione
 alius Censura mandatu aut prohibitu est, censuram illam
 n. incurrit, cum n. ad eam incurrendam cogatur contumacia et
 virtualiter saltem utroque n. parandi obsequio sub Censura libere
 euidens e. cum n. pro eo contumacia et consensu Censuram n. incurrit
 q. eam cogatur et q. ignorantia et n. consensu cogatur
 deinde est etiam cum Censura n. incurrit q. ex n. consensu
 aut oblatione ad legem vel Censuram Ecclesie n. attendit.

Deinde intelligi etiam debet tam de ignorantia iuris q. facti
 adeoq. censuram effugere n. solent tunc si periciat p. excommunicationem
 deinde sub excommunicatione prohibitu eo sed etiam tunc si periciat
 deinde eo illam q. hic et nunc periciat, neg. refert utrum ignoran-
 tia laborant operam dedicit, rei licita vel illicita, q. ignoran-
 tia non p. tollit voluntaria circa obitu qd ignorans consensu
 censuram n. incurrit.

Quando aliquis sit op. etiam Ecclesiastica obsequio prohibitu
 eo si n. periciat tale op. annexa hoc censuram, cum minime
 incurrit de cetero et iur. d. d. sententia neco n. censuram incurrit
 nisi contra Ecclesiam obsequio et consensu contumacia se ostendat
 talis autem q. Ecclesiastica poenam ignorat n. pot. eo contumacia.
 q. irregularitatem contrarium dicit debet irregulariter a cetero
 vae incurrit, etiam si de hinc n. minimebili ignorantia laborant
 irregularitatem tale delicto annexam eo. irregulariter n. con-
 trarium p. contumacia licet Censura sed p. turpitudinem
 culpae qua delinquent. Item canonum Ecclesie redditu
 n. habetur ad ministrum alium.

Contra recto superius dicto (nisi sit ignorantia gravis)
 gravis autem ignorantia est que in sapientia cogendi et in dogmatis
 ecclesiasticis nisi per facile aliquid negligit eam potest ac debet
 cum deponere eo quod suspitione libeat condere nisi positae ob talis
 ignorantia non excusat a Confessio et longe minus ignorantia affectata
 seu dicitur voluta per quam aliquid studio non vult scire et dicitur.
 hinc non flet dolum nisi de continet et voluntariam culpam non minuit
 sed potest negat.

Capitulum 2°

Qui ex gravi actu in facie aut mortis Ecclesie peccatum
 transgreditur non contrahit condemnationem nec etiam si nitatur peccatum
 mortale committat et sic finit etiam ratione legem transgreditur
 talis est peccatum gravi notu coactis naturam contrahit eum
 condempnatio id est obiam y copula in condempnat et non necesse est
 in communicatione ipso iure lata in clementina Unica de Con-
 demnatione suo est quia talibus peccatis non est condempnatio, non solent
 ex contemptu Legis Ecclesiasticae sed potest ex infidelitate
 rati non nisi iure in communicatione notu a graviter coactis
 iuris et exculat in foro extero Ecclesie quae legem suam non
 audit immutatae severitate obligari. et quando immutatae
 annullata sit Condempnatio.

Capitulum 2°

Quando
 annullata vel invalida sit Con-
 demnatio

Sunt dictae quae accidentales et Condempnatio quae faciunt nullam
 et illicitam non in invalidam. Vnde si facta iudicialiter intercedat condempnatio
 oblauctis si tunc admonitio non antecedit. Dico tunc cum una sententia
 et centraliter ad valorem Condempnatio si sententia non potest coram
 eisdem in scripto eam annullata iudex autem quod talis iudicij facta

tenere omittit vero necesse iuxta canonos a Divinis officijs suspendit
 Alij sunt deforty subtiler q̄ censuram n̄ solum illicitam
 sed etiam irregularem efficiunt. prius est. si facer censuram usiq̄
 de hinc carcat vel excommunicationem aut suspensionem impedita
 cam habeat vel etiam suspensam p̄ legitimam appellationem si n̄
 legitime appellat̄ ante q̄m iudex absolute sententiam fecit irregularis
 sit Censura. Sec̄ si postea prius appellat̄ tunc a deforty p̄ hoc
 quodam appellationem n̄ suspendit̄ sed reḡ denudari p̄ n̄ ob
 stante appellatione eis nisi appellat̄ sit a sententia iudicis de hinc
 et ordinarij appellatione ad iudicem hoc ipso a si tali casu iudicis
 iudicis q̄ Delegato suffere censuram.

Secunda deforty subtiler ob qua censura sit irregularis.
 quando facty sine iusta causa est. Theor̄ p̄ tribz modis.
 Ino. si a parte rei causa sine graue ydonea crimine patrat̄
 sit. id t̄m ni iudicio contra eum legitime probari p̄t. si tali
 casu n̄ valet Censura. quoniam iudex crimine illud p̄iata noz
 titia cognovisset sic n̄ ni actu iudicali n̄ etiam notitiam p̄iata
 sed publicam procedere debet. — 2do. si a parte rei nullum
 graue crimine patrat̄ sit id t̄m contra innocentem iudicice
 demonstrat̄. in tali casu Censura contra innocentem data
 n̄ p̄iata cum ipsa et iudice conscientia Ecclesia subtrahit̄
 et alijs spiritualibz utilitatibz. nilominus t̄m talis innocens
 tenet̄ ni facit Ecclesia et saltem orat̄ q̄r q̄ Censura ipse
 sicut̄ innocentem autem ignorat̄ orare se po excommunicat̄
 adeoq̄ obedire ab usu sacramentorū reḡ. In vel absoluat̄
 vel se innocentem ipse publico iudice id n̄ habere tenet̄ ad iudicem
 Ecclesia auctoritate se eam Innocens videt̄. et consequenter si
 hoc t̄m esset ex quo deo orate celebrat̄. Vel op̄m q̄r q̄ no certam
 eis sicut̄ n̄ obligat̄ censura cum apud Deum reḡ n̄ sit censura n̄
 contra eum late solum e iudice ni eod̄ t̄m ad forum iudicem n̄ autem
 nitenti eam iudice secunda publica allegata et probata sententiam fore debet
 etiam si sceleratitate p̄ p̄iata notitiam innocentem eo sicut̄ q̄t̄
 publice ac legitime demonstrare p̄t. Unde et reḡ sententia p̄iata

teaty quatenus reatum e ad publicam disciplina conservandam
et iudicis auctoritate.

Itaque Censura vel maxime sit invalida si nullu circumgrace
neg scilicet adhibet neg legitime et publice probari pot. etiam
cum excommunicatio aut alia censura cum dicitur subit. lata ipso
iure irrita sit. Ideo pro loquendo neg licenda neg laudanda e. Nam ob
adhibet scandali et laticia seu censura nullitas publice etiam et manifeste
demonstrata sit. Porro si talis innocens aut invalido censuratus v.g.
clericus ordinis sui acta vel occulto sine peccato vel publico in peccato
scandali exerceat e in potestate recognitione si careat qd huc
peccata violationibus censura decreta tunc intelligi debet de vera et simpli
et dicta censura e actum de quibus calumnia si videtur ad hunc actum
hoc tunc vanu e si talis clericus de huc eo quod iudicem accusatus
reminiscitur, tanquam irregularis ab eo dolerari pot, eo qd si foro
externo excommunicatus censuratus non observaverit ino si talis clericus
quavis innocens ab ordinis sui acta exerceat non ita de hinc
sollet, de novo et deo excommunicari potet per contumacia. Ex
quidem ppr dogmatis si aliquis clericus innocens excommunicato bene
suum iuris iustitiam iustitiam ad valide ei conferri et in conse
iustitiam possidere potet utrum et si in foro interno talis collatio
a iudice revocandi potet.

De hinc de forte subit. e. Et quia censura invalida dicitur.
si iudicij ordo de hinc e servatus et si proq n actus neg ad
dilectione sui admittatur quando factu notoriu e. et tunc
si nulla penitus monitio precedat. Cens. qd hinc potet a censura.

Caput ultimum

Quis

Abolucio potet a Censura

Censura proprie dicitur alibi e tollit qd legitima abolucio
iudicis neg n tollit qd mortem facit. Censura neg etia p

norlem ipſis cenſurari omnino Extingit quandoq; dem etiam notari
 Eccleſiam ſopuctura et ſuffragij ecclia puenit ſolent ſed neq; p
 ſcipſam ceſſat aut quaſi Exſtrat eccliaſi cenſurata ob qm̄ uer
 tracta e deponat; adeoq; tm̄ a iudice p abſolutionem auſerri
 debet hoc tm̄ a negatiu pōe valide Cenſuram ni aliqui facti ſub
 tali conditione ut cum p̄m̄u Cenſuram deponeret et ſeſſet
 fecerit, ipſo facto abſolut; ſit. ni Latia tm̄ n̄ ſolent ſiqui
 tali modo cenſura fieri.

Sub ea Cenſura qua lata e ab hoc p̄ ſententia perſarou,
 et tm̄ abſolue pt q; eam tulit vel eiq; ſuperior aut ſucceſſor aut
 ſing; delegat; qd̄ Latet Cenſura ſua tollere pōt iudicat cogala
 uir eiq;dem e ſolue et eligere ſummodo uer dictionem
 ſuam conſeruet eaq; ſit extinda p̄ deſolutionem vel ſupedita
 p̄ incommunicationem ſuſpenſionem. Vel ni iudice delegato
 temp; delegatiōis uir adu ſit finita ſenig. modo ſuperior cenſur
 non facit; expreſſe vel tacite eiq; abſolutio non ſibi n̄ rober
 uauit tunc a inferior q; eam tulit auſerri n̄ amplex pt. qd̄
 autem ſuperior a cenſura iudicis nitator; abſolue pōt exten
 de n̄ tm̄ intelligit eiq; ſuperior ſed in dictionat q; plena uir
 dictionem debet i. oer. Cenſurator v̄t e. Papa et p̄uincialie
 ep;: ni oer ſubditō ordinis it a abſolue pt q; eum quaz
 diang ſacramentauit. Metropolitan; tm̄ ſiue archiepi
 abſolue n̄ pt quor ep; cenſurauit niſi ad ipſū appellatū
 ſit.

Quo etiam hoc certū e qd̄ ſucceſſor abſolue pōt
 a Cenſura qm̄ eiq; antecceſſor tulit niſi ipſe etiam p̄ capitulū
 ep̄iſcopali ſede vacante. Et ſc̄. qd̄ talit; potetiar conuenit
 prelato rāone benefici; vel dignitat; ſue qua ad ſucceſſorē
 tranſit niſi ipſe etiam p̄uincit iudicor delegati quando unq; alteri
 ni delegatiōe ſucceſſit ut p̄ ſi patet potetia enuncia tar
 p̄ ſonar nemo aley abſolue pt a Cenſura p̄ ſententia perſarou
 lata ſine p̄ſolatione uir dictionis alicui. ſi tamen

Excommunicatus Satir facere paratu sit longissime ante duobus ab eo
 q̄ condura huiusmodi absolui etiam poterit ab inferiori data cautione
 qm̄ p̄m̄u de ditandi labori seu sup̄iore.

Ab ea condura que lata e ab hoc parti p̄ sentiam ecc̄
 nona lona sic illa absoluerit et cui aut ordinario iure aut ex
 privilegio concessu e absoluerit a condura iure aut statuto labor
 e cor̄ doctoru q̄a talis condura e quasi recepta et agerit
 condura iuris quo ad hoc subditu alium Ep̄o rone donicelij vel
 etiam solig despeti si ab illo Ep̄o unum cat̄q̄ fuit p̄ sentiam
 partem p̄ticia vao alio donicelij transacti sed relogio
 fiat e pt ab altero Ep̄o vel prelato a condura absolui, quia
 recola iuris Decretu a iudice foru ipsiq̄ si ea cāa declinare
 n̄ potest. So autem atq̄ ne p̄ticia Diocesi v̄g. Cantuarii
 excommunicatione iuris aut sentia generalis contraxit
 p̄ticia vao donicelij Babilon transacti et tunc a
 Babiloni Ep̄o absolui ino etiam ab ipso Baracho sitatu
 excommunicatio Babilon reservata e sit.

Ceterum poterit absolui a Condura reservata
 v̄re delegari p̄. nam p̄mo. delegari p̄ partibz Dni p̄ lona
 certa vel honorabilibz oibz Ep̄is aut oibz consistorij ali cuiq̄
 cati ordinis. — 2do. delegari p̄ v̄re ad Catu duntaxat
 temp̄o sit sit ne iudicibz vel p̄m̄u p̄m̄u p̄m̄u v̄re con
 reser̄a e relogio iudicantibz absoluerit ab oibz condura
 iuris etiam ip̄o quor Ep̄o statuto Diocesis vel generali
 sentia sibi reservant ita ut nulla ex ip̄is nisi qua
 si nulla ead̄ continentz.

utano si extano si bulla qua concedit
 poterit absolui a condura longi dubio recipi debet doctoz for̄o
 utano ser et extano, q̄a gratia seu bene sentia p̄m̄u latu si no
 recipiendum e, si bulla tu iudicibz aut cruceata ne q̄bz conceditur
 poterit consistorij absoluerit ab oibz p̄ticia et condura, sicut in
 ordine ad fauorem sua adrog in foro utano iudicibz deb̄ n̄ autem

exteriori, absolutio autem in foro interno non videtur: in ideo de quatenus
 fieri debeat in secreto confessionis sacramentali: sed quod si aliter exteri potest
 extra confessionem sine strepitu iudicij fore fieri.

Quo quod in foro interno quod iudicium autem privatorum ad excommu-
 nicationem absolutus fuit in publico et in facie Ecclesie adhuc pro
 excommunicatione gerere se debet si excommunicatio siq notoria fuit
 donec de legitima deq absolute publice constat. Unde si
 publice celebrat ab ecclesiastico iudice puniri potest ut irregularis
 adeoq taliter absolutus vel de foro exteriori nisi iudex ultro eam
 acceptare velit quod si excommunicatio eiq occulta fuit etiam publice
 celebrare potest si pteq ab ea in conscientia foro absolutus fuit.
 si vero contingat excommunicationem eiq postea privam innotescere
 et exteri eiq ad forum exteri deduci quod si excommunicatus fuerat,
 puniri quodam ob id potest et tu ut irregularis damnari quod sacri-
 uicantem modo absolute non sua probare potest idem deinde videtur
 quando excommunicatio notoria fuit sed absolutus in foro exteriori
 occulto tunc celebravit in hac tunc re privilegiali confessionem tunc
 eo debeat ne quodam facit absolute a notoria censuram sine consensu
 Ordinarij: sed ad forum exteri vel eam deducta sunt vel publice
 deducatur. Tract. de de excommunicatione. c. 1. quod sit excom.

TRACTATUS DE

DE
 EXCOMMUNICATIONIBUS
 Caput I. de

Quid
 sit Excommunicatio

Excommunicatio dicitur haec est ratio huiusmodi.
 Separatio a ecclesia quae ad sacramenta et publica officia